

ترجمہ نوی : بابا کزیم اسلام بامبین !
مؤلفہ : بیگم

خودا جَلَّ جَلَالُهُ

نور سبانی : علی بابا

چاپ دوم

۱۹۹۰ء - ۱۴۱۰ھ

زنجیره‌ی :

با چاکتر ئیسلام بناسین !

ئالقه‌ی یه‌که‌م

خودا

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى

نووسینی : علی باپیر

۱۴۱۰ ک - ۱۹۹۰ ز

چاپی دووهم

شکرت

۱- به وانهی که مردانه ههول دهدهن و شهوو پوژان پیکهوه
گری دهدهن ؛ ههچی زیاترو چاکترو راست تر له عیسلام
تی بگهن ، چونکه دهزانن که ههتا به چاکی عیسلام نهئاسن ،
ناتوان وهک پیویست بهرپوهی بهرن و کاری بو بگهن !

۲- به وانهی که بویه ههزدهگهن چاکتر له عیسلام حالی بن ،
تا بتوانن زیاتر خزمهتی بگهن ، نهک خزمهتی خویانی
پی بگهن ، یان به طاغووتانی بفروشن و دینی خویان به
دنیای خه لکی بدهن !

۳- به وانهی که خوا له زانیاری یهکه یانیا به هه ره مه ندیان
دهکا و ، ههتا ئاستی تیگه یشتن و شاره زاییان ده رباره ی
عیسلام بهرتر بیتهوه ، دلیان پروونترو ره وشتیان بهرتر
دهبی و ، چاکتر پابه ند دهبن و پتر به ره وخوا دهچن !

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نیشه کی نیاسه ی نه م زنجیره یه

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ الْأَمِينِ
رَسُولِ اللَّهِ لِلْعَالَمِينَ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ وَصَحْبِهِ الْأَكْرَمِينَ
وَالْمُهْتَدِينَ بِهَدْيِهِ الْمُبِينِ .

خوینهری به ریزو خوشه ویستم !
سوپاس بخوا که له هه موو گۆشه و که نار هکانی جیهانی
پان و پوری ئیسلامی به وه کاروانی جیهاد و بووژاندن به وهی
ئیسلام و نوێ کردنه وهی خهت و ری و شوینی پیغه مبه رمان علیه
الصلاة والسلام که ووتۆته ری و ، نیشتمانی کورد (کوردستانی
وێران و بی شوان) یس وهک پارچه کانی دیکه ی شه و جیهانه
پان و به رینه که م و زۆر پشکی خۆی په گه ل شه و کاروان به
خستوه !

به لām گومانی تیدا نیه که مه سه له به س کارکردن و
وه ری که و تن و خۆماندوو کردن نیه ، به لکو شه گه ر به یسه ترئی
کار (عمل) به ره همدار (مَنبَج) بیست و ، ری بری به یسه
به ئامانج گه یه نه ر بیست ، به یسه یسه هه ر له سه ره تا وه به رنا مه ی
جوولان و کارکردن ئاماده و ته یار و رپیازی هه نکا وه لێنان و
سه نه رکردن ئاچوو خو له به رچا و بیست .

شه گه رنا هه رچه نه ده کاری زۆر بکری و په نجی زۆر به درئی و
هه نکا وی زۆر به نری ، سه ره نه جام جگه له مانه دو بوون و په نه ج

بەزایەچوون و هیچ پێ نەبران و دەست لەبەنی هەمیانەوه
دەرچوون و دووچاری (بن بەست) و پێ هیوایی بوون هیچی
دیکە دەستگیر نابێت .

بەلێ ئیشکردن و خۆماندووکردن بەپێ بەرنامە و پێبازیکی
راست و پوون ، وەک ئەوە وایە بابایەکی پێبوار (مسافر)
بەپێچەوانەی لا (جەت) ی جێ ئامانج و مەبەستی یەوه
هەگا و بنێ ، کە دیارە هەتا زیاتر شەقاوان هەلێنێ و
خێراتر بپروات زیاتر و خێراتر لە مەنزل و ئامانج و مەبەستی
وە دوور دەکەوێ ، ئەگەر گریمان - کە ئیحتیمالیکی زۆر
دوورە - لە هیچ چال و کەنداڵانیش نەکەوێ !! (۱)

هەربۆیەش خۆی کاربەجێ بە پێچەمبەرمانی فرمووه :
(.. لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ..) المائدة / ۴۸ .
واتە : بۆ هەرکامێکتان - لەو کۆمەڵ و ئۆمەتانە کە
پێچەمبەرانیان بۆ نێرراون - پێبازو بەرنامەیدەکمان
داناوه ..

هەروەها فرموویەتی : (ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ
فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ) الجاثية / ۱۸ .
واتە : پاشان تۆمان خستەسەر بەرنامەیدەک لە ئایین
- ی خۆمان - جا دواى بکەوه و مەکەوه شوێن ئارەزووەکانسی
ئەوانەى نازانن ..

(۱) بێگومان شۆرش و راپەرینه پەیتا پەیتا و پێ بەرهم و
هەرس هێناوەکانی گەلی کوردیش گەورەترین و سەرەکی ترین
هۆی تێشکان و هەرس هێنانیان هەر ئەم هۆیەى سەرئ بووه ،
کە ئێستا سەرنج دەدەین ئی. وایان هەبووه - بەتایبەتیی
ئەوانەى ئەم دواى یە - گەلی کورد زۆریشیان لەسەر
قەرزدار بوۆتەوه .

شاعیریش له و باره وه چاکی گوتوه :
 تَرْجُوا النَّجَاةَ وَلَمْ تَسْلُكُوا مَسَالِكَهَا
 إِنَّ السَّفِينَةَ لَاتَجْرِي عَلَى الْيَبْسِ

هه ربویشهش ده بینین مه گه ر به ده گمه ن ده نا وشه ی کرده وه
 (عَمَلْ) له قورغانی دا قهت به ته نیا نه ها توه وه موو ده می
 (قَبْد) ی چاک (صَالِحْ) ی ره گه ل خراوه ؛
 کرده وه ی چاک (لِعَمَلِ صَالِح) یش وه ک زانا و پیشه وایانی
 بیرتیژو دلروونی پیشینمان فهرموویانه ، شه وه یه که سی
 مهرچی تیدا بن :

۱- به بیی بهرنامه و شهرعی خودا بیی ، واته له سه ر بناغسه ی
 پته وی قورغان و سونه ت دامه زرای و له بهر تیشکی فهرمانی
 خوا و بیعه میهره که ی دا عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالسَّلَامُ بنیات نرابی و
 بهر پتوه برابی ، نه ک له سه ر زیلانی پیسی بیدعه ت و ،
 کهنده لانی هه لواسراوی هه وا و تاره زوو رۆنرابی !!

۲- بهس بوخوا بیی ، واته وه ک (شیر) یکی پاک به هه وتینی
 خوا بی مه به ست بوون (الْأَخْلَاصُ) مه بیی و ، وه ک نه ما میکی
 ساغ به ثاوی شیرین و زولالی داوا کردنی به خشن و ره زامه ندی
 خوا (يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا) رِسقابی و خه ملا بیی ،
 نه ک به چه نگه خوئی ها و بهش به رستی (الشُّرُكُ) پیس کرابی و ،
 له لایه ن کرمی سه رنج راکیشانی خه لک (الرِّيَاءُ) ه وه کرمۆل
 بووی و کاری کرابی !

۳- خاوه نه که ی به لوتف و به خشی خوی میهره بانی له قه لسه م
 بدات و ، زۆر چاک ویردی (لَأَحْوَلُ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ) له سه ر
 دل و زمانی سه قا مگیر بووی ، نه ک به شان و شه وکه ته ی

خوښه و نه بڼارې و . به خهسله تی به دی به خو نازین (الْعُجْبُ)
خو ی گیر و دهی ته له و دا وی شهیتان و نه فس کردی .
به لئ خو ښه ری خو شه ویست !

هر کام له " ریا بازی (الرِّیاء) و شت له ټایین دا
داهینان (الْاِبْتِدَاع) و به خو نازین (الْعُجْبُ) " و هک کرمی
پیس و ده ردی کوشنده و بی ټامان وان ، که هر کرده و هیهک
دوو چاری هر یه کیکیان ، چ جای هر سیکیان ، بیی ، هه تمه
هه تمه (قَیْد) ی چاک (صَالِح) ی لئ ده بیته و ده بیته
کرده و هیهکی خراب (عَمَلٌ طَالِحٌ) .

ښجا بیگومان مارجی یه کم ، واته به ریڼه چوون به پیلی
به رنامه ی خوا (الْاِتِّبَاع) ، مارجی دووهم و سییه میښ له نیو
خو ی ده گرتی ، چونکه شهر و به رنامه ی خوا و پیغه مبه ری پیښه و
عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فرمانیان پیکر دووین که هه ورشتیکمان
بؤخوا بیت (.. فَأَعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ . اَلَا لِلَّهِ
الدِّينُ الْخَالِصُ ..) الزمر / ۱ ، ۲ .

و ه پیان را که یان دووین که قهت به کرده و ه ی چاکمان
خومان لئ نه گورنی و له خو بایی نه بین ، چونکه مه گه ر به
لوتف و به زه یی خوا دهنه کرده و ه ی ه یچ به نده یهک - ته نانه
پیغه مبه ریش علیه الصلاه والسلام - بایی نه و ه ناکات که
پیی له دوزخ قوتار بیت و پیی بیته به هه شتی ، و هک

پیغه مبه رمان صلی الله علیه وآله وسلم فرمان و یه تی :
(سَدُّوا وَقَارِبُوا وَابْشُرُوا فَإِنَّ لَنْ يَدْخُلَ أَحَدًا الْجَنَّةَ عَمَلُهُ ،
قَالُوا : وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : وَلَا أَنَا إِلَّا
أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ .) متفق علیه .

هه لته (عطاء الله الأسکندري) یښ خوا لئ خوښ سی

زانویه تی چ ده لئی که فەرموو یه تی :
 [وَمَعَصِيَّةٌ أُورِثَتْ ذُلًّا وَاجْتِقَارًا
 خَيْرٌ مِنْ طَاعَةِ أُورِثَتْ عِزًّا وَاسْتِكْبَارًا]

به لئی راسته سه ریچی یهک که ده بیته مایه ی گهر دن که چی
 عینسان و زه بوونی و خۆله به رچا و که وتنی بهنده ، که کاکلی
 به ندایه تی (عُبُودِيَّة) یه ، که لیک چاکترو سه ره و خیرتره له
 فەرمان بهری یهک که ده بیته زبڵدانی تیدا ترووکانی گه را و
 توخمی چهندان خه سلته تی پیس و به دی وهک خۆ لئی گه وړان و
 لووت به رزی و خۆه لکیشان و فیزو که شخه و .. هتد که به
 رهگ و ریشه و بنجی خۆ به رستی و فیرعه و نایه تی داده نرین !!
 به لئی خۆ به رزی به ریز !

له روانگهی عیسلامه وه ههر کرده وه و جم و جۆل و چالاکی و
 رهنج و تیکۆشانیک بیته هۆی له خۆبایی بوون و خۆ لئی گۆرانی
 عینسان ، له وهی ههر گهری که به چاک (صالح) دانانری ،
 بگره خاوه نه که ی زۆریشی له سه ر قه رزدار ده بیته وه و له جیاتی
 چاکه و (نِعْمَةٌ) بۆی ده بیته به لۆ (نِقْمَةٌ) !!
 که واته :

زۆر شتیکی گرنگ و پیتویسته که شیمه ی مسولمانانانی
 خۆ به عیسلامی زان و ، شیمه ی هه لگرنانی ئالۆ مه شخه لانی
 بووژاندنه وه ی پێ و شوینی پێغه مبه رو مَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ
 وَسَلَّم و هینانه وه کایه ی خوکی عیسلام و داگیرساندنه وه ی چرای
 تورشان ، له م سه ره تای ده ست به کار بوون و وه پێ که وتنه وه ،
 هه تا ده توانین هه ولێ پتر شاره زا بوون و به رچا و بوون
 بوونه وه به دین ، به هۆی زیاتر ناسینی عیسلامه وه ، چونکه

فانگرایه که بابای کویر شده هیچ که ناتوانی ببیتسه
(ده لیل) و ری نیشاندیری کهس ، به لکو بخوشی ناگاته
مهرل !

هر بویهش خوا به پیغمبرمانی فرموده : (قُلْ هٰذِهِ
سَبِيلِيْ اَدْعُوْا اِلَى اللّٰهِ عَلَى بَصِيْرَةٍ اَنَا وَمَنِ اتَّبَعْنِيْ ...)
یوسف / ۱۰۸ . واته :

بلئ : شمیه ری بازی من ، له بهر پو شنایی دا بانگه واز
بولای خوا ده کم ، من و شهوانه ی شوینم که وتوون ...

جا منیش وهک ری بواریک له شندامانی کاروانسی
ناوبراو ، سه بارهت به و مه سله یه ی که باسم کرد ههستم به
به ری بسیاری کردو ، له کتبخانه ی کم ده رامه تی کوردیش دا
که لین و بوشایی به کی گه وره م هاته به رچاو ، بویه ناوی خوام
لی هینا و عهزم جهزم کردو برپارمدا ، که به گویره ی توانا و
برستم له و بواره دا ههنگاو یک هه لینمه وه و نه ختی یک له و
که لین و بوشایی به زله پر بکه مه وه ، ئیدی سه ره نجام نه مامی
شه و ههسته به به ری بسیاری کردن و ناوی خوا لی هینان و
عهزم جهزم کردن و برپاردانه به لوتف و به خشی خوا له
زهوی واقع دا پروا و رسقا و شهم زنجیره ی :

(با چاکتر ئیسلام بناسین !) ه لی ره خسا و خه ملا ، که
شومئدم وایه ههنگاو یکی چاک و سوودگه یین و به ره وئامانج هیئن
بی .

شهم زنجیره یه ش تهرخان کراوه بو توئیزینه وه و
روونکردنه وه ی چه مک (مفهوم) و واتای (۱۲) وشو زاراوه ی
گیرک و بندره تی که به به ردی بناغه و پایه ی سه ره کی ئیسلام
له قه لم ده درین ، که شه مانه ن :

(خودا ، پیغمبهران علیهم الصلاة والسلام ، رۆژی دواپی ،
قەزاوقەدەر ، بروا ، ئایین ، ژیاپی دنیا ، ئینسان ،
کۆمەللی خوا ، حوکم و سیاست ، دادگەری ، مەسولمانی کامل) .

وە شایانی باسە بۆیە بۆ چاکتر ناسین و تیگەیشتنی
ئیسلام ، لیکۆلینەو و پروونکردنەو و مەعنا و مەبەستی ئەم
و شەو زاراو و گەرنگ و سەرەکییانەم هەلبژارد ، چونکە
ناسین و لای حالی بوونی هەر بەرنامە و پەڕەوێک بە
(معلق) ه بە ناسین و تیگەیشتنی ئەم و شەو زاراو
بەنجینەییانە کە بە کۆلەکە و پایە دادرین و هێڵە
گشتی یەکان (الخطوط العامة) ی پیک دین .

گومانێ تیادا نیە کە هەرکام لەم و شەو زاراوانەش کە
هەر یەکیکیان ئالقەبەکی سەرەخۆی زنجیرە ی :

(با چاکتر ئیسلام بناسین) (پیک دینی ، وەک پایە و
بەنجینە یەکی گەرنگ و سەرەکی و هێڵیکی گشتی بیروبەروو
بەرنامە (العقيدة والشریعة) ی ئیسلام و خەت و رێبازی
پیغمبەری پێشەوایە علیہ الصلاة والسلام .

ئیدی هیوادارم و لە خۆی بەخەشەر داواکارم کە خۆشەرانێ
سەنگین و شیرین بە بیرێکی تیز و هوشیار و دلیکی پرووناک و
بێدارەو و مۆتالای یەکی ئالقەکانی ئەم زنجیرە
بکەن و تییان بکەن ، پاشان هەر بەوەندەشەو نەوێستەن
دوای جێ بەجێ کردن و کارپیکردنیا ن لە زاتی خۆیان دا ،
هەولێ خەلک لای حالی کردن و چاککردن و واقع پێ گۆڕینیا ن
بدەن .

بندی دهست له دهست و قوهت له خودا جلّ جلاله .

رَبَّنَا لَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ .

۷ شعبان ۱۴۱۰

خدراوا

چه نه قیاسی یکی کورت

۱- وام به چاک زانی که له نووسینی بایه ته کانی همــــــــــــــــو و
 ئالقه کانی هم زنجیره یه دا به گوپیره ی توانا کورتی و چیری و
 پری ته عبیر ره چاوبکم ، هممه له لایه که وه و له لایه که سی
 دیکه شه وه من هم باسانم بو تیگرای خویننه ران نووسیون و
 ویستوو مه ژماره یه کی زیاتری خویننه ران لییان به هره مه ندبن ،
 که واته با کهس گلهیی له کورتی و زور روئه چــــــــــــــــوون و
 نه توژیینه وه ی تیروته سه ل نه کات .

۲- به مه بهستی لیک نه چرانی زنجیره ی باسه کان ، شه و ئایه ت و
 فرمودانه ی که به به لکه و پالپشتی قسه کانم هیئا ومنه وه
 له په راوێردا نووسیون ، جا هه رچه نده شه مه پیچه وانیه ی
 عاده ت و یاسایه به لام شه و هۆیه ی که خسته پروو نا چاری کردم
 واکم .

۳- له کوئایی هم ئالقه یه و زوربه ی ئالقه کانی دیکه ی شه م
 زنجیره یه دا باسیک یان چهند باسیکم به ناوی پاشــــــــــــــــکو
 (مَلْحَق) وه نووسیون ، که ده بنه ته واکه ری شه و باسانه ی
 له ده قی ئالقه کان دا نووسراون .

۴- من نه هم نووسراوه و نه هیچ نووسراویکی دیکه شم به و
 مه بهسته نه نووسیوه که هه موو خه لگی په سندی بکه ن و به
 کاریکی چاکی بزانی ، چونکه ئاواتی گۆرین له دوو سدره وه
 مه حاله :

یه کهم : بهس خوا له هه له و ناته وای دی دووره و جگه له خوا
 جل جلاله هه موو کهس کهم و زور هه له و ناته وای لی چاوه روا

ده کړئ ، که چي خه لگ ته نه انت هموويان له خواش پرازي نين ؛
 دووهم : هم واقيعو بارودوخه ي که من به نووسين و وتارو
 کرده وه هډولتي گورپين و چاککردني ددهم ، زاده و بهرهم و
 بهنگدانه وه ي بيروبوچوون و قناعه تي کوته له خه لگيکه ،
 که واته حتمه ن حتمه ن ده بي من شه وه له غوم بگرم که له
 دنيا ي فيکرو کرده وه دا له گه ل شه کوته له خه لگه هر تيک
 ده گيريم ، شه که سه ش که گوماني وايه ده تواني واقيعيکي
 غوارو هه له بگورئي و راست بکاته وه بي شه وي له گه ل که سه
 تيک بگيرئي و که سه گله يي و گازنده ي لي بکات ، من زورم
 به زه يي پيدا ديته وه ، چونکه خيال پلاوي کرده و به زمانني
 حالش گوماني به دي به و پيغه ميره پا به رزو ليتـزان
 (حکيم) انه برده و ، که چار ناچار له گهرمه ي گورپين و
 راست کردنه وه ي واقيع دا تووشي هزارو يهک کو سپ و ته گهره و
 ده رده سري بوو ون !!

ن
 بيگومان شه وانه ش که هر له سره تا وه و پيش پنجدا کوتا و
 ده ستلا ت پيدا کردن ، تواناي ناسيني (هق) يان هه يه
 يه کجار که مو ده گمن و ، وياني پيغه ميري پيشه و اشـمان
 عليه الصلاة والسلام چاکترين به لگي سلماندني راستي ي
 هم قسه يه يه و ، تيوه راما نيکي وردی : (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ
 وَالْفَتْحُ . وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا) يش
 پتر هم مه سه ليه ده کاته شتيکي شاکرا و به لگنه ويست .

پى خوشكردن

مسلمانى بەرىتزو خوشەويست !

وەك لە پىشەكى ئەم زنجىرەيەدا گوتمان : (.. ناسىن و
لئى ھالى بوونى ھەر بەرنامەو پەپرەويىك بەندە بە ناسىن و
تىگەيشتنى ئەو وشەو زاراوہ بنچىنەيىيانەوہ كە بە كۆلەكەو
پايەى دادەنرىن و ھىلە گشتىيەكانى پىك دىنن) .

بەلئى خۇگۆرىن (تَغْيِيرُ النَّفْسِ) بنچىنەى گۆرىنى واقىعە ،
وەك خودا فەرموويەتى : (.. إِنْ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى
يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ ..) الرعد / ۱۱ . واتە :

.. بىكومان خوا ھال و واقىعى ھىچ كۆمەللىك ناگۆرى ھەتا
ئەوان ھالى دەروونى خۆيانىان نەگۆرىن .. ، وە گۆرىنى
بيروبوچوون و جۆرى تىرپوانىنىش يەكەمىن ھەنگاوو بەردى
بناغەى خۇگۆرىنە ، چونكە وەك گوتراوہ : (ئىنسان چوون
بىرەكاتەوہ ئاواش دەزى !) .

ئىجا شايانى باسىشە كە ئەم واقىعو بارودۆخە نىزم و
پەست و سيات و بئى پرووحەى ئىمەى موسلمانىش ، كە بۆتە
بەلگەو بيانووى دەستى گەلىك كەسى لە ئىسلام بئى ئاكا ، بۆ
بەھەلەو ناتەواو لەقەلەم دانى ئىسلامو لەبەرچا و بىزرانى ،
بەرھەم و رەنگدانەوہى ھالەتى نىزم و پەست و بئى پرووحەى
دەروونىمانە كە دەتوانىن بە وشەى : (لە ئىسلام دوورى)
تەعبىرى لئى بەدەينەوہ .

كەواتە :

ئەگەر بەمانەوئى واقىعى زىانمان لە شىرزەيىو زەبوونى و

نزمی یه وه بگۆرپین بۆ واقیعیکی رینگ وپینگ و شهرافه تهنه ندانه و
بهرز ، پیئویسته دهروونی خۆمان بگۆرپین ، یه که مین ههنگاوی
خۆگۆرپینیشمان بریتیه له گۆرپینی جۆری بیروبوچ—وون و
تیروانینمان ، ته میس به هۆی به خۆدا هاته وه و به ره وخوا
گه رانه وه و چاکتر ناسین و تیگه یشتنی فیسلامه وه دیتهدی .
ئعجا وهک پیشتیش کوتمان بۆ چاکتر ناسین و لی حالی
بوونی فیسلامیش بهر له هه موو شتیگ هه و جیمان به وه هه یه
که به شیوه یه کی راست و روون و ئاشکرا له چه مک و معنای
راسته قینه ی ئه و وشه و زاراوه گرنگ و بنه ره تی یانه حالی
بین که به کۆله که و پایه و هیلی گشتی له قه لهم ده درپین ،
گومانیشی تیئا نیه که یه که مین و گرنگترین وشهش لیه
فیسلام دا بریتیه له وشه ی بهرزی خۆدا (اَلله) جَلَّ جَلَالُه ،
که واته جێ خۆیه تی که تو بنزینه وه و روونکردنه وه ی معنای
مه بهستی وشه ی ناوهرای بکریته یه که مین ئالقه ی زنجیره ی :
چاکتر ناسینی فیسلام .

ئالغەيەو ئالغەكانى دىكەى ئەم زنجىرەيەشدا ھېچىنى و
ئارامۇ وردىيۇ لە لاپەرە ژماردىنى بەپەلە نەبى .
دىارە ئەو كەسەش كە ھەروا بە سادەيىو سەركىلىنى
سەرنجى دەريا دەدات بەس ئاويكى شىنى داوۋەستاو بىلەندى
دەكات و ھىجى دى . بەلام ئەگەر تۈزىك بچىتە پىشتىرۇ
وردىر سەرنجى بدات چەندان گىياسدارى جۇراوجۇرى تىدا
بەدى دەكات ، خۇ ئەگەر بىترانى خۇ تىدا نىقووم بىكات و
بىنەوۋى بىشكىنى ئەوۋ چەندان گەۋھەرو مروارى و شى دىكەشى
تىدا دەيىنى .

- ۱ - خوا به دیرینه‌رو به‌روه ردگار

مرؤقی مسولمان بروای وایه که شه بوونه‌وه‌ره و هرچی
تیی‌دایه به‌رینه‌رو شویته‌واری خوا به کی به‌دیه‌نه‌رو (۱)
به‌روه‌ردگار (۲) ، که له‌ئه‌نجامی سۆزو به‌زه‌یی و چاکه‌کاری
خویه‌وه هیناویه‌ته‌دی (۳) ، به‌پنجه‌وانه‌ی بابای ماده‌ده‌پرست و

(۱) (اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ) الزمر / خدا به‌دیه‌نه‌ری هه‌موو
شتیکه

(۲) (قُلْ اَغْيَرَ اللّٰهُ اُبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ) الانعام / ۶۰ .
بلێ : ئایا جگه له خوا به‌روه‌ردگاریکی دی بخوازم که شه
به‌روه‌ردگاری هه‌موو شتیکه ؟

(۳) (الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ) الفاتحة / ۳ . به‌به‌زه‌یی به‌خشنده‌یه .
(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ) الاعراف / ۱۵۶ . به‌زه‌یی من هه‌موو
شتیکه گرتۆته‌وه

تیی‌ینی به‌کی گرنه :
شه رسته‌یه (که له‌ئه‌نجامی سۆزو به‌زه‌یی و چاکه‌کاری
خویه‌وه هیناویه‌ته‌دی .) وه‌لامیکی به‌هیزو ددان شتیکینی
تیی‌دایه ، بو پرسیاریک که دلی هه‌ندیک که‌سی بی بروا و
خوانه‌ناس - یان خو به‌خواناس پیشانده‌ر - ی کرمی و
گوماندار کردوه

پرسیاره‌که‌ش شه‌مه‌یه :
بینگومان ئیوه ده‌لێن خوا هه‌وچی به‌ غه‌یری خۆی نییه ،
چونکه خوا خاوه‌نی هه‌موو سیفه‌تیکی به‌رزو په‌سندوه له هه‌موو
سیفه‌تیکی نزم و که‌مو کووری به‌ک دووره ، باشه شه‌دی مادام
خوا پیویستی به بوونه‌وه‌ز نیه بوچی خولقاندوویه‌تی ؟
هه‌تمه‌ن ئیوه‌ی خواناس ناچارن له دوو شتی خراپ به‌کیان
هه‌لبێژن ، یان ده‌بی بلێن : خوا هه‌وچی بوونه‌وه‌ر بوو

بۆيە ھېنايەدى ، يان بلىڭن : خوا پېئويستى بە بوونىۋەر
نەبوو بەلام ھەروا لەخۆراو بى چىكمەت و ھۆ خولقاندى ۱۱
دىارە ھەردووكىشان يەك لەيەكى خراپترن ، چونكىنە
يەكەميان ئاتاچى پالەدەتە لای خواو ، دووەمىشيان
نەزانیو بى چىكمەتىو كارى بى جى كردن ۱۱
غېمەش لەو ەلامدا دەلىڭن :

نەخېر ئىمە بۆ ۋەلامى پرسىارى (خوا بوونەو ەرى بۆ
خولقاند ۱۲) ناچارىن كە ھەتمەن يەككە لەو دوو رى يە
خواروخىچ و نالەبارەى سەرى ھەلبىزىرىن ، بەلكو رى يەككى
دىكى سېيەمى لەبارو تەخت و ماقوول ھەيەو ، ھەتتا رى
راست و تەختىش ھەبى كابرە مەگەر خوا لىي گۆرىبى يان
كەزى دېزە بى ، دەنا پېئويست ناكات ۋەرى عاسى ھەلگەر ۱۱
ملى تەلانى لایەلا بگري ۱۱
ئىمە دەلىڭن :

ئايا مەرچە ئەگەر ھەركەسىك كارىك يكات ھەوجىي
نەبىو بۆخۆى سوودى لى ۋەرنەگري ھەتمەن بە كارىكى بىجىو
ناھكىمانە لەقەلەم بدرى ۱۲

دىارە نەخېر ، چونكە ئەو كارانەى ئەنجام دەدرىن مەرچ
نىيە ھەموويان ھەر پالەنەرى ھەوجىي پېئويستى پى بوون و
سەرتى ۋەستان و يەك لەسەركەوتن بيان ھېنىتەدى ۱ ئايا
تۆلەكاتىك دا بەلای سۈلگەرىكى ھەزارو بى دەست دا
رەت دەبىو دەست دەبەيە باخەلئ (دىنار) يىكى دەدەيە
بۆيە دەيدەيە چونكە سەرت تىي ۋەستاۋەو پېئويستىت
پىيەتى ۱۲

دىارە نەخېر ، ئەدى چ شتىك پالت پېئو ەدەنى يارمەتى
بەدى ؟ ديارە بەزەي پېداھا تەنەو ە دىل پى سووتانت ۱۱ (۱)
دە بەھمان پى ۋدانىش ، خۇدا سبحانە و تعالى ھېسچ

(۱) بۆيە رووى قسانم لە باباي دۈيىراو ۋاۋەن پرسىارە ،
چونكە ئەو برواي بە دۈارۋۇزىنىيە تاكو بگوتري : بۆيە
كابراي بەخشەر مائەكەى دەبەخشىو يارىدەى نەدارىكى
پى دەدات چونكە ھەوجىي پاداشتى خۇدايە لەبەھەشتى دا ،
بەلكو ناچارىن بلىڭن : ھاندەرو پالەنەرى ئەو پىيارە
بەخشىنەى كابراي بى بروا ، بەس بەزەي پېداھا تەنەو ە
دىل پى سووتانە .

پيويستی په کی به ښمه نيه و په کی له سهرمان نه که وتښوه ،
 به لکو ښمه هم موومان خوچي و چا له ده ستی و پيويستی و هک
 نه زموږ په تنی : (يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ
 وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ) الفاطر / ۱۵ . واته :

ښه ځه لکينه ۱
 ښه خوچي ځوان و خودا بوځوی ده وله مهندي سوپاس

کراره
 به لکي خودا نه ښمه و نه هيچ شتيکی له بووننه و ده ردا
 نه خو لغاندوه ، بو ښه و هې مده اړيکی ځوی پي سازبکات و
 که لينيکی پي پروه کات ۱۱

ښه له لایه که و ، له لایه کی دیکه شه و هک روونمسان
 کرده و ه سله ماندمان مارج نيه شه و ښ و کارانه ښه نجام
 ده درين مادام به پالنه ری شاتاجي و په ک له سهرکه وتښ
 نه په نه دی بي حکمت و نه زانانه بن ، به لکو جاري وایه
 نه ک خودا جل جلاله تنانته مروقيش هندیک کاران ده کات
 هيچ پيويستی به و کارانه نيه و ښه پهری حکمت و ليزانیشيان
 تيدايه ، که بریتي په له یاریده دانی فقیر و ده ست گرتنی و
 به هانا و هاتنی به پالنه ری چاکه کاری و به زه پيويستی و
 به خشنده پي ۱۱

که واته خوداش که ښمه و بووننه و هری خو لغاندوه ، نه
 سهرتی و هستان و پيويستی پي بوون و ، نه بي حکمتی و
 هده نته کاری ، شتاقیان له گوري دا نه بوون ، به لکو به س
 ښه له گوري دا بووه که خودا (رَحْمَنٌ رَحِيمٌ) ه و خاوه نسي
 ښه پهری میهره بانی و به خشنده پي و چاکه کاری په و ، ښمه
 هم مو جوړه به زدی نواندن و چاکه کاری په کیشي له ده ست دی و
 ویتوویه تنی چاکه مان له گدل بکا و له رووی لوتف و به زه پي په و
 له سهرچاوه ی روونی بوون (الوجود) به شان بدات .

بی با و ره وه که پیی وایه بوونه وهر شاری بی ساحتیه و
 نه کهس دروستی کردوه و نه کهسیش مشووری ده خوا و به سهری
 راده گا (۱) ، وه به پیچه وانیه شه و فیهله سووفه که لله وشکا و
 دل مردووانه وه که بهس وهک وه گهر خهرو دروستکه ریگ سهیری
 خودا ده کم و زیاتر وهک وه ستاو شه ندازیاریک له خوا وه
 راده میتن ، هتا خویه کی به خیتو کهرو پهروه دگاریکی به سوژو
 به خشنده .

(۱) (وما خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنُّ
 الَّذِينَ كَفَرُوا ...) ص / ۲۷ .
 وه ئاسمان و زهوی و شهوی نیوانیا نمان به به لاش
 دروست نه کردوون ، شهوه گومانیه شه وانیه که کافرن ...

- ۹ - خواتاک و نه نیار بی ویتزو هارتایه

مرۆڤی مسولمان برۆای وایه خۆای میهره بان تـ ساک و
ته نیایه و هه موو شتیگ هه وجی وی یه و شه و هه وجی هیج
شتیگ نه ، کهسی لی نه بووه و له که سیش نه بووه بی وینه و
هاوتایه ، (۱) نه له زاتی دا نه له سیفه ته کانی دا وهک
هیج کام له دروستکراوه کانی ناچی ، (۲) هه ربوو و (أزلي) و
بی سه ره تایه و ، هه رما و (أبدي) و بی کو تایه . (۳)
نهک وهکو شه فسانه ی ئیفریقی که بو هه رکام له دیارده
سروشش یه کانی وهک : با ، باران ، شاگر ، هه ور ، لافاو ،
برووسکه .. هتد خواجه کی تایه تی بریارده دات . وه نهک
وهک شه فسانه کانی کلّی سای کلّی که مندال و هاوسه ربوخوا
داده نی و عیسا و دایکی شی سه لامی خوا یان لی بی به دوو خۆای

-
- (۱) (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ . اللَّهُ الصَّمَدُ . لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ .
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ) الأَحْلَاصُ / واته : بلی : ئه و
خوایه کی تاکه ، خواجه که هه موو شتیگ هه وجی یه تی و ئه و
هه وجی کهس نه . کهسی لی نه بووه ، له که سیش نه بووه ، وه
هیج کهس هاوتای وی نه .
(۲) (لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ) الشُّورَى / ۱۱ . هیج شتیگ وهک وی نه .
(۳) (هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ) الْحَدِيدُ / ۳ . شه و یه که مین و دوامینه ،
یانی نه له پیش وی دا هیج هه بووه ، نه له دوای وی هیج
ده بی .

دیکه له قه لَم دده ن ، (۱) وه نهک وهک جووله که کان که
 مندان بخوا بریار دده ن و زیاتر وهک شینسان سهیری
 ده که ن . (۲) وه نهک وهکو زه رده شتی په کان که پروونا کسی
 به خوی خیر (په زدان) و تاریکی به خوی خراپه
 (شه ریمه ن) داده نین .

(۱) لَفَّ كَفَرِ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ (۰۰) المائدة
 نایه تی / ۷۳ .
 جگومان شه وانده ده لین : خوا سی په می سی په کانه کافرن .
 (۲) (وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ ...) التوبة / ۳۰ .
 وه جووله که کان کوتیان عوزه یر کورې خواجه .

-۳-

خوا خاوه نی هم سو سیفتیگی به رزو په سنده و له هم سو له که به ان دوره

مسولمان بړوای وایه که خوای ده سته لاتدارو به خشــنده
خاوه نی هم موو سیفتیگی به رزو چاک و په سنده و (۱) له هم موو
سیفتیگی ناته و اوو خراب بهری یه و هتا بلئی پـــاک و
بی گهرده ، (۲) وه بړوای وایه که سیفته به رزو په سنده کای
خوا دیاری کړا و نین و بی سنوورن ، واته خوا هم موو شتیګ
ده زانیو ، (۳) توانای به سر هم موو شتیګ دا ده شکی و (۴)

- (۱) (وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) الروم / ۱۸ .
وه هرچی له ناستانه کان و زهوی - بوونه وهر - دا هدیـــه
سوپاس و ستایشی خودا ده کات .
تیبینی : هه گه به ته گهر خودا خاوه نی شه و پهری سیفت به رزی و
ثاکار په سندی نه بایه له تیکرای بوونه وهر دا سوپاس نه ده کړا ،
چونکه به بی چاکی و په سندی سوپاس بوکړان نایه ته دی .
(۲) (تَسْبِيحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ
إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ) الأسراء / ۴۴ . حموت ناستانه کان و هرچی
تیبیان دا هدیـه پاکي بووی بریارده دات ، وه هیچ شتیګ نیه
که پاکي و په سندی وی . رانه گه به نی .
(۳) (إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ)
آل عمران / ۲ . خوا هیچ شتیگی لی و ن نابی ، نه لسه
زهوی و نه له ناستانی .
(۴) (إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) البقرة / ۲۰ . به راستی
خوا له سر هم موو شتیګ به توانایه .

هرچی بیهوئ دهیکا و (۱) هیچ شتیگ نیه نهیبینی و
 نهیبستی، (۲) وه خوای مەزن ژیا نی لهخویه وهیه و شه و
 ژیا ن بهغیری خوئ ده بهخشئ. (۳) وه گواییه و قسهی وی بی
 هاوتایه له راستی و رهوانی و ریک و پیتی دا، (۴) وه خوای
 بی ها وه له شه و پهری بهزهیی و لیبوردن و بهخشندهیی همیه و (۵)
 توورپهیی و قههریشی هیچ شتیگ خوئ بو راناگری، (۶) وه
 دادگهری و (۷) کار بهجیی (۸) خودا وینهی نیه.

- (۱) (فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ) البروج / ۱۶. هرچی بیهوئ دهیکا.
- (۲) (وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) الشوری / ۱۱. وه شه و بیسرو بینایه.
- (۳) (الْحَيُّ الْقَيُّومُ) البقرة / ۲۵۵. زیندوویه و سهرپه رشتیکه ره.
- (۴) (وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا) الانعام / ۱۱۵.
- وه قسهی پهروه ریدگارت که و پهری راستی و ریک و پیتی دایه.
- (۵) (وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا) الاحزاب / ۵۹. وه خودا لیبورده و بهیهزهیی به.
- (الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) الفاتحة / ۳. به بهزهیی بهخشندهیه.
- (۶) (هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ) الزمر / ۴. شه و خودایه کی تاک و دهسته لاتداره.
- (إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ) ابراهیم / ۴۷. به راستی خودا دهسته لاتدار و توله شهستینه.
- (۷) (أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ؟) التین / ۸. ئایا خودا دادگهرترینی فەرمانره وایان نیه ۱۴.
- (۸) (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) آل عمران / ۱۸. بیجگه لهوی چ خوا نین، دهسته لاتدار و کار بهجیه.
- (وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) النور / ۱۸.
- وه خوا زانا و کار بهجیه.

خداوندی چند نادرکه که پاکترین و تبرادرترین ناوان

مروّفی مسولمان بروای وایه که خوی پهره‌ردگار خاوه‌نی
چند ناویکه ، (۱) شه و ناوانه به‌رزترین و ته‌واوتریـــــــن
ناون و پیویسته مروّف بهس بهو ناوانه بانگی خدا بکات و
له‌بری وه پارّ و هیچ ناویکی دیکه‌ی لیّ هه‌لله‌دات ، (۲)
هه‌لله‌ته شه و ناوانه‌ش هه‌رکامیکیان درووشم و نیشانه‌ی یه‌کیک
له‌ سیفته‌ته ته‌واوو به‌رزه‌کانی خودان .

(۲) (وَلِلّٰهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنٰی فَادْعُوْهُ بِهَا وَذُرُّوا الَّذِيْنَ يُلْحِدُوْنَ
فِيْ اَسْمَاءِهِ) الأعراف / ۱۸۰ . وه خودا ناوی چاک و په‌سندی
هه‌ن بهو ناوانه بانگی بکه‌ن وه واز له‌وانه بیئن که له
ناوه‌کانی لاده‌ده‌ن و ده‌یان گوړن .

(۱) پیغه‌مبه‌ری پیسه‌وامان علیه‌الصلاة والسلام فه‌رموویه‌تی :
(إِنَّ لِلّٰهِ تَعَالٰی تِسْعَةً وَتِسْعَوْنَ اِسْمًا مَّائَةً اِلَّا وَاحِدًا ، مَنْ
اَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ ، اِنَّهُ وَثَرٌ يُحِبُّ الْوَثَرَ) رواه الشيخان .
وانه : بیگومان خوی به‌رز ته‌وه‌دو نو ناوی هه‌ن ، سه‌د
جگه له‌ یه‌کیک ، هه‌رکه‌سیک بیان ژمیړی ده‌چیته به‌هه‌شتی ،
بیگومان شه و تاقه و تاقی خوش‌ده‌وی .
تنجا پیغه‌مبه‌رمان علیه‌الصلاة والسلام له‌ فه‌رموده‌یه‌کی
دیکه‌ی دا که (ترمذی و ابن حبان و ابن خزيمة و حاکم و
بیه‌قی و ابن ماجه) گیاروایانه‌ته‌وه شه و (۹۹) ناوه‌ی به‌اس
کردوه که ئیمه‌ لیږه‌دا ده‌یان نووسین و به‌کوردیش مه‌عنایان
لیک‌ده‌ده‌ینه‌وه : (هُوَ الَّذِي لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ :

به به زه بیی	۱- الرَّحْمَن
به خشنده	۲- الرَّحِيم
سر وک ، پادشا	۳- الْمَلِكُ
پاک	۴- الْقُدُّوس
بی عیب ، بی په له	۵- السَّلَام
دلنیا کهر ، به راست دانه ر	۶- الْمُؤْمِن
به سر راگه یشوو	۷- الْمُهِمِّن
زال ، ده سته لاتدار	۸- الْعَزِيزُ
بالا ده ست ، نا چار کهر	۹- الْجَبَّارُ
خو به گه وره زان	۱۰- الْمُتَكَبِّرُ
دروست کهر ، بنیات نه ر	۱۱- الْخَالِقُ
به دیه پنه ر	۱۲- الْبَارِي
وینه کیش	۱۳- الْمُصَوِّرُ
لیبوره	۱۴- الْغَفَّارُ
گهر دن که چکهر	۱۵- الْقَهَّارُ
به خشر	۱۶- الْمُوهَّابُ
رؤزی دهر	۱۷- الرَّزَّاقُ
ده زووکهر وه	۱۸- الْفَتَّاحُ
زانا	۱۹- الْعَلِيمُ
لیگره وه ، ویکه پنه ر	۲۰- الْقَابِضُ
له دووده ر ، فراوان کهر	۲۱- الْبَاطِلُ
دانه ویتن ، نه وی کهر	۲۲- الْخَافِضُ
بلند کهر ، به رز کهر وه	۲۳- الرَّابِعُ

زاکەر	۲۴- الْمُعْزَّ
زه بوونکەر	۲۵- الْمُذَلَّ
بیسەر	۲۶- السَّمِيعُ
بینەر	۲۷- الْبَصِيرُ
فهرومانپه واک ، هوکمران	۲۸- الْحَكَمُ
دادگەر	۲۹- الْعَدْلُ
چاکه کاری په نهان ، وردبین	۳۰- اللَّطِيفُ
شاره زاک ، هه والدهر ، چی یهت زان	۳۱- الْخَبِيرُ
هیدی ، ئارام	۳۲- الْحَلِيمُ
مهزن	۳۳- الْعَظِيمُ
لیبورده ، گوناح پوښ	۳۴- الْغَفُورُ
ستایشکەر ، سوپاسگوزار	۳۵- الشَّكُورُ
بهرز	۳۶- الْعَلِيِّ
کهوره	۳۷- الْكَبِيرُ
پاریزه ر	۳۸- الْحَفِيطُ
بژیوکه یی ، دهسته لاتدار	۳۹- الْمُقَيِّتُ
لیپرسه ره وه	۴۰- الْحَسِيبُ
سیفه ت بهرز	۴۱- الْجَلِيلُ
به ریز ، ریزگر	۴۲- الْكَرِيمُ
چاودیز	۴۳- الرَّقِيبُ
وه لاکو	۴۴- الْمُجِيبُ
فراوان	۴۵- الْوَاسِعُ
کار به چی ، لیزان	۴۶- الْحَكِيمُ

بهنده دوست ، خوشويستراو	٤٧- الْوَدُود
پايه بهرز ، خاوهن شکو	٤٨- الْمَجِيد
زيندوو کهره وه ، نيتره ر	٤٩- الْبَاعِث
فاگادار ، قاماده	٥٠- الشَّهِيد
پايه دار ، راست ، هق	٥١- الْحَقَّ
کارپي سپيترراو ، پشت وپهنا	٥٢- الْوَكِيل
به توانا	٥٣- الْقَوِيَّ
به هيز ، قايم	٥٤- الْمُتَيْن
دوست ، ياریده ده ر	٥٥- الْوَلِيَّ
سوپاسکراو ، شايسته ي سوپاس	٥٦- الْحَمِيد
ژميتره ر	٥٧- الْمُحْصِي
پهيدا کهر	٥٨- الْمُبْدِيَّ
گيزه ره وه ، زيندوو کهره وه	٥٩- الْمُعِيد
ژيتره ر	٦٠- الْمُخِيَّ
مريتره ر	٦١- الْمُمِيت
زيندوو	٦٢- الْحَيَّ
مشوورگيتر ، راوه ستاو	٦٣- الْقَيُّوم
هه بوو	٦٤- الْوَاحِد
خاوهن پايه ي بهرز	٦٥- الْمَاجِد
يه ک	٦٦- الْوَاحِد
تاک ، ته نيا	٦٧- الْأَحَد
حه وجي پي بوو ، جي مبه ست	٦٨- الصَّمد
توانا دار	٦٩- الْقَادِر

۷۰- المَقْتَدِر	خاوهن سەرچاوهی توانا
۷۱- المَقْدَم	پیشخهر
۷۲- المَوَخَّر	دواخهر
۷۳- الْأَوَّل	یهکه مین
۷۴- الْآخِر	دوامین
۷۵- الظَّاهِر	دیار ، ئاشکرا
۷۶- الْبَاطِن	ون ، پهنهان
۷۷- الْوَالِي	سهرپهرشتیکهر
۷۸- الْمُتَعَال	زۆر بهرز ، خو به بهرزگر
۷۹- الْبَرّ	چاکه کار
۸۰- التَّوَاب	توبه وه رگر
۸۱- الْمُنتَقِم	توله ستین
۸۲- الْعَفْو	چا ویوشی کهر
۸۳- الرَّؤُوف	میهره بان
۸۴- مَالِكُ الْمُلْک	خاوهن ملک
۸۵- ذُو الْجَلَال وَالْاِکْرَام	خاوهن پایهی بهرزو ریز
۸۶- الْمُقْسِط	دادپهروهه
۸۷- الْجَامِع	کوکه ره وه
۸۸- الْغَنِيّ	ده وله مه ند
۸۹- الْمُفْنِي	ده وله مه ندکهر ، بی نیازکهر
۹۰- الْمَانِع	به رگر ، پیشگیری کهر
۹۱- الضَّارّ	زیان گه یین

۹۲- الثَّافِع	سودگه تین
۹۳- النور	پروناکی
۹۴- الهادي	پئی پيشانده ر
۹۵- البديع	داهینه ر ، بئی وینه
۹۶- الباقي	هه رما و
۹۷- الوارث	میزاتکر
۹۸- الرشيد	کلوزان ، شاره زاکه ر
۹۹- الصَّور	ئارا مگر (.

بهند ئاگا دار عییه ده باره ی ناره کافی خوا

۱- وهک لهو فەرموودانه وه که رابردن ده رده که وی ناوی (الله) جل جلاله له ریزی (۹۹) ناوه کان نه زمیترراوه ، دهـــــــــــــــــا ده یکرده (۱۰۰) ، بیتگومان هه ر واشه چونکه فەرمووده که ده لئ (إِنَّ لِلَّهِ) که واته شهو (۹۹) ناوه هه موویــــــــــــــــان سیفه تی (الله) ن و وه سفی شهویان پئی کراوه .

۲- مه به ست له رسته ی (مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ) له سه ر رای زۆربه ی زانیان له بهرکردن و تیگه یشتن و بیرلئ کردنه وه ی شهو ناوه بهرزو په سندانیه .

۳- کاریگه ری شهو ناوه بهرزو چاکانه بو چاککردنــــــــــــــــی عینسان و له خوا نیزیکی خستنه وه ی دا ، لهو پرووه وه که خوا ی بهرزو مهزن پیتی خو شه به ناوو سیفه ته بهرزه کانی مه دحی بکهین ، وه هه تا زیاتریش شهو ناوو سیفه ته بهـــــــــــــــــرزو چاکانه ی خوا له دل و میشکی عینسان دا جیگهیر ببن و ، پتر

.....
بیریان لځ بکاته وه ، زیاتر کار ده کهنه سهر دهر و دهر وونی و
له سیفته تی بهر زو ره وشتی به سند نیزیکتر ده بیته وه و (۱) له
ناسینی خوادا شاره زاتر ده بی و قاتر ده بیته وه .

۴- هندیک له ناوه په سندو چا که کانی خوادا (صیغه
المبالغة) یان بؤ به کار هیتر اوه وهک : الفتاح ، التواب
الوهاب .. الخ . بهلام :
له بهر شه وهی له کوردی دا شم جوره دهر برین (تعبیر) ه
نیه ، من هه روا به ناسایی وهرم گیتراونه سهر زمانه
کوردی .
دهنا له راستی دا شه گهر مانای وشهیم ره چا وکړد بیا
ده بو بؤ (الفتاح) گوتیام : زور زور زور
دهرو وکهره وه !!

وه ههرو هه بؤ شهوانی دیکهش .

.....
(۱) له هه رکام له (الأذکار) ی (نووی) و (تحفة
الذاکرین) ی (شوکانی) دا ناوه بهرزه کانی نهقل کراون
بروانم (الأذکار) ص ۹۴ .
وه (تحفة الذاکرین) ص ۵۳ .
شه وهنده ههیه له کتبی (الأذکار) دا ناوی (الأحد)
که ژماره کهی (۶۷) ه ، په پرترا وه ، جکه له ناوی (الله)
ژماره ی ناوه کان (۹۸) ه ، بهلام :
(تحفة الذاکرین) بهو شیوهیه هیان و که من نووسیومن .

خودا هه موو شتیکی له سه ر بنجینه زانیاری یه کی قول و بی سنور خولقا ندوه

مروقی مسولمان بروای وایه که خودا هه رچی دروستی کردوه
هه مووی له سه ر بنجینه زانیاری یه کی قول و بی سنور
دروست کردوه و له هیه کام له دروستکراوانی خودا هیئده ی
نووی ده رزی یه ش ناریکی و بی یاسایی نابینری . (۱)

(۱) (مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَافُوتٍ فَأَرْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ
مِنْ فُتُورٍ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا
وَهُوَ حَسِيرٌ) (الملك / ۳ ، ۴)

له دروستکراوی خودا نالیکی نابینی ، چاوبگیتره بزانه
هیچ که لیتن و کونان ده بینی ا دووباره جار له دوی جار
چاوبگیتره به لام له شه نجام دا چاوت به ده رکراوی و ماندوویی
ده گهریته وه لات .
خوینده ری خو شه ویست ا

شه ده قه ی سه ری شه نجامگیری (استنتاج) یکنی یه کجار
گرنگ و بایه خ داری لئ وه دی دئ :
شه ویش شه وه یه که به پیچه وانیه و پینه و قسه ی بزرگیترای
که سانیکه وه که خو به بی بروا و لادخوا (پیشان ده دن ،
که شه کردن و به ره و پیش چوونی زانیاری و نه رده لاجوون له سه ر
رازو نه پینی یه کانی بوونه وه رو ، دوزرانه وه ی یاسا و
ده ستوره کانی سروشت نه ک هه ر نابیته هوی به ره و پیشا ش
چوونه وه ی بیرر ثابینی (الفکر الدینی) و به ره و بی بروایی
چوونی خه لک ا به لگو به به راوه ژووه وه هه تا پتر زانیاری
به ره و پیش بچئ زیاتر رازو نه پینی یه کانی بوونه وه ر شاکرا
بن و ، یاسا و ده ستوره کانی سروشت چاکتر په بیان بی ببرئ و

بدوزرینه وه ، بیرى ئایینی - بهلام ئایینی راست و نهشیوتنراو که بهس ئیسلامه - بهگشتی و بر وایه خوا بوون و خواناسی بهتاییهتی زیاتر که شه ده کاو فراژوو ده بـ و چاکتر ره کان داده کوتی له دل و دهر وون و بیرو هوشـ خه لکی دا .

ده زانی بو ؟

چونکه بوونه وه ر کتیبی بئیرا و (کتاب منظر - ور) ی خودایه و ، جیگهی تیدا دهر که وتنی سیفته بهرزو په سنده کانی - یه تی له ویست و توانا و زانیاری و بهزهیی و .. هتد وه ئاوینه تییدا دهره و شانه وه ی ناوه کانی یه تی .
ئنجا گومانی تیدا نیه مروف هتا پتر به کتیبی نووسهریک ئاشنا بی ، زیاتر به که سایه تی ئه و نووسهره و سیفته کانی ئاشنا ده بی و چاکتری ده ناسی .
بو وینه ئیمه هتا زیاتر کتیبی (إحياء علوم الدين) عینامی غه زالی و (مجموع الفتاوى) ی ئیبنو تهمیمیه و (رسائل النور) ی سه عیدی نوری و (في ظلال القرآن) ی سه یید قوطب و (تفهیم القرآن) ی مه و دودی موتالا بکه ی و بخوینینه وه و بتویژینه وه ، پتر په ی به پایه به رزی و شاره زایی ئه و ناوداران به به ی و چاکتر ده یان ناسین ، خوا له هه موویان خوش بی و پله یان به رزتر بکاته وه .

ئنجا له راستی دا راست به پیچه وانیه و رینه ی بی بر وایه وه ، هتا زیاتر زانیاری که شه بکات و بوونه وه ر چاکتر یاسا و ده ستووره کانی ئاشکرا بن ، بیرى بی بر وایی و کافرایه تی زیاتر پاشه که شه ده کاو به پاشه وه ده چینه وه .
ده زانی بو ؟

چونکه بیرى بی بر وایی به هه موو جوړو شیوه کانی یه وه سه رجه م ده چینه وه سه ر یه ک ئه سل ، ئه ویش ئه وه یه که بوونه وه رو هه رچی تییدا یه ، له خو وه و بی هیچ کردگارا و په روه ردگا رو مشوور خوړیک دروست بووه و به ریوه ده چی .
به واتایه کی دی هه موو جوړو شیوه کانی بیرى بی بر وایی سه رجه م له و بنچینه یه دا ها و به شن و له سه ر ئه و ئه سه له ریک که وتوون ، که دروست بوون و به ریوه چوونی بوونه وه ر سه رچا وه یه کی عاقلانه و حکیمانه یه .
به کوردی بوونه وه به ریکه وت و هه ر په مه کی و گۆتره کاری

دروست بووه و ، هیچ کس نه خشهو بهرنامه یه کی زانیاری یانه ی
وردو قوولتی بو دانه ناوه و ، وهک (تاویری سهره وژیړ)
که وتوتهرئ و ، که سیش نازانی بوکوئ ده چی و پاشه روژو
سهره ناجامی چون ده بی ۱۱

به لام بهرله و پیتش چوونتی زانیاری (سهرله بهری لقه کانی ،
به لام بهتایبه تی زانیاری یه سروشتی یه کان) و دوزرانه وه ی
یا سا و ده ستووره کانی و په رده لاجوون له سره رازو نه پیتی یه
سهرسا مکه ره کانی و ، په ی بردن به ریڼک و پیتکی و یا ساداری یه که ی
به شاکرا و بی چمندو چوون رای ده که یه نئ :

که باب به شاکا دارین بوونه وهر (تاویری سهره وژیړ) و
گورزی (شلم کویرم که س نابویرم) نیه و له سره بنجینه ی
زانیاری و لیزانی یه کی وردو قوول و حسیب کرا و روئرا وه و
به گویرته نه خشهو بهرنامه یه کی زانیایانه بهریتوه ده چی !!

که واته نه و نه سل و بنجینه یه کی که بی پروایان به
به لگه یان له قه لثم دا بوو و کردبوویان به بناغه ی بیـری
قربوکیان و ، کوڅکی نه فسانه یی خوانه ناسی یان له سـهر
هه لجنی بوو ، نه به رده و نه که سته ک و نه قورو ... به لکو
به لثمیش ته و او دهره چو ۱۱

جا گومانیشی تیدا نیه که دیواری بی بناغه راناوه ستنی و ،
ده سته چی به لاجوون و نه مانی بناغه دیواریش له سـهر را
بوخواری هره س دینئ و هیچی به سهر هیچه وه نامینئ ۱
هر بویش غوای بی وینه هره موویه تی : (سیریه م آیاتنا فی
الآفاق وفي أنفسهم حتی یتبین لهم أنه الحق ...) فصلت / ۵۳
واته : له مه و دوا به لگه و نیشانه کانی خو مانیان پیشـان
ده دهین له شایه کان - شاسمانه کان - داو له نه فـسی
خوایان دا ، هه تا بوایان روون بیته وه که نه و - خودا - هه قه و
راسته .

بـیگومان هم شایه ته گفـت و به لیتن و مزگینتی یه کی خوشی
تیدایه ، که غیستا سوپاس بوخوا به چاوی خو مان ده یبینین ،
چون زانیاری یه سروشتی یه کان بوو ونه خزمه تکارو په رده ستنی
بی فیزی بیري شایینی و ، چاکترین و به هیترترین پالیشـتی
بیری خواناسی و ، دره و شاهه ترین و بی پیچ و په نا تریـسـن
به لگه ی ده ستنی پروا داران .

خوابرنامه و پیرهدیکی ناردوه تاقه برنامی پاست و تیروتهداره

مروقی مسولمان بروای وایه که خوی بی وینه ههروهک
چون نه له زاتی دا، نه له سیفهتهکانی دا، نه له
دروستکراوانی دا، نه له قسه و تارهکانی دا، کهم وکووری و
ناتهواوی و هله و پهلای نیه و له ههموو لایه نیکه وه پاک و
بهرزو پهسنده و هاوتای نیه، نه و بهرنامه و پیرهدوش که
تهواوکه ری بهرنامه ی گشت پیغه مبه رانه و (۱) علیهم السلام
به دوایین پیغه مبه ری خوی (محمد) دا علیه الصلاة والسلام
ناردوو په تی (۲) تیروتهدا و پاک و بیگره و (۳) وه لامگوی
ههموو پرسیارهکانی ژبانی مروقه و (۴) شینا و چاره سه ری

- (۱) (وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ) المائدة / ۴۸ . وه قورشانمان
بؤلای تو ناردوه راستی تیدایه ، کتیبهکانی پیش خوی
به راست ده زانی و په سه ریانه وه چاودیتره
(۲) (مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّنْ رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ
النَّبِيِّينَ) الأحزاب / ۴۰ . موحه محمد بابی هیچ کام له
پیاوانتان نیه (مبهست له زهیده) بهلکو نیترراوی خوا و
کوتایی پیغه مبه رانه علیهم الصلاة والسلام .
(۳) (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ) المائدة / ۳ . نه مرو
به رنامه که تانیم بؤ ته واکردن
(۴) (وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً
وَبُشْرَى لِّلْمُسْلِمِينَ) النحل / ۸۹ . وه قورشانمان ناردوته سه ر
تو، ههموو شتیک پروون ده کاته وه ، وه ریچ پروونی و خیر و
خوشی موزده په بؤ مسولمانان .

سەرلەبەری گیر و گرفت و دەرد و نه خوۆشی یه کانی به تێ و (١) تاقه
به رنامه یه که ، که بتوانی سەر به رزی و به ختیار ی راسته قینه
بو تاک و کو مه ل بینیت دهی و (٢) داد گه ری و یه کسان ی و
شارادی له نیو کو مه ل دا بچه سپیتی ، (٣) وه تاقه به رنامه و
رێباریکه که عینسان بتوانی به ههشتی به رین و ره زامه ندی
خودای پێ وه ده ست بیت . (٤)

- (١) (قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ ...) فصلت / ٣٤ . بلی :
شه وه رێنمای ی چاره سهره بو شه وان ی بر واداران .
(وَنُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ) (الْأَسْرَاءُ / ٨٢) .
وه شه وه ی که قورئانی ده نیرینه خواری چاره سهر و ره حه ته
بو بر واداران .
- (٢) (وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ ...) المنافقون / ٨ .
وه سهر به رزی بو خوا و بو پێنه مبه ره که ی و بو بر واداران .
(مِّنْ عَمَلٍ صَالِحٍ مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنشَى وَهُوَ مُوَدِّعٌ مِّنْ فَلَنَحْيِيَنَّاهُ حَيَاةً
طَيِّبَةً) (النحل / ٩٧) . هه ره که سیک کرده وه ی چاک بکات له
نیر یان له مێ وه بر واداریش بێ شه وه له ژیا نیکی خوۆش و
په رارامی دا ده ی ژیه نین .
- (٣) (إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ ...)
النحل / ٩٠ . خودا فه رمان ده کات به داد گه ری و چاکه
کردن و ده سته گێڕویی کردنی خه مان ...
(فَلِذَلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ
آمَنْتُ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ)
الشورى / ١٥ . جا بانگه وازی بکه بو شه وه ی که گو ته را ، وه
وه که فه رمانت پێ کرا وه خوۆت را گه ره ، وه مه که شه وه دوای
شاره زو وه کان یان ، وه بلی بر وام به هه ره که تێبیک هینا وه که
خوا ناردو وه تێ ، وه فه رمانم پێ کرا وه که به داد گه ری
هو که مته ان له نیوان دا بکه م .
- (٤) (إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ
الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا) (الْأَسْرَاءُ / ٩) .
به راس ته ی شه م قورئانه رێنمای ی - مر ووف - ده کات بو
ته و او ته رین ژیا ن ، وه موژده ی پا دا شه تیکی گه و ره ده دات به و
بر واداران ی که کرده وه ی چاک ده که ن .

-۷- خو هه موو کرده وه کافی بایست و بهی و هیکم ت دارن

مروڤی مسولمان پروای وایه که ههرچی خودا بیکسات و
نهجامی بدات بی سوودو هیکم ت نیه و، مهرجیش نیه مروڤ
پهی به رازو نهیئو هیکم ت هه موو کرداریکی خوا بهرئ ،
که واته : خوی به خشنده و توله ستین ههروهک چۆن زاتسی و
سیفه تی و قسه ی و بهرنامه ی و دروستکراوی و ناوی ، له وپه ری
تیروته وای دان و له هه موو که موکووپی یهک به دوورن ،
کرداریشی دیسان به پیی هیکم ت و زانیاری یهکی بی وینه یه و
هه موو کرده وه یهکی به جی یه و پر له سوودو خه یرو
به رژه وهندی یه . (۱)

(۱) (وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا
شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ) البقرة / ۲۱۶ .
وه رهنگه شتیکتار بدزی و شه و شه بو تان چاک بیی ،
وه رهنگه شتیکتان خوش بوئ و شه و شه بو تان خراب بی .

له بایست که ده باره ی ده لاری پر سیاریکی خو نخه که ر

خوینهری خوشه ویست !
لیتره دا ده مهوئ وه لامینکی ورد بخه مه پروو بۆ پر سیاریک که
رهنگه خوخته ی زۆر دلان بدات ؛ باشه مادام کرده وه کانی
خوا هه موویان له سه ر بنچینه ی زانیاری و لیزان یه کی

بئى سنوورو حىكمهتيكى بالا بىر پۈتۈن دەپچى ، وە لە راستىشدا
ھەرچى لە بۈيۈن ھەردا رۇدەدات لە و لايەت ھە گە بە پىشى
زانبارى و نەخشە و ئەندازە گىرى خودا و بە ھۆى و پىست و
دەستەلاتى وى يە ھە پەيدا دەپى دروستكراوى وى يە ، بۆچى
نارەزايى بەرانبەر بە ھەلۈست و رەفتارى ستەمكارانەى
زۆردارو طاغوتە خۇبەخوازانەكان دەريپىن و لىيىنان
راپەرىن و ئەو بارو دۇخو واقىعە ئائىلامىيانەى كى
ھىنا و ياننەدى بىيان گۆرىن ؟

بە واتايەكى تر بلىيىن :
مادام ئەو رۇودا و كارەساتانە بە ويست و دەستەلاتى
خوا و بە گۆيرەى نەخشە و بەرنامەى خوا دىنەدى و ھەر كارو
کردارىكىش خوا پىشى ھەستى و ئەنجامى بدات راست و بە جى و
حىكمەت داربى ، چۆن بە خۇمان رەوا بىيىن دژى واقىعەك
بجەنگىن كە ويست و دەستەلاتى خۆاى كار بە جى و لىيىنان
ھىنا و يەتەدى ؟
لە وەلامدا دىيىن :

ھەرچەندە جى تەر خانى ئەم جۆرە باسانە ئالغەى چوارەمى
ئەم زنجىرە يە بەناوى (قەزا و قەدەر) ، بەلام لىيىرەش
كورتە وەلامىكى ھەر دەدەينە ھە :
راستە ئەم واقىعە و ھەر واقىعە و كارەساتات و
رۇودا و يىكى چاك يان خراب ھەر بە ويستى خودا و بە گۆيرەى
نەخشە و بەرنامە يەك كە خودا دايىنا وە دىنەدى ، بەلام ھەر
ئەو خودايەى كە ئەو ياسا سىروشتىيانە (القوانىيىن
التكوينية) ي داناون كە بە پىشى وان ھەموو شتەك
چاك و خراب - دىنەدى ، ھەمان خوداش چەند ياسايەكى
شەرى (القوانىن التشرىعية) ي داناون ، كە فەرمانمان
پى دەكەن راپەرىن و ھەر واقىعەك و ھەر ديار دە يەك كە
لەگەل بەرنامە و شەرى خودا ئەگونجا لاي بەرىن .

ئىنجا دەپى بزانىن كە ويست و رەزامەندى (الإرادة
والرضى) ي خودا مەرج نىيە ھەموو دەمى پىكە وە گونجا و
پەيوەستىن ، بەلكو جارى وايە لىك دەترازىن و دژى يەكدى
دە وەستىن ، بۆ وىنە خودا لە قورئاندا دەفەر موئ (مەى
مەخۇنە وە) ، بەلام ويستى وايە كە شەراپخۆرەكان بىخۇنە وە ،
لىرەدا ويست و رەزامەندى خوا لىك جودان .

.....

کهواته : مهرج نیه هر واقعیک که به ویستی خوا دروست بوو ، به پیئی ره زامه ندی خوداش بی ، به لکو ده بی بوئه وهی داخوا فلان واقع یان فلان کرده وه خوا پیئی رازی به یان نا ، له بهرنامه که ی دا بوئی بگه ریین ، چونکه بهرنامه و ثایینی خوا هم موو ده می له گهل ره زامه ندی ی دا پیکه وه جووتسن و لیک ناترازیین .

کهواته پوخته ی قسان :

له بر شه وهی خدا به دیهینه رو پهروه ردگاری هم موو شتیکه ، ناگونجی هیچ شتیگ به بی ویست و توانای وی دروست بی ، کهواته هرچی په ییاده بی چاک و خراب هر به پیئی ویستی خدا و به هوی توانای وی به وهیه ، به لام مهرج نیه هرچی به پیئی ویستی خدا - ویستی خوداش له و یاسا و ده ستوورانه دا به ریو ده چی که له بوونه وه رو ژیان ی ثینسان دا له کاردان - پهیدا بوو ، خدا لیی رازی بی تاکو ئیمهش ناچار بین ملی بو که چ بکهین و پیی رازی بین .

ئنجا شه وهی خدا له سر ئیمه ی پیویست کردوه شه وهیه که به پیئی شه و یاسا و ده ستووره ثایینی و شرعی یانه به ریووه بچین ، که خدا ناردوونی له گهل ره زامه ندی و په سندی خوی دا لیکی به ستوون (وَرَضِیْتُ لَکُمُ الْاِسْلَامَ دِیْنًا) المائدة / ۳ چونکه ئیمه ده بی به دوای ره زامه ندی خوا دا ویل و عه ودا ل بین ، ره زامه ندی خوداش له شوین که وتنی شه و بهرنامه یه دایه که لیی رازی یه و په سندی کردوه .

ده نا شه گهر بمانه وی وه دوای ویستی خوا بکهوین ، شه وه پیویست به ویستن و نه ویستنی ئیمه ناکات ، چونکه هرچی بکهین هر به ویستی خدا ده بکهین و ناتوانین له ژیر رکینی ویست و ده ستلانی وی ده بچین (وما تشاؤون الا ان یشاء الله ..) التکویر / ۲۹ . به لام ده توانین له بهرنامه و ره زامه ندی خدا ده بچین و لاری بین .

کهواته :

ئیمه بویه راده پهرین بو گورین و لابرندی شه و واقعیانه ی دزی بهرنامه ی خودان ، چونکه خدا فرمانی پی کردووین و به وه لیمان رازی ده بی ، ئنجا خوداش هرچهنده شه و واقعیانه ی به ویستی خوی هیئا ونه دی ، به لام له ری ی کرده وه و ویست و هله بژاردنی خراب و له گهل شرعو ره زامه ندی خوا دا

نه گونجا وی خرابه کارانه وه هاتونده دی ، وه دهیه وی بیوی
بگورین به جوریه واقعیگ که له گهل ثابین و ره زامه ندی دا
بگونجین .

به پیوستی ده زانم بو پتر پروون بوونه وهی مه به سست
پیشه کی وینه بهک بینه وه — له ژیا نی پوژانه مان دا —
بو چونه تی لیک جوئ بوونی (ویست و ره زامه ندی) و دوا ییش
وینه بهک دینه وه بو پتر ئاشکرا بوونی چه مک و مه به سستی
ویستی خودا (ارادة الله) :

وینه ی بهکهم :
بو پروونکردنه وهی لیک جیا یی ویست و ره زامه ندی :

بابیک دوو کوری همن ، پیا نی ده لئج : پوله کانم شه وه
بالخ بوون و له مرؤ به دوا وه پیا ون و ته کلیفی شهرعتان
له سهره ، جا دا واتان لئج دهکهم مسولمانی چاک بــــــسن و
بی فهرمانی خوا و پیغمبر علیه الصلاة والسلام مهکسمن ،
هه رکا میکتان پیا وی چاک بی و بی فهرمانی خوا نهکات ، بیا
له مالتی من دا بمینینه وه و له سهر چاومی داده نیتیم ، به لām
هه رکا میکتان بی فهرمانی و سهره خه ری بکات و ری ی خوارو
خیتچ و هه لته و هه لدیر بگری ، له کوری خۆمی ده شورینیم و
له مالتی خۆم وه ده ری ی ده نیتیم ، شه وه پیتم گوئن ، پاشان
نه لئین ئاگادار نه بووین و نه مانزانی ۱۱

پاشان دوا ی ما وه بهک بهکیان ری ی چاکه و خوا به رستی
گرت و بهکیشیان سواری که ری شه پتانی بوو و نه هاته ژیربار
جا هه رچه نه ده باب بهک هه ند جاریکی دیکه ش ئاموزگــــــاری
کردو ئاگاداری کرده وه و ترساندی ، به لām فایدی ی نه بوو ۱۱
تا له ئاکام دا باب بهک کوره به دفه ره کی له مالتی وه ده رنا و
خویری کردو برؤ به خیره هاتی ۱۱
جا بیا سهرنج به دین ۱

بیگومان هه م مانه وهی کوره گوئی رایهل و مسولمانه که وه
هه م ده رکران و خویری کرانی کوره به دفه رو لاساره که هه ش
هه ردووکیان به ویستی باب بهک هه تته دی ، به لām دیاره که
باب بهک هه رچه نه ده له مانه وهی کوره چاکه که دا ره زامه ندی
هه بووه به لām له ده رکرانی کوره به دکاره که دا ره زامه ندی

.....

نەبوو ، واتە مانەوەى كۆرە چاكەكەى پىي خوش بوو ، بەلام
خويىرى كرانى كۆرە بەدەكەى پىي خوش نەبوو ، كەواتە :
راستە جارى وایە ئىنسان شتىك دەكات و ویستی لەسەر
پەیدا بوونی شتىكە ، بەلام پىتى خوش نیە و لىيى پازى نیە .

ئىستاش پىتم وایە تا ئەندازە یەكی چاك چۆنیەتسى
لىك جوگە بوونی ویست و پەزامەندى خودا پروون بۆو ، ئنجا
با بچینە سەر ویتەى دووهم :

ویتەى دووهم :
بۆ پروونکردنەوەى چەمك و واتای ویستی خودا :

دەتوانىن ویست (إرادة) ى خودا سبحانە وتعالى
وہ ئاوى كانى يەك بچوینىن ، كە ئاویكى سپی و ساف و
بىي رەنگ و بىي تام و بۆنە ، دوو كەس دەچنە سەر ئىسەو
كانى يەو ، يەك يەكيان ھەندىك ئاوى لىي ھەلدینجى و دەيكاتە
نىو سوراخى يەكەو و ئەندازە يەك شەكرو شەربەت و لىموندى
لەكەل تىكەل دەكات و شەربەت يەكى شیرىن و بەتام و چىژى
لىي دروست دەكات ، ئەوى دىكەشيان ھەر لە ھەمان كانى
ھەندىك ئا و ھەلدینجى و لە گۆزە يەكى دەكا و پاشان مستىك
خۆلى تی دەكات و ئاوى نىو گۆزەكە دەكاتە ئاویكى قوراو و
پىس و نابەرچا و .

بىگومان ھەم شەربەتە شیرىن و جوان و بۆن خۆشەكە و ھەم
ئاو قوراو و لىي و تام و بۆن ناخۆشەكەش ، ھەردووکیان لە
ئاوى كانى يە سپی و ساف و پروونەكە ھەلپىنچرا بوون ، بەلام
ئى يەكەمیان بەھۆى دەستكارى و بەكارھێنانى چاا کەو
شەربەتى لە ئاوى كانى يەكە رەخساندو ، ئى دووھمیشيان
بەھۆى دەست تى وەردان و خراپ بەكارھێنانەو قوراوى
لىي قەراھەم ھینا ، كەواتە ئاوى كانى يەكە لە ئەسەل دا
سپی و ساف و بىي رەنگ و بىي تام و بۆن بوو ، بەلام بە ویست و
ھەلبژاردن و کردەوەى دوو كەسەكە بەشیکى شەربەتسى
لىي دروست بوو و تام و بۆن و رەنگىكى چاكى گىرت ، وە
بەشیکىشى قوراوى لىي دروست بوو و تام و بۆن و رەنگىكى
بەدو خراپى پیتەو نووسا .
دەجا ئىرادەى خوداش بە ھەمان شیتوہ :

خودا ویستی خوی کردوته یاریده ده‌ری هم‌وو کس ، ئنجا
ئایا شه و کسانه به ویست و هه‌ئیزاردنی خویان تام و بۆن و
ره‌نگی چاک له‌گه‌ل ویستی خوا لی‌ک ده‌ده‌ن و کارو ره‌فتارو
واقیعی چاک و مسوولمانانه ده‌ره‌خسین ، یان به‌بیچه‌وانسه‌وه
تام و بۆن و ره‌نگی به‌دی له‌گه‌ل لی‌ک ده‌ده‌ن و کردارو ئاکارو
بارودۆخی خراپ و نامسوولمانانه په‌یدا ده‌کهن ، شه‌وه عایدی
خویانه و ده‌که‌ویته شه‌ستوی خویان .

ئنجا له‌به‌ر شه‌وه‌ی خودا کو‌فر و خراپه‌ی به‌دل نیه و لی‌بی
رازی نیه ، له‌سۆنگه‌ی شه‌وه‌وه که به ویست و هه‌ئیزاردنی
ئاوانباران و تام و ره‌نگ و بۆنی خراپ و به‌دی ئاوانسان
هابوته‌دی وه‌ک فەرموویه‌تی : (۰۰ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَاسِقِينَ)
الزمر / ۷ . واته :
.. بی‌گومان خوا کو‌فری پێ پهنده نیه - و پیتی رازی نیه -
خو بنده‌کانی .

له‌سۆنگه‌ی شه‌وه‌وه ، خوا فەرمانمان پێ ده‌کات که شه‌وه
واقیع و بارودۆج و ئاکار و کرداره‌ دزیوو خراپانه بگۆڕین و
هه‌ول ده‌ین به‌ ویست و هه‌ئیزاردنی‌کی له‌گه‌ل به‌رنامه‌وه
ره‌زانه‌دی خودادا گونجاو ، واقع و بارودۆج و ئاکارو
ره‌زانه‌ک بپنهنه‌ کایه‌وه که خودا پیتی رازی پێ و تام و بۆن و
ره‌نگی له‌ شای ساف و بی‌گه‌ردی کانی‌او ویستی خودادا
پنهنه‌دی ، که له‌گه‌ل به‌رنامه‌و یاسا شه‌رعیه‌ پهنده‌کانی
خودا بگونجین بۆ شه‌وه‌ی هم‌ ویست و ره‌زانه‌دی خودا و
هم‌ ویستی شه‌وه‌ ره‌زانه‌دی خودا پیکه‌وه گونجاو ببن و
درو بیچه‌وانه‌ی په‌کدی نه‌بن ، وه‌ک خودا فەرموویه‌تی :
(۰۰ تَتَذَكَّرُونَ) الزمر / ۷ . واته :

وه‌ ته‌که‌ر سوپاسی خوا بکهن - و به‌نده‌ی چاک و به‌شه‌مه‌گ بن -
خوا بۆتان پهنده‌ ده‌کا و لی‌تان رازی ده‌بێ .
هه‌تیه‌ ره‌زانه‌دی خوداش که‌وره‌ترین مه‌به‌ستی مرۆقی
خوانه‌رو به‌رزترین لووتکه‌ی ئاوات و ئامانجه‌تیی وه‌ک
خودا فەرموویه‌تی : (۰۰ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ)
التوبة / ۷۲ . واته :
وه‌ ره‌زانه‌دی به‌ک له‌لایه‌ن خواوه که‌وره‌تره - له‌ هه‌م‌وو
شتیه‌ک - هه‌ر شه‌وه‌ش بده‌نه‌وه‌ی که‌وره‌یه .

خو دادگره وهه مود که س به یه چاو به یرده کار بله و ئیمتیازی نه داده ته که س

مروّقی مسوّلمان برپای وایه که خودا به یهک چاو سهیری مروّقه کان ده کا و (۱) هیچ پله و پایه و ئیمتیازیکی نه دا و ته سه هیچ ئینسان و هیچ نه ته وه و په گه زو چین و تو یژو خیـل و تیره و بنه ماله یهک به سه ر باقی خه لکی دا ، (۲) وه کـو جووله که کان ده یانگوت و ده یلین و باقی په گه زو نه ته وه و تیره و وه جاخ و چین په رسته کان ده یلین ، تاقه سهنگی مه محک و پیته وه ته رازووی خه لک پیوان و هه لسهنگان دیش له لای خوا بریتیه له مسوّلمانه تی و ته قوا و پاریز ، (۳) وه هیچ کام له پاره و سامان و ده ستلاّت و په نگ و زمان و په گه زو وه جاخ ناگونجی بکرینه پیته وه ته رازووی گه وره و بچوکی و گرانی و سووکی مروّقه کان .

(۱) (یا أَيُّهَا النَّاسُ) الْحَج / ۱ . شهی خه لکینه
(یا یَنبِیْ آدَمَ) یس / ۶۰ . شهی وه چه ی ئاده م
(یا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ) الْأَنْفِطَار / شهی ئینسان

(۲) (یا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى ...)
الحجرات / ۱۳ . شهی خه لکینه ئیته وه مان له نیتر (ئاده م) و
می (هه ووا) یهک دروست کردوه ...

(۳) (إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ) الحجرات / ۱۳ .

.....
به راستی به ریزترتان له لای خوا - واته له تـــه رازووی
به رنامه کوی دا - پاریزکارترتانه .

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَذْهَبَ عَنْكُمْ عُبْيَةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَفَخَّرَ بِهَا
الْأَبْيَاءَ إِنَّمَا هُوَ مُؤْتِي تَقِيٍّ وَفَاجِرٍ شَقِيٍّ ، النَّاسُ بَنُوا
آدَمَ وَآدَمُ خُلِقَ مِنْ تَرَابٍ (رواه أبوداؤود والترمذي)
واته :

خوای بهرز فیزو ده ماری نه فامی و خو هه لدانه وه به باب و
با پیرانی له ئیوه دا لایردوه ، بهس دوو کس هـــــــن ،
برواداریکی پاریزکار ، بهدکاریکی تاوانبار ، خه لک وه چهن
ئاده من و ئاده میش له گل دروست بووه .

(النَّاسُ مُسْتَوُونَ كَأَسْنَانِ الْمَشْطِ لَيْسَ لِأَحَدٍ عَلَى أَحَدٍ إِلَّا
بِتَقْوَى اللَّهِ) أخرجه الديلمي عن أنس .
واته :

خه لک وهک ده نکه کانی شانه په کسانن ، کس له کسهس
که وره تر نیه مه گهر به - زیاتر - پاریزکردن له خوا .

مواپیری له مردی گرتو و خوشی ده دی و برقی نسیبی خوشی په بندی کردو

مروقی مسولمان بروای وایه که خودا جَلَّ جَلَّالَه عینسانی کردوه به چیکری خوئی له سر زهوی و (۱) پیزی لی گرتووه و خوشی ده وی ، (۲) نهک وهک جوو و دیانه کان ده لیتن، که پییان وایه خوا دانووی له کهل عینسان دا ناکولن و رقی لیته تیو دوژمنایه تی کوتیان پیکه وه هیه و ، هر مروقی که له دایک ده بی به تاوانباری و شهرمه زاری له دایک ده بی و شه و تاوانه ی که کاتی خوئی (فاده م) کردی به لایه که له شه ستوی هم مو مروقیک دایه و (۳) له سیداره درانی عیاش علیه السلام بو سینه وهی شه تاوانه بووه (۴)

(۱) (هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ) فاطر / ۳۹ .
شه - خوا - ی له سر زهوی کپراونی به جی نشین .

(۲) (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ) الأبراء / ۷۰ . وه پیزمان له وه چی فاده م گرتوه .
(وَهُوَ الْغَفُورُ الْودُودُ) البروج / ۱۴ . وه شه لیبوردهیه و بهنده کانی خوئی خوش ده وی .
(۳) هر که سیک سرنجینکی سرینی له ته و رات و شینجیل بدات شایه دی راستی شه قسانه ده بینئ . (بیکومان ته و رات و شینجیلی ده ستکاری کراو و گوردراو) .
(۴) دیانه کان بروایان وایه که عیسی علیه السلام کاتی خوئی

وہ نہک وہک شہ فسانہ کانی یژنانی و شیغریقی گومان
دہمن گواہیہ خوا زۆر لہ خوای شاگر (زیوس) توورہ بووہ
چونکہ شاگری لہ خوا دزیوہو داویہ تہ دەست ئینسان (۱)

بە دەستی جوولە کەکان گیراوە و لہ قەنارە دراوہ ، ھەلبەتە
قورئان ئەم قسەیی وە درۆ خستۆتە وەو فەرموویەتی :
(وَمَا قُلُوْهُ وَمَا صَلُّوْهُ وَلٰكِنَّ شَيْئًا لَّهٖمْ) النساء / ۱۵۷ .
واتە :

وہ - جووہکان - عیسا یان نەکوشتوہو لەداریان نەداوہ ،
بەلکو وێنە یان لێ براوہ تە سەر یەکیکی دیکە .
جا دیانەکان دەلێن خوا بۆیە کۆری خۆی بە لەداردان دا
تا بێتە قۆچی قوربانی بۆ مروفاپەستی و ئەو تاوانی
شادەم کردی بێسپێتەوہ !!

(۱) لە راستی دا بەکیک لہ ھۆیە بنەرەتی یەکانی بـــــــــــــــــەرەو
بئێرۆایی و بئێرۆایی چوونی وڵاتە شەوروپایی یەکیسان ،
شەوہوو کە کتێبە شایینی یەکانی وەک (تەورات ، ئینجیل
زەبور) بەھۆی گۆران و دەستکاری کرانەوہ ، تێروانیی و
بیروبووونی سەیر و سەمەرەو ناماقوولیان تێدا بـــــــــــــــــوون
دەربارە ی خودا ، بۆ وێنە تەوراتی ئیستا لہ بەشی دووہمی
(سیفر تکوین) دا شاوا باسی ھۆو چۆنیەتی دەرکرانی شادەم
لە بەھەختی دەکات :

(شەخا خودا لہ گۆلی زەوی شادەمی دروست کردو پای ژبانی
بە مێنکی دا کردو شادەم گیانی ھاتەبەر . وە خودا ھەمەو
چۆرە درەختیکی جوان و بەتامی لەزەوی دا پواند ، وە درەختی
ژبان ی لہ نیوہ راستی باغ دا و درەختی " زانیی
چاک و خراب " ییش وە خودا فەرمانی بە شادەم کرد
کە بۆت ھەبە لە تیکرای درەختانی باغ بخۆی ، بەلام لہ
درەختی " زانیی چاک و خراب " مەخۆ ، چونکہ لـــــــــــــــــەو
پۆزە ی دا کە لیتی دەخۆی شایستە ی مردنی دەبی (۱) .
وہ لہ بەشی سێیەمی (سیفر تکوین) دا گوتراوہ :
(وە دەنگی خودایان بیست کە لەدەمی بەرەبیان دا لەنیو

باغی دا گۆرانی ده گوت ۱ وه ئادهم و هاوسه ره که ی له نێو درهختانی باغه که دا خۆیان له خوا شاردوه ۱ وه خودا بانگی ئادهمی کردو پێی گوت له کوێ ی ؟ ئه ویش وهلامی دایه وه که له نێو باغی دا دهنگی تۆم بیست و ترسام ، چونکه پروتم له بهر ئه وه خۆم ههشاردا .

وه خودا پێی گوت : کێ بهتۆی گوتوه که پروتی ؟ ئایا له و درهختهی که پێم گوتی لێی مهخۆ خواردت ؟ وه ئادهم گوتی ئه و ژنه ی که دابوو به من ، ئه و له و درهختهی دامو خواردم ۱

وه خودا گوتی ئێستا که ئادهم بههۆی " زانینی چاک و خراپ " وه وهک یهکیک له ئیمه ی لێ هاتوه ، چا نه وهک دهستی خۆی درێژ بکات و له " درهختی ژیان " یش بچنێ و بخوات و بۆ هه می شه بژیمت ۱ ئنجا له پاشان خودا ئه و ی له باغی " عدن " ده رکرد بۆ ئه وه ی له و زه و ی په دا که ئه و ی لێ دروست کردوه جوتیار ی بکات ۱)

چا ئێستا با سه رنج له م داستانه ئه فسانه یی یه ته و راتی ده ستکاری کرا و (مُحَرَّف) بده ی ن ، داخوا چهند تیروانی نی هه له و خوا رو خپچی ده رباره ی خودا تێدان :

۱- درۆ پال دانه لای خوا ، چونکه خودا به ئادهمی گوت ئه گهر له فلان درهخت بخۆی ده مری ، که چی لێشی خواردو نه شمرد ۱۱
۲- رۆدی پال دانه لای خوا ، چونکه خودا حه زی نه کرد ئادهم و هه ووا له درهختی زانیاری و ژیان بخۆن ، نه وهک زانیان ببن و ژیا نی هه می شه یی وه ده ست بێنن ۱۱

۳- هه سوودی پال دانه لای خوا ، وهک ده بینن خودا به هه ووی زانیار بوونی ئاده م هه هه سوودی پێ بردوه و له به هه شتی ده ری کردوه ۱۱

۴- جهسته پال دانه لای خوا ، وهک ده لێ : له ده می به ره به یان دا گۆرانی ده گوت ۱۱

ه- بێ ئاگایی و نه زانی پال دانه لای خوا ، چونکه ده لێ : بانگی ئادهمی کرد که له کوێ ی ۱؟

که واته ده بی چ گله یی یهک له بابایه کی زانا و ژیهر بکری که له ئایینیکی ئاوا به ره ویته وه و ملی بیابانی بی دینی بکری ۱؟

.....
ئىنجا با سەرنجى قورقانى بەھىزو پېز بەدىن داخــوا
بەيوەندى نىوان خۇدا و ئادەم چۆن باس دەكات !!

(وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً
قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ
بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ . وَعَلَّمَ آدَمَ
الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ
هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا
عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ
بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي
أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ
تَكْتُمُونَ ؟ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا ...)

البقرة / ۳۱ - ۳۴ . واتە :

كاتىك پەرۋەردىگار ت بە فرىشتانى فەرموو : مــــــن
خىركىك لەزەوى دا دادەنەيم ، گوتيان : ئايا كەسكى تىدا
- ئە جىگەر - دەگىرى كە خراپەى تىدا دەكا و خوينى دەرىژى ،
لەحالىك دا كە ئىمە لەگەل سوپاس كردنت دا بەپاكت دەگرين
بى بەلەيت رادەگەيەنين ؟ فەرموو : ئەوەى من دەيزانم
ئىۋە نايزان . ۋە ھەموو ناۋەكانى فېرى ئادەم كىرد ،
دواى ناۋبراۋەكانى لەسەر فرىشتان رانواندن ، فەرموو :
ناۋى ئەوانەم پى بلىن ئەگەر راستگۆن . گوتيان : تــــو
پاكى ، ئىمە ھىچ زانىارى يەكمان نى بە مەگەر ئەوەى تــــو
فېرمان بكەى ، بىگومان تو زانای كار بەجى . فەرموو :
ھو ئادەم ناۋەكانىيان پى بلى ، جا كاتىك ناۋەكانىيانى
پى گوتى . فەرموو : ئەدى پىم نەگوتن من نەينى
ئاسمانەكان و زەوى دەزانم و ئەوەى دەرى دەبرن و پەنھانى
دەكەن دەيزانم ! ۋە كاتىك بەفرىشتانمان گوت : كرىنوش
- ى رېزگرتن - بەرن بو ئادەم ، دەستەجى كرىنوشىكان
برد ...
وەك دەبينين :

.....
۱- خودا ، ئادەم بە جى نىشىنى خۇي لەقەلەم دەدات ، دىيارە
جىگريش دەبىي خاۋەنى ئەۋەپەرى پىتزو خۇشەۋىستى و متمانە
باۋەرى (جى دار) ەكەى بى ، دەنا لەجىي خۇي داپنانى .

۲- خودا زانىياربۈۋى ئادەم دەكاتە بەلگەى شايستەبۈۋىنى
ئادەم بۇ جىگرايەتى .

۳- دۋاي خستىنەپۈۋى زانىيارى و شارەزايى ئادەم،فەرمانى بە
فرىشتان كىردۈە كە كىرۈۋش-ى پىزگرتن-ى بۇ بەرن .

كەۋاتە لەپۈۋانگەى قورپانەۋە زانىيى ئادەم نەك ەمەر
ھۇي بوغزىنران و لە بەھەشتدەركرانى نەۋۋە لەلايىن
خوداۋە ، بەلكو راست بەبەرۈۋەۋەۋە تاقە ھۇي پىز
لئى گىران و بە كەلكى جىگرايەتى ھاتنى ئادەم ئەۋەپە كە
زانىيارى يەكى ھەبۈۋە فرىشتان شكىان نەپردۈە .

تېبىنى :
ۋەك دىتمان لە تەۋراتى (گۇپراۋ) دا تاۋاننى
قەدەغەشكاندن و لە درەختخواردن خراۋەتە ئەستۈي
(ھەۋۋا) ۋە : بەلام قورپان بەئاشكرا خستۈۋىتە ئەستۈي
ھەردۈۋكىيان (ئادەم و ھەۋۋا) ۋە ، ۋەك دەفەرمۈي :

(فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتَ لَهَا سَوَاءُ لَهَا ..) طە / ۱۲۱ .

كەۋاتە :
ئەۋەى كە لەنىۋ مسولمانان دا بۆتە باۋ كە گۈايى
شەيتان پىشى ھەۋۋاى فرىوداۋ ئەۋىش ئادەم ، بەكىكە لە
ئەفسانەۋ ئىسرائىلى ياتەكان و فرى بەسەر ئىسلاام و
قورپانەۋە نىە .

خواجه ده لال در اسطوره کی له نیوان خوئی و به نده کانی دا دانه ناوه

مروقی مسولمان بروای وایه که مروث بوئه وهی گفت وگوو
رازو نیازی به ندایه تی له گهل خوادا بکات و لیئی وه پارئی و
بیپه رستی و داوای لی بکات ، هوجئی به هیج جوړه ده لال و
واسطه یهک نیه که له نیوان خواو مروث دا هه تی ، به
پیچه وانه ی شه فسانه کانی کلیسایو بیری پووچی بت په رستی
به هه موو شیوه کانی یه وه ، که پتیا ن وایه مروث ری ی ناکه وی
یه کسر بچیته خزمهت خوداو ، ده بی هؤو وه سیله یه ک
له نیوان دا هه تی که بیته نامرزی په یوه ندی نیوان خواو
به نده ، (۱) به لکو مروقی مسولمان بروای وایه که ده توانی
یه کسر له هه ر کات و شوینیک دا هه بکات به تی په رده له گهل
خوادا بدوی و بیپه رستی و له بهری وه پارئی و داوای لی بکات (۲)

(۱) (وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا
إِلَى اللَّهِ زُلْفَى) الزمر / ۳ . وه شه وانه ی که بیچکه له خوا
چند شتیکی دیکه یان کردوته خوی خویان - ده لین - له بهر
شه وه ده یان په رستین تا کو له خوامان نیزیک به نه وه .

(۲) (وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ
إِذَا دَعَانِ ..) البقرة / ۱۸۶ .
وه شه گهر به نده کانی ده باره ی من پرسیا ریان لی کردی
شه وه من نیزیکم ، وه لای داوای دوو عا گهر ده ده مه وه
هه ر کاتیک بانگم بکات .

خواجه فی روضی سزار پاداشته و برنی رنی دانی وی نکار په ما بوکه س نه

مرؤفی مسولمان برپای وایه که خدا خاوه و گه وره و
فرمانبره وای روضی سزاو پاداشته و (۱) مگر له دنیا دا خدا
که وره یی و سروره ری ی خوی خستوته زیر پهرده ی نه دیترا نه وه ،
له و روضی دا بی پهرده دهرده که وئ ، (۲) وه له و روضی دا
هیچ که س ناتوانی تکا و په جا بو هیچ که س بکات هرچه نده
یه کجار به ریزو پایه برزی ، مگر خوا فرمان بکــا و
ره زامندی له سر بی ، (۳) ثجا خدای دادگریش پای گه یاندوه

(۱) (مَا لِكَيْلُومَ الدِّينِ) الفاتحة / ۴ .
خاوه نی روضی سزاو پاداشته .

(۲) (لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ؟ لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ..) المؤمن / ۱۶ .
همرو ده ستلای فی کئی یه ؟ فی خوی تاکی زال و گهردن
که چکهره

(۳) (مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ..) البقرة / ۲۵۵ .
کئی یه نه و که سی تکا له لای وی - خوا - بکات ، مگر به
فرمانی وی ۱۱
(يَوْمَ يَقُومُ الزَّوْجُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ
الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا) النبا / ۳۸
نه و روضی که جویرا ئیل و فرشته کان راده و هستن ، قسه
ناکه ن مگر نه و هیان که خوی میهره بان رنی ی بــدات و
قسه ی په سندیش بکات .

که ری نادات تکا (شفاعة) بۆ کهس بکری مه گهر بهنده په کی
 فه رمان بهرو چا که کار بووی و جی په زامه بندی خوا بووی (۱)
 که واته نه وانه ی گوئی ناده نه جی به جی کردنی فه رمانه گانی
 خواو پیغه مبهرو علیه الصلاة والسلام به ته ما تکا و په جای
 پیغه مبهرو علیه الصلاة والسلام یان فلان و فیسار شیخ
 پشتیندیان لی کردوته وه و دهستیان لی وه بن سهری داوه ،
 با سوور بزانی خراب حالی بوون و پیس به سه هوو چوو و (۲).

(۱) (وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ آَرَضَى ..) الأنبياء / ۲۸ .
 وه - فريشته گان - بۆ کهس تکا و په جا ناکه ن مه گهر بوو
 که سيک که خدا ليني رازی بي .

(۲) (الْكَافِرُ مَنْ رَدَّ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ وَالْعَاجِزُ
 مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَنَّى عَلَى اللَّهِ) رواه الترمذي .
 واته :

ژیرو وریا نه و که سیه که لپرسینه وه له گهل نه فسی
 خوی دا بکات ، وه بۆ پاش مردنی کاربکات ، وه به سته زمان
 که سيکه که نه فسی وه دوا ی ثاره زووه گانی ده خات و وه خوزگه
 - ی بی جی - له خوا ده خوازی .

ئەنجام و بېرىشى ئەم بۆرە بىرۋاد خواناسىنە

ھەرۋەك چۆن ھاتىنەدەرەۋەي تىشك و پروناكى لە دەرگاۋ
پەنجەرەكانى ژوورېكەۋە كە چرايەكى تېدا ھەلكراۋەو، ميوە
دەرکردنى درەختىكى بەردار كە لە زەۋى يەكى بەپىستدا
نېژراۋە ، ئەنجامىكى ئاسايىو بەرھەمىكى سروشتىو چاۋەپروا
كراۋە ، بەھمان شېۋەش پەيداۋونى كردهۋەو پەفتارى
چاك و پەسندو جموجۆل و چالاكى مەسلمانانە لەكەسىكدا كە
بىرۋاد خواناسىنى لەدلدا دامەزراۋە ئەنجام و بەرھەمىكى
سروشتىو چاۋەپى كراۋە . ھەربۆيەش دەپىنن وشى
(الْعَمَلُ الصَّالِحُ) كردهۋەي چاك دەيان چار لەگەل وشى
(ايمان) لە قورئاندا دووبارە بۆتەۋە .

جا بېگومان بىرۋادەخوا بوون لە سەرلەبەرى ژيانى تاكىو
كۆمەلى ئىنسان دا پەريزو شوپنەۋارى ھەيە ، بەلام ئەۋەي
ئىمە لىرەدا دەمانەۋى لىي بىكۆلىنەۋە ، بىرىتيە لە پەريزو
شوپنەۋارى بىرۋادەخوا بوون و خواناسى بەس لەلايەنى
پەيوەندى نىۋان خودا و ئىنسانەۋە ، واتە ئايا مەۋجۇد
بەۋجۇرەي كە لە (۱۱) خالى رابردودا باسما كىر بىرۋاد
بە خودا ھەبىۋ خوا بناسى ھەلۋىستى سەبارەت بەخىۋا
چ دەبىۋ پەيوەندى لەگەل خودا چۆن دەبى ؟

جا ئىمە ئەۋە لە (۵) خالان دا ئەۋ مەسەلەپى
دەخەپىرۋو :

۱- یه کلابوونه وه بوخوا له په رستن دا :

* * * * *

به لئ یه که مین نه نام و به ره می پروانه خوا بیوون و
خواناسینی تیروته و او شهویه که ئینسان له به ندایه تی و
گه ردن که چی و په رستن (عبادۀ) دا بوخوا یه کلا ده بیته وه و
به خوی په و نا بینئ بیجگه له وی به تده ی که سی دیکه بیت و
پرووی دلی له قیبله یه کی دیکه بیت ، چونکه (معبود) و
(معشوق) به نه دازه ی تیروته و او ی (کمال) یان په رسترا
(معبودیۀ) و خوشیستران (محبوبیۀ) یان له دلی په رسترا
(عابد) و شهویندار (عاشق) دا په دده بی و سه قامگیر
ده بی ، جا بیگومان خوداش سبحانه و تعالی (وَلَهُ الْمَثَلُ
الْأَعْلَى) له و په ری سیف هت به رزی و ئا کار په سندی دایمه و ،
مادام واش بی جی خویه تی هه که سیک خوی به به نه سده و
په رسترا وی زانی ، خوی بو یه کلا و ساغ بکاته وه و به شمی
که سی دیکه به خویه وه نه هیلئ ، وهک خوی بی هاوتنه
فهرموویه تی : (فَأَعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ) الزمر / ۲ .
واته : جا خوا به رسته و گه ردن که چی تی بو ساغ بکه وه .

هه لته ته چه مکی (عبادۀ) یش بهس له جوغزی نویترو
پژوو و ذیکرو پارانه وه دا هه لته ته و یه کجار به رین و
فراوانه ، وهک خودا له سووره تی (یوسف) دا فهرموویه تی :
(إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ
الْقَيُّمُ) یوسف / ۴۰ .

واته : فرمان په وایه تی بهس ئی خودایه ، فرمانی
کردوه که جگه له وی کهس نه په رستن ، شهویه ئایینی
راست و ته و او .

وهک ده‌بینین پاش باسکردنی فرمانره وایه تـــــــی
(حاکمیه) و کورت هه‌لینانی له‌خوادا ، باسی پهرستنی
خوا دینیتته‌پیش . که واته مه‌سه‌له‌ی حوکم و فرمانره وایه تیش
هر به‌شیکه له پهرستن (عبادة) ی خودا .

به‌لئ جا یه‌که‌مین به‌ره‌م و ئه‌نجامی خواناسینی ته‌وا و
بریتییه له یه‌کلابوونه‌وه و ساغبوونه‌وه‌ی مرؤف له گه‌ردن
که‌چی و به‌ندایه‌تی و فرمانیه‌ری دا بوخوا ، له هه‌مـــــــوو
لایه‌نه‌کانی ژبانی تاکو کۆمه‌لی دا ، ئنجا که وای کرد شه‌وه
شه‌و ئامانجو مه‌به‌سته‌ی هیناوه‌ته‌دی که خودا مرؤفی بـــــــو
خولقاندوه ، وهک ده‌فهرموئ :

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ) الذاریات / ۵۶ .
واته : جندو مرؤقم دروست نه‌کردوه مه‌گه‌ر بو پهرستنی خۆم .

هه‌لبه‌ته به‌س دوا‌ی شه‌و جووره به‌ندایه‌تی و فرمانیه‌رییه
هه‌مه‌لایه‌نه‌یه‌ی گوتیشمان شه‌و قسه‌یه‌ی بابای نوێژکـــــــه‌ر
وه‌راست ده‌گه‌رئ که ده‌لئ (إِيَّاكَ نَعْبُدُ) به‌س تـــــــو
ده‌پهرستین .

۲- پارانه وه دا واگردن بهس له خوا :

* * * * *

دووه مین ښه انجام و بهرهمی پروا به خوا بوون و خوانا سینی ته واو و ساغ ، بریتیه له وهی که مروث بیجگه له خوا ی میهره بان و وه لامگو دهستی پارانه وه و کرووزانه وه بولای کهس بهر نه کاته وه و بو ښه و شانه ی که بیجگه له خوا له دهستی کهس نایم ، جگه له خوا داوا له کهس نه کات و پرووی نیاز و مه بهستی بهس له خوا بی و له به ده نگه وه هاتن و وه لامدانه وه شی پښت ښه ستوورو دلنیا بی ، خوداش فهرموویه تی :

(.. فَلَاتَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ..) الجن / ۱۸ .

واته : .. جا ویرای خوا له کهس مه پارینه وه ..

پیغه مبه ریش علیه الصلاة والسلام فهرموویه تی :

(مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ..)

رواه ابن أبي حاتم . واته :

کي ښه زده کات به هیترین کهس بی با پښت به خوا بهستی .. هه لته ته کهسیکیش به راستی خوا ی ناسیبی و بزانی که مردن و زیان و قازانچ و زیان و خوښی و ناخوښی و ساغی و نه ساغی و ده وله مهندي و همزاري و .. هتد ، له بهر دهستی خوا دا یه و هیچ شتی که بی ویستی وی پهیدا نا بی و گورانی به سر دا نایهت ، به خوی ره وانا بینی بیجگه له خوا له بهر کهس بلالینه وه و له ده رگای کهس بدات و داوای هیچ شتی کهس له هیچ کهس بکات .

ښجا هه رکا تیکیش مروث ښاوا بوو ښه وکاته ده توانی بلای له گوته (وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ) دا راستم کردوه و بهس یار مه تی و کوم کهیم له خوا خواستوه .

۳- لەھەموو شتییک پتەر خۆشویستنی خوا :

* * * * *

بەلئى يەككى دىكە لە ئەنجام و بەرھەمە مسۆگەر و
سەروشتى بەكەنى خوا ساسىن و پىروا بەخوا بپوونى تەواو ، ئەو ھە
كە مەرقۇف لە ئەنجامى ئاشنا بپوونى بە سىفەت بەرزى و ئاكار
پەسەندى و بىي ھاوتايى و تەواوى خودادا لەھەموو كەس و
ھەموو شتیكى خۆشتر بوئ ، چونكە بەدەردى ئىمامى غەزالى
دەلئى : دوو شت دەبنە ھۆى خۆشویسترانى ھەر كەس ئىك :

يەكەم : ئەو كە ئەو ئىنسانە لە زاتى خۆى دا تىروستەواو
بووبىي ، يان لە سىفەتتىكى بەرزو پەسەندا زۆر تەواو بووبىي ،
و ەك : جوانى ، ئازايەتى ، بەخشەندەيى ، زانىارى ، بىي ئەو ھە
تۆ لە و كەسەو بە ھەر و سوود ئىكك بىي كەيبىي ، بۆ و پەنە ھەموو
كەس يوسقى لەبەر جوانى و داوئىن پاكى و ئىمامى غەلى لەبەر
ئازايەتى و خاتەمى لەبەر بەخشەندەيى خۆش دەوتى ، بىي ئەو ھە
لەوانەو قازانچتىكى ماددى پى برابى .

دووەم : ئەو ھەكە ئەو ئىنسانە خىروچا كە و بەرزەو ھەندى يەككى
لئى ھەلۋەرى بىي قازانچتىكى بۆتۆ ھەبووبىي ، جا بىيگومان
خوای بىي و پەنە ھەم بۆخۆى لە زاتى خۆى دا ھاو ھەنى ھەموو
سىفەتتىكى بەرزو پەسەندو چا كە ، و ە ھەم ھەرچى چا كە و خىرو
خۆشى و نازو نىعمەت ھەبە لەو ھەو بە ئىمە و غەبرى ئىمەش
دەكات ، بەكوردى خودا ھەم تەواو (كامل) و ھەموو
تەواو كەر (مۇكمل) .

كەواتە جئى خۆپەتى لەھەموو شتیك و ھەموو كەس زىاتەر
خۆش بپوسترئ ، ھەر بۆپەش خوای خۆشەو پەست فەر موو پەتى :
(وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ) البقرة / ۱۶۵ . واتە :

وه تهواته یروایان هیتاوه خوایان خوشتر دهوق ..
 پیغه مبه ریش علیه الصلاة والسلام قهرموویه تی :
 (ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ خَلَاوَةَ الْإِيمَانِ : أَنْ يَكُونَ اللَّهُ
 وَرَسُولَهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا ..) متفق علیه . واته :
 سی خسلت له هدر که سیک دا ههین تهوه شیرینایه تی یروای
 پی ده سگیر کردون . - یه کم - که خوداو پیغه مبه ره که تی
 له قهیری وان خوشتر بوین ..

۴- له هه موو شتیگ زیاتر ترسان له خوا :

* * * * *

یه کی دیکه له ته نجام و بهر هه مه سروختی به کانی یروایه خوا
 بوون و خواناسین ته وه یه که ئینسان له هه موو شتیگ و هه موو
 کس پتر له خوا ده ترسیو سامی لی ده کات ، هه لیه ته که سیک
 به راستی خوا بناسیو بزانی چند ده ستلانداری بی باک وه
 چند مهن و بهر پزه و چند به سام و هه یبه ته ، حه تمن لی
 ده ترسیو سامی لی ده کات ، چونکه ده زانی که تاوان هه رچه نه
 کچک ش بی به لام لهو پوه وه که سه ریچی تهو زاته مهنه ی
 تیدایه هه ر که وه ره بیتره زایه ، جا بیگومان تهو تاوانه
 ده بیته مایه ی ترسان و شهرمه زاری بهرانبه ر به خوا ، هه ر
 بویش خودا قهرموویه تی :

(إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ..) الفاطر / ۲۸ .
 واته : به راستی بهس تهو به ندانه - وه ک پتویست - له خوا
 ده ترسن که زانان .. ، چونکه مرؤف هه تا پتر خوا بناسی
 زیاتر هه ست به وه ده کات که تاوان و سه ریچی چند نا قولو

بئی شهده بییه سه بارهت به خوا .

به لام پیویسته شه وهش برانین که مه بهست له (له خوا ترسان) شه وه نیه که خدا وهک شتیکی ترسناک و بیتره زان بیهته بهر چای عینسان ، چونکه خدا خاوه نی شهوپه ری بهر زوی به سندی و چاکی و میهره بانی و به خششه ، به لکو مه بهست له (له خوا ترسان) شه وه یه که له سزاو جه زره بهیهک بترسی ی که خدا بؤو تاوان و خراپانه ی دیاری کردوه که مـــــرؤف ده یانکات ، ده نا خوی میهره بان و دادگهر زؤر لـــــه وه بهر زتره که ههر له خؤرا و بئی سووچ و تاوان له مرؤف هه لپچیی و بهرؤکی بگرئی ، به لام که سیک که بئی گوئی یی خوا ده کات و له فرمانی لاده دات ، شه وه وهک که ری دیزه وایه که ده لپسن له رقی خاوه نی خؤی له شاخی هه لده دیری !!

جا بیگومان که سیکیش بئی فرمانی خوا بکات شه وه به دهستی خؤی خؤی تووشی چؤرتمی کردوه و بؤوخؤی خؤی به پهنه بردوه ، وهک خدا فرموویه تی : (وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ ..) الشوری / ۳۰ . واته :

وه ههر به لایه کتان تووش بئی شه وه کرده ی دهستی خؤتانه ..
فنا له کؤتایی دا ده لیم :

که سیک وهک له خوا ده ترسی و شهرمی لئی ده کات هینده له هیچ نه ترسی ، له راستی دا شه که سه له دیلی و کؤیله یی قوتاری ده بئی و کؤت و زنجیری ده ست و پئیانی ده پسیننی و غازادی راسته قینه وه ده ست دیننی ، وه بابای وا ده بیتسه شیری جهنگ به خوین و شهرمی له شای ناکا و له هیچ شتیک سل ناکات ، ههر بویهش خوی زانا (بهس له خوا ترسان) ی کردوته مهرچو خه سه تیکی گرنک و بنه رته ی بابای مسولمانی

کامل ، وهک ده فهرموئ : (فَلَاتَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ) آل عمران / ۱۷۵ . واته :

جا له وان مه ترسن و له من بترسن شه گهر ئیوه بروادارن .
ههروه ها له وه سفی شه واندها که خواپهرستی ره سه نن و
مالی خواي ئاوه دان ده که نه وه فهرموویه تی :

(إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ
الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ) التوبة / ۱۸ .

واته : به راستی بهس شه که سه مزگوته کانی خوا ئاوه دان
ده کاته وه که برپواي به خوا و به روژی دوايي هیئاوه ، وه
نویتی به ریاده کا و زه کاتی ده دات ، وه بهس له خوا ده ترستی ..

هـ له هه موو شتی که به گه وره تر دانی خوا :

* * * * *

به لئ یه کی دی که له ئامانجه سروشتی و مسوگهره کانی
برپوا به خوا بوونی راست و ته وا و شهویه که مروقی خواناس
خوا له هه موو شتی که هه موو کهس به گه وره تر و بهرتر ده گری ،
چونکه بابایه ک بزانی خوا به دیهینه رو پهروه ردگاری هه موو
شتی که و تاک و ته نیا و بی وینه و هاوه له و هه وچی کهس نیه و
هه موو شتی که هه وچی وی یه و خاوه نی هه موو سیفه تی که
چاک و پدسنده و له هه موو په له و ناتاواوی یه ک دووره و
هتد ، دیاره به خوی ره وانا بینئ نه ک هه ر هیچ شتی که له خوا
به بهرتر بگری ، به لکو نه شی با ته ریزی خوا ، هه ر
له گه ل خواش دا به راوردی پی نه کات !!

ئنجا گومانیشی تیدا نیه که مروقی بروادار به بارته قای

هست کردنی به بهرزی و گورهیی خودا ، هست به گچکهیی و
 بندهیی خوی دهکات ، وه به پیچه وانه وه مرقف هتا له خوا
 دوورتر بیو پیئی نااشنا بی خوی لهلا زلتر ده بیی ، که واته :
 خۆبه که مگرتن (تَوَاضَعُ) بهرهمی خوانا سینه و ، خۆبه زلگرتن
 (تَكَبَّرُ) یش قهله فسهی برکه گوژالکی خوانه ناسینه ، هه
 بۆیهش پیغه مبهری رابه رمان علیه الصلاة والسلام فهرموویه تی :
 (لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ)
 رواه مسلم . واته : هه رکه سیک کیشی گهردیله — یسان
 میروولهی گچکه — خۆبه زلگری له دل دا بی ناچیتته به ههشتی .
 به لئی هه موو ده می خوا به گوره گرتن و خۆله کن گچکه بوونه وه
 به ندایه تی بهرانبه رخوا نواندن ، پیکه وه په یوهستن ، هه
 بۆیهش ده بینین (نویتز) که شهوپه ری به ندایه تی و گچکه
 نواندنی ئینسانی تیدایه سه بارهت به خدا ، ده بینین به
 فهرزو سونه ته وه (۹۴) جاران وشهی (أَللّٰهُ أَكْبَرُ) — خوا
 گه وره تره — له پینج فهره کان دا دووباره بۆته وه !!
 خوی بی هاوتاش له کوتایی (آية الكرسي) دا که
 گه وره ترین ثایه تی قورعانه ، باش وه سف کردنی خوی به
 چندان سیغه تی بهرزو به سند ، ده فهرموی :
 (وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ) واته : وه شه بهرزی مهزنه .
 عجا له کوتایی دا ده لیم :

مسولمانیتکیش هینده خودای لهلا بهرزو مهزن و گه وه
 پایه بلیند بی ، قهت قهت به خوی ره وانا بینئی له سهر وی را
 خویه کی دیکه بگری ، یان شتیک بینیتته ریزی — — — — —
 سبحانه وتعالی ، بۆیه (محمد إقبال لاهوری) ده فهرموی :
 (کرنووش بهردنیک بۆخوای تاک له هزار کرنووش بهردن بۆ

بهندان رزگارت دهکات) .

وَجَدَهُ لِلَّهِ الْاَحَدِ تُنْجِيكَ مِنْ اَلْفِ سَجْدَةٍ لِلْعَبِيدِ) .

مه سه له يه كي گزنگت سويتند خواردن^(۱) به غه يري خوا

گوماني تيدا نيه كه كهسيك خودا له هه موو شتيك سه
گه وره ترو به رزتر بگري ، ري به خوي نادات سويتند به غه يري
وي خوات ، چونكه مروث بويه سويتند ده خوات تاكو قسه كه ي
به رزتر بكات و سويتند كه بكات به پشت و په ناي ، جا مروث
كه به وي سويتند بخوات گه وره ترين و به رزترين و پيرورترين
نت به به ره كي ميشكي دا هله ده بزي تري و سويتندي پي ده خوات ،
كه واه سويتند خواردن به غه يري خوا معنا و مه به ستيكي زور

(۱) (اِنْ حَجَرَ الْهَيْتَمِي) له كتيبي (الزواجر عن اقتراف
الكباير) دا سويتند خواردن به غه يري خوا له ريزي گونا هه
زله كار (الكاير) دا حسيب كردوه . عيما مي (توي) يش
له (رباحي الطالحين) دا غم مه سه له يوي له باسيكي
به به خندا هيناوه به ناوي : (بابُ النّهْيِ عَنِ الْجُلُوفِ
بِمُطْلَقٍ) .

له خهسله ته کانی شه وانه ی تیدا هاشوته دی .
 ههلبه ته مەرچیش نیه به خهسله تیتکی کافران ئینسان
 کافر بی و له ئیسلام بچیته ده ری ، به لکو بهس تاوانبار و
 لاری یه و هیچی دی .

چونکه ههروهک چۆن برۆا (ایمان) ههفتا و شهوه نه ده
 یان شهست و شهوه نه ده به شهیم و بهر زترین بهشیان گوته یی
 (لا اله الا الله) یه و گچکه ترینیان لادانی ئازاریک
 له سر ریتگا ، (۱) کوفریش که له شهلی زمان دا واتمه
 (داپۆشین) هه ر جۆره سه ری پێچی و لامی یهک له بهرنامه ی
 خوا ده گریته وه ، جا چ په یوهندی به بنچینه کا (الأصول) وه
 هه بی که شه و ده می مانای پر به پیستی وشه که و شه و په ری چه مک
 (مفهوم) هکه ی دیته دی که کافریوون و وه رگه رانه ، وه چ
 په یوهندی به لق و پۆیه کان (الفروع) ی ئیسلامه وه هه بی
 که شه و ده می چه مک و واتای جوزئی و گچکه ی وشه ی (کفر)
 دیته دی .

ههلبه ته به پیتی شه بنچینه (القاعدة) یهش له
 ته مەرکردن و واتا لیدانه وه ی زۆر ئایهت و فهرموودان دا
 بهرکه و توو ده بین و زیمان لی تیک ناچیت .

جا خوینه ری به ریز !
 شه (۵) خاله ی رابردن ، شه ناجام و بهرهمی برۆابه خوا .

(۱) شه فهرمووده به بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردوه و
 شه ی ده ته که به تی : أَوْ بَعْضُ وَسْتُونَ رِبِّ شُعْبَةٍ ، أَفْضَلُهَا
 قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَدْنَاهَا : إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ ،
 وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ (برۆانه (ریاض الصالحین)
 لایه ره (۹۶) .

بوون و خواناسی بوون ، له‌لایه‌نی (په‌یوه‌ندی ئینسان
 به‌خوداوه) دا ، هه‌لبه‌ته‌ به‌روا‌به‌خوا بوون و خواناسینه‌ی
 ته‌واو له‌ هه‌موو بووارو لایه‌نه‌کانی ژیا‌نی تاک و کۆمه‌ڵی
 مرۆف‌دا په‌ریزو شوینه‌وارو به‌ره‌می گ‌رنگ و به‌رچا‌وی
 هه‌یه ، به‌لام ئیمه‌ لی‌ره‌دا به‌س شه‌و با‌سانه‌ دینینه‌پیش که
 په‌یوه‌ندی یان به‌خواوه هه‌یه ، به‌لام له‌جۆی سه‌ربه‌خۆ
 ته‌رخان ک‌راودا په‌ریزو شوینه‌واره جۆراوجۆره‌کانی به‌روا‌به‌خوا
 بوون تو‌یژراونه‌وه . (۱)

(۱) له‌ به‌شی سینه‌می به‌رگی یه‌که‌می ک‌تیبی (گه‌وره‌تری‌ن
 راستی) داو به‌رگی یه‌که‌می (یادی خودا) دا شه‌م با‌سه
 تو‌یژراوه‌ته‌وه .

لە راستیدا - وەك لە رێ خوشکردنی ئەم ئالقەیەدا
گوتمان - ئێمە مەبەستمان لە نووسینی هیچ كام لە باسەكانی
ئەم زنجیرەییە ئەوە نیە كە بە خەست و خۆڵی و تێروتەسەلسی
وەدوای لێكۆڵینەوە و توێژینەوەی نێو پۆك و مەبەستەیی
ئەو وشەو زاراوانە بکەوین كە دەیانكەمین بە سەردیپرو تاو و
نیشانی باسەكان ، (۱) بەلكو مەبەستمان بەس ئەوەندەییە كە
بەپیتی توانا و بۆلوان چەمك و مەبەستی ئەو وشەو زاراوانە
پروون بکەین و ئەم و مزیک كە دەورەیی داو و لیتیـــــان
هالاو ، بیری وینین و بە ئاوی پروون و بیگەردی دوو سەرچاوەی
زولالی قورشان و سونتەت بیان شۆین .

جا بۆیە لە تێكپرای ئەو باسانەدا كە ئەم زنجیرەییە
پێك دێنن درێژدادری و لێكۆڵینەوەی بەرفراوان نایەتـــە
بەرچاوو ، هەول دراوێ هەر وشەو زاراویەك لەو وشەو
زاراوە گەرنك و بنەرەتیانە كە دەكرێنە ناو و نیشانی
ئالقەكان لە چەند خالێكی یەكجار گوشراوو چروپـــــپدا
بخریتەپروو و پەردە لەسەر حەقیقەت و مەبەستی لابدری .
جا ئێمە هەركاتێك هەست بکەین مەسەلەییەکی گەرنك لەو
باسانەیی كە ئالقەكان پێك دێنن وەك پتووســـــت پروون
نەكراوەتەو و هەوچیی باس لێوێزان و توێژانەو، ئەوە
لە كۆتایی هەر ئالقەییەكدا لە دووتووی پا شكۆییەكدا
ئەو مەسەلەییە دێننەگۆڕی و دەیدەینە بەر شۆقی بەهێـــــزو

(۱) دیسان ئێمە ئەم باسانە بۆ ئینسانی برادار و خواناس
دەنووسین ، بۆیە بەلكو بۆ سەلمانندی واقیعییەتی ئەو
مەسەلانە نایەننەو كە لەم زنجیرەییەدا دەیانخەینەپروو .

پریپیژی قورشان و سوننهت
 لهم ثالثه یه که مهشدا چوار مهسه له ی گرنگ مـاـون
 هوجئی پروونکرانه وهو شیکراسته وهن ، جا خوا پشتیوان بی
 لهم پاشکویه دا ده چینه سهروکاریان :

یه که م
 پروا به فراوان
 پروا برون به یاساداری برونه ورتیک ناگیرین

خوینهری به ریژا
 نه گدر له یادت بی له خالی پیچهمی گهم ثالثه یه دا گوتما
 : مولمان پروای وایه که خودا ههرچی دروستی کـسـردوه ،
 هه مووی له سهه بنچینه ی زانیاری یه کی قوول و بی سـنـوور
 دروست کـردـوه و له هیچ کام له دروستکراوانی خوا دا هینده ی
 سوکی دهاری بهش نارپکی و بی یاسایی نابینری)
 وه نه به راوتزی هه مان خال دا گهم دهقم پیـسـرـوـزه ی
 فیراشاره عتاسد هینا وهته وه : (مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ
 مِن تَافُوتٍ مَّا رَءَىٰ الْبَصَرُ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ ثُمَّ أَرْجِعْ الْبَصَرَ
 كَرَّرْتُ بَنَاتِ الْأَنْثَىٰ الْبَصَرَ حَاشَا وَهُوَ حَیْرٌ) الملک / ۴۱۲
 وانه ، له دروستکراوی خوا دا نالیکی نابییی چاو بگشـیـره
 رانه هیچ که بـیـر و کوان ده بیتی : دووباره جار له دوا ی
 جار چاو بگشـیـره ، به لام له نه جام دا چاو ت به ده رکـراوی و
 ماسدروه تی ده که ریخته وه لات .

بېگومان نه گەر هېچ نه نجامگيرى (استنتاج) يېکى ژيرانه
 له و قسانه ي که راپردن ده ستگيرېچ نه وه يه که برېوا بـوون
 به وه ي که بوونه وه ر له سر بنچينه ي زانيارى رڼـراوه و
 به گوږه ي چند ياسا يه کي ژيرانه ي رېک وپېک به رېتوه ده چي ،
 نه ک هر مرؤف بېچ ئيحتياج ناکات له وه ي برېوا بـه
 خدا يه کي به ديپېنډرو په روه ردگار بېنځي ، بگره شه جوړه
 قه ناعت و برېوا يه وای لي ده کات که به نا چاري برېوا به
 خدا يه کي زانا و توانا و کار به چي و مېهره بان بېنځي .

که واته شه قسه بېچ سرو پي يه ي که ماده په رسـست و
 خوانه ناسه کان وهک تووتی دوو چارو سچ چار دوو بـار ه
 ده که ته وه و به سر زار يانه وه بۆته بنېشته خو شکه قسه يه کي
 بې پشت و په نا و بې بنچينه يه و ، پاره ي قه لېه و سر به
 خاوه نيته ي !

به لي قسه يه کي زور باو و دوو پات کراوه ي بې برېوا يـان
 نه وه يه که : کاتي خو ي بۆيه مرؤف برېوا ي به خوا هـنـاوه
 چونکه نه زان بووه و شاره زاي ياسا و ده ستوورو نه پيـنيـه کـاني
 سروشت و بوونه وه ر نه بووه و نا چار بووه بۆ ته فسـير کـردنـي
 چۆنيه تي په يدا بووني بوونه وه رو رووداني ديارده سروشتي يه کا
 په نا به رېته بهر هيزيکي ناديار به نا وای (خودا) !!

به لام دواي نه وه ي زانيارى بهر و پيش چو و مرؤف تواني
 په رده له سر رازو نه پيـنيـه کـاني سروشت لابات و په ي به
 ياسا و ده ستووره کاني بهر ئي ، بۆي ساغ بۆوه که بۆ ته فسـير
 کړدنې چۆنيه تي دروست بوون و به رېتوه چووني بوونه وه ر هـو چـي
 به خوا نيه ! چونکه هه موو شتيک که په يدا ده بېچ رووده دات
 هه تمن هؤيه کي ديارى کراوى هه يه و ، مرؤف ده تواني له رېتي

تیفکرین و سهرنج دان و لیکن لینه وه وه پهی به و هویانسه
به ری و بیان دوزیتیه .

جا نیمه بۆ خستنه پرووی پووجه لی و بی کاکلی شم و ریینه یه
که زورکسی به ناو خوینده وارو رۆشنییری پی له خسته چوووه
سهرنگری بویه ، چهند خالیگ ده خهینه پروو :

۱- بر و ابوون به هویه کان (الأسباب) ، ثاقل مهندانی دنیا
تییدا به شدارن و شتیگ نیه بهس له سهر بی بر و ایان تایو
کرایو ، کالیهک نیه بهس به بالای وان برایی !

ئه وه تا خوی زانا که به سهرماتی (ذو القرنین) مان
بۆ ده گیریتیه وه ده فرموی : (إِنَّا مَكْنًا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ
مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ..) الکهف / ۸۴ . واته :
نیمه ده ستلاتدارمان کردبوو له زهوی دا ، وه بۆ هه موو
شتیک هویه کمان دابویه . . .

وهک ده بینین خوی قسه له جی ، دامه زران و فهرمانه وایه تی
کردن له زهوی دا له گه ل ده ست گه یاندنه هۆ (سبب) یه کان
لیک ده به ستی ، واته مروف له ری زال بوونی به سهر
هویه کانی سروشت دا ، ده ست به سهر زهوی دا ده گری و تییدا
سه قامگیر ده بی . . .

دیسان رسته ی (لكل شيء سبب) قسه یه که مسو لمانسه
عه وامه کانیس به سهر زاریانه وه یه . ۱۱

۲- بروادارو خواناسان نهک هەر نکوولتیان لهوه نیه کهه
 بوونه وهر ریتک وپیتک و یاسادار (منظم) ه، به لک—
 یاساداری و ریتک وپیتکی بوونه وهر به پته وترین به لگ—
 سهلمانندی بوونی خودا له قه لَم دهدهن !

به لئی له راستیدا بابای بروادار له هه موو کهس پت—
 پیداکیری له سه ر یاساداری و پیر ورده کاری سروشت و بوونه وهر
 دهکات، چونکه هه — بابای بروادار — بوونه وهر به پهریتزو
 شوینه واری خودایهکی هه و تو له قه لَم دهدهت که خاوه نیی
 هه و پهری زانیاری و توانا و کار به جی بییه، هه وه هه موو
 له لایه که وه، له لایه کی دیکه هه وه قورپانی مه زن له چه ندان
 ثایه تا خستوو یه ته روو که له بوونه وهر دا هیچ ج—
 نالیکی و بی یاساییه که به دی ناکرئ و، هه رچی که له
 بوونه وهر یه دایه گچکه بی یان گه وه، هه ندازه گیری کرا وه
 به هه ندازه و شیوه و چۆنییه تی به کی تا بییه تی دروست کرا وه،
 وه که هه رموویه تی: (إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ) القمر ۴۹/
 واته: ئیمه هه موو شتی که مان به هه ندازه خو لقانده
 دیسان هه رموویه تی: (وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ
 وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ) الحجر / ۲۱. واته:
 وه هیچ شتی که نه که عه م باره کانی لای ئیمه نه بن، وه به
 هه ندازه ی دیاری کرا و نه بی نایه نترینه خواری
 وه هه رموویه تی: (وَلَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقْدَرَهُ تَقْدِيرًا) الفرقان ۲/
 واته: وه هه موو شتی که دروست کرده، جا هه ندازه ی گرتوه
 به هه ندازه گیری
 جا ئیستا پاش روونکردنه وه ی خالی یه که م و دووه م، که

وهك دوو پيشه‌كي (مُقَدَّمَة) وابوون ، ده‌توانين بچيته‌سەر
خالي ستيه‌م كه نه‌جامي سروشتي دوو خالي پيشه‌وه‌يه به
راشكاوي بلتين :

۲- تيگ‌گيراني بروابه‌خوا بوون و بروابوون به ياسااداري
بوونه‌وه‌ر نه‌فسانه‌يه :

به‌لتي نه‌و قسه‌يه‌ي كه ده‌لپت بروابوون به‌وه كه خـوا
به‌ديه‌يننه‌رو مشوورخوري بوونه‌وه‌ره ، له‌گه‌ل بروابوون به‌وه
كه بوونه‌وه‌ر هه‌مووي له‌سەر بنچينه‌ي زانباري دروست‌كراوه‌و
به‌پيتي چهند ياسا‌يه‌كي وردى ژيرانه به‌رپوه‌ده‌چي ، پيگه‌وه
دژن و تيگ‌ده‌گيري . قسه‌يه‌كي نه‌فسانه‌يه‌و له دنياي
به‌لگان دا رووت و ره‌جال و بي پشتيوانه ، چوئكه :
يه‌ك : ئايا به‌رپوه‌چووني شتيگ به‌پيتي چهند ياسا‌يه‌ك به‌لگه‌يه
له‌سەر نه‌وه‌ي كه‌س دروستي نه‌كردوه ؟

دوو : ياخود ئايا پهي بردن به چۆنيه‌تي كا‌ركردن و به‌رپوه
- چووني شتيگ به‌سه‌ بو ته‌فسير‌كردني چۆنيه‌تـــي
به‌يدا‌بووني ؟

سئ : يا ئايا وه‌لامدانه‌وه‌ي پرسباري : نه‌ه چيه (ماذا هو؟)
ده‌شيتته وه‌لام بو پرسباري : نه‌وه چۆن به‌يدا‌بووه ؟ (كَيْفَ
وَجَدَ هَذَا ؟) ، بيگومان نه‌ه نه‌ه نه‌ه ، چوئكه :

۱- به‌رپوه‌چووني شتيگ به‌پيتي چهند ياسا‌يه‌ك له‌لای هه‌موو
ژيرو تيگه‌يشتوو‌يه‌ك به‌لگه‌يه له‌سەر نه‌وه‌ي به‌ديه‌يننه‌رو
رپكخه‌ريكي هه‌يه ، ئاخ‌ر رپك و پيكي به‌لگه‌يه له‌ســـــــــــــــــه‌ر
رپكخه‌ريك (النَّظَامُ يُدَلُّ عَلَى الْمُنْظَمِ) . كه‌سيكيش شيت

نه بووې ، نالې چونکه تله فزيون و کاتوميرو به فرخه ره وه
(تَلَاَجَه) ورده کاري و ياسا يان پتوه دياره ، که س دروستی
نه کردوون !!

۲- وه پهی بردن به چونه تي کار کردن و بهر پتوه چوونی شتيک
بهس نيه يو ته فسيرکردنی چونه تي پهيدا بوونيشی ،
چونکه هه موو پهيدا بوويک پهيدا کهرتيکی هه وه ، يو
دوزينه وهی پهيدا کهری هه ر شتيکيش ده بی لسه دهره وهی
جوغزی شه و شته دا بگه رپين .

۳- وه وه لامدان وهی پرسپاری ، (ته مه چیه ؟) ناگونجی
بيته وه لامی پرسپاری ، (ته مه چون پهيدا بووه ؟)
چونکه به پهی بردن به حقیقه تي شت و ناسيتی زاتی ،
هرچ نيه پهی به پهيدا کهر و سه رچا وهی بوونيشی ببردری .

کورتهی مبهست :

شه وه که شته ده زانين بوونه وه ر چیه و چون کار ده کاه
بهر پتوه ده چي ، بی شحتيا چمان ناکات له پرواهيتان به
خودای به ديپنمر ، چونکه شه زانين و زانپاری به بهس
واقیعی شستای بوونه وه ری پيشان داوین ، به لام به يو
نه خستووينه پروو شه واقیعه چون پهيدا بووه و شه رتيک وييکی و
ورده کاري به کي هينا ويه ته دی !

ئنجا هيچ پروا دارتيکيش نه گوتوه پروا به خوا به يوون
وام لي ده کات پروا به رتيک وييکی و ياسا داری بوونه وه ر
نه کم

چونکه پروادار له پيش خه لکي دیکه دا بروای وایه خوا
جَلَّ جَلَالُهُ هه موو شتیکی به پیتی زانیاری یه کی قوول و بی سنوورو
چند یاسا و ده ستووریکی یه کجار پر ورده کاری خولقا ندوه و
به ریڼوهی ده بات .

واته :

بابای خواناس که ده لئ: خدا باران ده بارینئ و دره خت و
شیناورد ده رویتئ و . هتد مه بهستی ښه نیه که خدا به بی
هوو به بی نه خشه و بهرنامه ښه کارانه ښه انجام دده ، به لکو
مه بهستی ښه ویه که ښه یاسا و ده ستوورو نه خشه بهی ښه و
دیاردانه ی پی هاتوونه تدی و به ریڼوه ده چن له لایه ن خوا وه
دانراون ، که واته بهر نه انجام هر شتیکش زاده ی وان بی
زاده و بهر هه مو دروستکراوی خوی به دیه پنهرو په روه ردگار! ^(۱)
مادام وایی :

نه بروا به خوا بوون بی ښه احتیاجمان ده کات —————
بروا هیڼان به یاسا و ده ستووره کانی بوونه وهر ، وه —————
ناسین و دوزینه وهی رازو نه پیتی و یاسا کانی بوون ————— وهر ورو
په ی بردن به چوڼیه تی کارکردن و به ریڼوه چوونی بی ښه احتیاجمان
ده کات له بروا به خوا هیڼان .

به لکو به پیچه وانه وه هر کام له م دووانه ښه وی دیکه —
په لکیش ده کات ، بروا به خوا بوون و امان لئ ده کات بروا
به ریک و پیکي و یاسا داری بوونه وهر بیڼین ، چونکه خوا ی
زانا و توانا و کار به چئ هر وای لئ چا و پروان ده کړئ که

(۱) بیگومان ښه که هر گریمان مسولمان ښه پیتی بروای به
زانیاری و یاسا کانی سړوشت نه بی ، ښه و تاوانه که به س
ښی نه فامی خو په تی و ښی سلام وای فیږنه کړدوه .

دروستکراوی خوی به پیتی چندان یاسای وردو ژیرانه و —
ریک و پیکې بخولقتی .

وه ناسین و دۆزینه وهی رازو نه پیتی و یاسا کانی سروشت و
بوونه وهرو بهی بردن به چۆنیه تی کارکردن و به ریتوه چوونی ،
وامان لی دهکات که پروا به خودای زانا و توانا و کارزان
بیتین ، چونکه یاسا بی یاسادانه رو ریک و پیکې —
ریتکخه رو کارکردن و به ریتوه چوون بی کارگیترو به ریتوه —
هاتنه دی یان مه حاله .

ئیتاش ده چینه سهروکاری مه سهلهی دووهم :

دوهم سه لمانه فی بوون فی هوا

له بهر شه وهی ئیره جی ترخان کراوی سه لمانه دی بوونی
خودا نیه ، بهس تاقه به لگه بهک له نیو ده یان به لگه
دره وشاوه دا به نمونه دینیه وه له سه ر ئیمپاتی بوونی خودا .
شه و به لگه بهش بهم شیوه به ده خه به پروو :
ئه گهر سه رنج له ئینسان به مین که به کیکه —
گیان له بهرانه ی له بوونه وه ردا ده زین ده بینین خاوه نیی
ویست و توانا و زانیاری و ژبان و دیتن و بیست —
قه کردن و پیکه نین و گریان و توو به بوون و به زهیی و
هتده .

جا ئیستا با سهرنج بدهین داخوا ئینسان لـــــــه
سهرچا ودهیه که وه هاتوه و کئی هئینا ویه ته دی ۱۱۴

یا سایه کی ژیر بیژی (منطقی) هیه ده لئ :
نه دار پئی نابەخشرئ (فارقُ الشَّیْءِ لَا یُعْطِی) .

که واته هه تمدن ده بیئ شه و سهرچا ودهیه ئینسانی لـــــــه
هاتوه و شه و زاتهی ئینسانی دروست کردوه ، خاوه نی هه مسوو
شه و هه سه تانه بیئت که له ئینسان دا هه ن ، واته شه و زاتهی
یان شه و سهرچا ودهیه که دروست کردنی ^{موتی} وه پال ده دهین ده بیئ
خاوه نی ژیان و ویست و توانا و زانیاری و دیتن و بیستن و
قهه کردن و توورپهیی و بهزهیی بیئت .

جا با سهرنج بدهین داخوا شه و سهرچا ودهیه یان شه و
زاته کئی یه ۱۲

له راستی دا بو دیاری کردنی شه و سهرچا ودهیه بهس ســـــــی
ئیه تیمال ری یان تی ده چی :

- ۱- که بلئین سهرچا ودهی دروست بوونی مروؤف خوی پدروهر دگاره .
- ۲- که بلئین سهرچا ودهی دروست بوونی مروؤف خودی خویه تی .
- ۳- که بلئین سهرچا ودهی دروست بوونی مروؤف شتیکی دیکه یه
غهمیری خودا و غهمیری مروؤف .

هه لـــــــه ته ده دی که راست و واقعی بی و به لگه پشتگیری
بکه ن بهس ئیه تیمالی یه که میانه ، به لام با جارئ بچینه
سهروکاری ئیه تیمالی دووه و سیه م ، چونکه که سه لمئینرا
شه وان شتاقیان راست نین و پووچو هه لـــــــه ن ، شه وده مـــــــی
به ناچاری بهمانه وئ و نه مانه وئ ناچار ده بین دان به راستی
ئیه تیمالی یه که م دا بیئین .

جاری ئىحتىمالى دووھم ، كە مرۇف بۇخۇى خۇى دروست
كردىن ، ئەو شىئىكى پوونە كە ھەلەيە و قسە لى كىردىنى
ساوئ ، چونكە شىئىكى نەبوو (معدوم) مادام نەبى چوون
خۇى پىن وەدى دى ؟ ۱۱

ھەلەتە ئەگەر بگوتىرى بەردىك بۇخۇى خۇى كىرد بىە
ئىنسان ، زۆر وىچووترە لەوەى كە بگوتىرى : ئىنسان نەبوو
بەلام خۇى دروست كىرد ۱۱ چونكە لە ھالەتى يەكسىم دا
ھەرچۇنىكى پى بىەرەنىكى ھەبووى ھەبوو ، بەلام لە ئىسى
دووھم دا چى ۱۱

كەواتە با بچىنەسەر توپىنەوەى ئىحتىمالى سىيەم :
ئىحتىمالى سىيەم كە دەلى سەرچاوەى دروست بوونى ئىنسان
نە خودايە نە بۇخۇى (لىنى دەپرسىن ئەدى ئەو سەرچاوەيە
چىە و كى بە ؟ ۱۲

بىگومان خاوەنى ئىحتىمالى سىيەم ناچارە لە دوو رى يا
يەكيان ھەلەزىرى :

۱- كە دروست بوونى مرۇف بگىرىتەوە بۇ ھىزىكى پەنەسان
(قوۋ غىبىۋ) لە بوونەوەردا .

۲- كە دروست بوونى مرۇف بگىرىتەوە بۇ ھىزىكى بەرھەست و
ماددى .

جاری ئەگەر پى يەكەمىان ھەلەزىرى - دەشرانم ھەلەسى
ناپىرىن - ئەو توند بەرۇكىان دەگرىن و دەلەين : ئەو
ھىزە پەنەانە چىە و كىيە بەلگەتان چىيە لەسەر بوونى ؟ ۱۲
وە دەلەين : مادام ھەر دان دىنن بە بەدىيەنەرايدىتى
ھىزىكى نادياردا ، ئەدى بۇجى داننان بە بوونى خاوادا
نەھىنا ، سەرەپاي ئەوەى كە دەروونتان بۇى تىنەووەو

به نامه و رابه ریشی بۆ ناردوون ؟

وه شهگه ر ئی دووهم ههلبژێرن پێیان دهلێن :

پێمان بلێن شو هێزه بهرهمست و مادی یه چی وه چۆنه و
لهکوێ یه ؟ چونکه شتی مادی دهبی ههستی پێ بکـرێ و

ببینرێ !

جا شهوكانه ههرجی بلێن ههتمان له جوهری مادی

دهرناچی ، چونکه شهگه ر بلێن ریکهوت ، دهلێن ریکهوت

نه دیارهیهکی مادی یه و نه مهعنهوی ، کهواته نه ، چونکه

شهگه ر مادی با ههستی پێ دهکراو ، شهگه ر مهعنهویش با

دهبوو بهرهم و پهڕیزی بهدی کرابا ، بهلام نه کهس ریکهوتی

دیوه و ههستی پێ کردوه له هیچ کات و شوێنیکدا ، وه نه

هیچ کهس پهڕیزو بهرهمی ریکهوتیشی دیوه ، چونکه ریکهوت

به پێ لێنانی ریکهوت پهڕستان نه خاوهنی ژیا نه ژیری

نه زانیاری نه دیتن نه بیستن نه ئیراده نه ههچه 11

بهلام ئێمه ههرجی له بوونهوهردا دهیبینین ههمووی ریک و

پێکی و یاساداری تیدا رهنگ دهواتهوه و ، به دان پێداهێنانی

بێ پروایانیش هیچ شتیک نه که بهگوێرهی زانیاری و

هیکمهتیکی بالا نهخولقایی .

وه شهگه ر بلێن (سروشت) 11 دهلێن :

پێناسهی سروشتمان بۆ بکه و خهسلهتهکانیمان بۆ ههڵههه ،

بیگومان لهوهلامدا دهلێن : سروشت ههه شو دهووروبههه

مادی یه و یاساو دهستورهکانی ، واته : سروشت ناویکی

دیکهی مادهیه ، یان دهلێن ماده و شهیهکی گشتیه بـۆ

حالهتی بێ یاسایی ماده و حالهتی یاساداری بهکاردهی ،

بهلام که گوتمان (سروشت) شهه بهس مادهی یاسادارو

ریڼک وپټک که له شپوهی دیاردهو پروالته کانی بوونه وهردا
ده بڼرئ ده گریته وه .

که واته سهره نجام شه و هیزه ماددی یه ی که خوانه ناسان
ناچارن پهنای بهرنه بهرئ بؤ ته فسیرکردنی چوڼیه تی دروست
بوونی مروؤف ، هر شتیکی بی هر ماده یه و له جوغزی ماده
ناچیته ده رئ .

جا با بزاین داخوا (ماده) ده بارانی دا هیه و لیتی
ده وه شپته وه به سهرچاوه و به دیه پنه ری مروؤف دابنرئ ؟

پیشه کی داوا له خوڼنه ری سینگین ده کم زور به پروونی
شه و یاسا ژیر بیژی یه ی که له سهره تای باسوه خستمانه پروو
له زهینی خوی دا ثاماده بکات (نه دار ناتوانی هیچ
بهمختی) ، ثنجا ده لټین :

بروادارو بی پروا تیکړا له سهر شه و ریڼک که وتوون که
ماده له بڼه رته دا له گهرد (الجزیئ - مۆلکول) ان و
گهرد له گهر دیلان پیک دئ و گهر دیلهش هر کامیکیان بیگری
له بارگه یه کی سارد (الکترون) و بارگه یه کی گهرم
(پروتون) و ته نؤلکه یه کی دیکه ی هاو بارگه که پیی ده گوترئ
(نیوترون) پیک دئ ، وه هم مووشیان له سهر شه و ریڼک
که وتوون که نه گهردو نه گهر دیله و نه هیچ کام لسه و
ته نؤلکانه ی که گهر دیله پیک دټن که بڼه رته یه کانیان
(ه لکترون و پروتون و نیوترون) ن ، خاوه نی هیچ کام
له و خسته تانه نیس که له مروؤف دا هڼ ، وهک ژیان و
ویست و تواناو زانیاری و به زه یی و .. هتد .

واته ماده - که خوانه ناسان به سهرچاوه ی بوونی مروؤفی
ده زان - خاوه نی هیچ کام له و سیفه تانه نه که له ټینسادا

همن ، به واتایه کی دیکه ماده نه داره و شه سیفه تانه شک
نابات که پیکه پنه ری مرؤفن !!

جا ئیستا وهرن با ویکرا تی فکرین تا کو زور چاک پهی
به فقیر حالئی شه وانهی خوانا ناسن بهرین ! چونکه شه و
به سته زمانه ده لیتن :

ماده مردوو و ئینسان زیندوو ، ماده بی ئیراده یه و
ئینسان خاوه ن ویست ، ماده کویره و مرؤف بینا ، ماده
کلؤله و ئینسان توانا ، ماده نه فام و مرؤف زانا ، ماده
که ره و مرؤف بیسر ، ماده لاله و مرؤف گويا ، به لام
ده لیتن شه و ماده که رو که رو کویره و داماو و مردوو و لال و
هیچ پی نه کراوه ، مرؤفی بیسرو زانا و بینا و خاوه ن توانا و
زیندوو و گويا و گورج و پی کراوی خولقاندوه !!

هه لته که سانیک ئاوا بیرکهنه وه له (بو گریان) و
(پی پیکه نین) شایسته یه کیکیان یان هه ردو کیان .

چونکه که سیگ که ده لئی ماده مرؤفی وه دی هینا وه ،
قه سه که ی به چهنه پله ی زل زل سه پرتره له ئی شه که سه ی که
ده لئی : فلان که س بوخوی (سیو) ان شک نابات ، به لام
ده توانی به (بار) ان بدات به خه لکی ! یان فلان شوان
خوینده واری نه و هیچ نازانی ، به لام سه دان کتیتنه ی
قه به قه به ی له هه موو یواره کانی زانست دا داناو !!

که واته : گه شینه شه نجام که شه و سه رچا وه یه ی مرؤفی لیوه
هاتوه و شه و زاته ی لی بوه شینه وه دروستکرانی مرؤفی
وه پال بدرئ ، ته نیا و ته نیا زاتی پاک و بی وینه و تاکی
خودایه .

جا خوینته ری به نگیس ۱

شه وهی را برد به لگه بهک بوو له نییو دهیان به لگه ی دیکه ی
دره و شاه و دا ، به نموونه هیتا مانه وه له سر سلماندنسی
سوونی خوی به دیته نه رو پهروه ردگار ، به لام وانه زانی که
هه گبه ی بیری خواناسی هه شه به لگه یه ی تیدایه و ده ریای
قوول و بی سنووری بر واداری بهس شه گه وه دره ی تیدایه و
هیچی دی ، به لگو وهک گوتمان شه گه وه دره دانه به که له نییو
دهیان گه وه دره ی دیکه دل که مه له وانی چاک له ده ریای
قوول و به ریانی خواناسی ده ریای دینی و بو خه لکیک که له
هه قی ده که ریته رایان ده نییو .

سنی ۱۴م

برو مانده و دیوین هرونی بی پروایان

پاش و هوی کۆنترین (۱) به لگه و بیانووی دهستی بی پروایان
 - که بریتیه له پروا نه هیتان به بوونی خوادا له بهر
 نه دیترا نی - له سایه ی به ره و پیش چوونی زانیاری یه
 سروشتی به کانه وه وهک قوماشی ناجسن سپات بۆوه و رهنگه که ی
 چۆه ، (۲) بی پروایان که وتنه په له قاز و گه ران و سووران
 بۆ و هوی چله پوو شیکی دیکه بدۆزنه وه که دهستی تی بگرن و
 خوی پی له پرووباری به ته و ژمی عقل و زانیاری قوتار بکه نو
 نه یان بات ، له نه نجام دا دهستیان به چله پوو شی (ریکه وت)

(۱) زۆر که سی بی ئاگا پیتی وایه پروانه بوون به خودا جَلَّ جَلَّ
 له بهر به ره هست نه بوونی ، به ره می کارگه ی به ره و پیش چوونی
 نه روپا و گه شه کردنی زانیاری یه سروشتی به کانه (به لام
 له راستی دا بیری ناوبرا و کۆنترین به هانه ی دهستی
 بی پروایان بووه بۆ پروا به خوا نه هیتان ، ئاخیر شه وه تا
 فیرعه ونی میسر (فۆخۆ) که نیزیکه ی (۶۰۰) سال پیش
 عیسا زیاوه ، بۆ به ره پرچدانه وه ی بانگه وازی خوانا سانه ی
 (موسی) علیه السلام په نای بردۆته بهر هه مان قسه و ، به
 گانه پیکردنه وه به هه مان ی وه زیری گوتوه که دهستی
 کۆشکیکی به رزم بۆ دروست بکه ی تا بگه مه ئاسمانه کسان و
 بزانه داخوا راسته موسا جگه له من خوا یه کی دیکه ی هه یه
 (وقال فرعون یا هامان ابن لی صرنا لعلی ابلغ الاسباب
 اسباب السموات فاطلع الی الی موسی ۰۰) المؤمن ۳۶/ ۳۷

(۲) چونکه زانیاری نوێ چهنده ها دیارده هه ن وهک :
 (هیزی کیشنده) و (هیزی موگنا تییسی) و (تیشکی سه روو
 بنه وشیی) و (زیر سور) و (ههستی شه شم) و .. هتد ،
 که به ههچ کام له پینچ ههسته کان (الحواس الخمس) ههستی
 بی نا کرئ و گومانیش له بوونیان دا نیه .

گرت و پتيان وابوو ما رېښهوت شه قوتارکه رهيه که شه وان
 ليې دهگه ران ! بهلام همر هيندهيان خوش بوو تا دهستان لي
 گيرکردن و رووباري بهلگان يهک دوو تهکاني پيدان ، ئيدي
 چله پووشي گورپنيشيان بهدهسته وه هات و سهرله نوو
 پيدا چوونه وه (۱) ، سهرله نوو بؤ ديتنه وه يچک و مچک
 شه هيج ، بهلام بؤ چله پووشيکي ديهک تي هه لچوونه وه ، شجا
 پاش پهله کتو هه ولدانيتکي زور ، سهره نجام چله پووشي
 همر بووي مادده (أَرْزِيَّةُ الْمَاءَةِ) يان بهدي کوردو وهک
 که سيک که پووره ههنگي له دارئ دا ده دوزيته وه ، خوشيک
 چنگيان له چله پووشي ناوبراو گيرکردو ، پتيان وابوو تازه
 ليې هه سانه وه ده توان بههوي چله پووشي گورپنه وه خو له
 رووباري بهلگان قوتاربهکن و بينه دهري ، وه وایان زانبي
 که همر بووي مادده چتریکه دهگونجي له سهر خويان
 هه لبدنه و کاریک بکن رېژنه باراني به خورزه مي بهلگه
 زيري و زانياري يهکاني دهستي خواناسان له شيان تهرنه کاو
 شلانيان نه شوريني !

بهلام هه يغي شه گومانه شيان وهک ها وه لاني پيشي ي
 خيال پلاويکي پروت نه بي چيدي نه بوو ، چونکه همر هيندهيا
 زاني زانياري فيزياء و کيميا سهرباري عقل و زيربښي وهک

(۱) بؤ حالي بوون له چونه تي هه لوه شانده وه بي سردوزي
 (به رېښهوت دروست بووني - کون - بوونه وه) له لايه
 زانياري نوو وه ، بهتاييه تي زانياري ماتماتيک (علم
 الرياضيات) ، بروانه کتيبي (مصير البشرية) نووسراوي
 ليکونت پي نوو .

وه (الله يتجلى في عصر العلم) ، ههروه ها بروانه :
 (رېښهوت له تهر ازوي زيري دا) نووسراوي :
 محمد ملا صالح شاره زووري .

باچیکى نووک تیژ له پروخاندنى کونه قهلاى پزیوو شهفسانه یی
 هربوویي ماده وهڅوکهوت و هیندهی دهلیی یسهک و دوو
 بهرم بهیره می کردو هر پچکى بۆ لایهکی فری دا . (۱)
 بهلی جا سهره نجام پاش شهو هموو دهرده سهری و
 سهکی سهکی بهی بی پروایان به پیتی یاسای خواروخیچ و ناتواوی
 مهلاى مهربوره : (پیاو شهو به له قسهی څوئ نه به ته خوارو
 قسهی هر بهک بی) (آدیسان دوا یین ههول و ته قهلاى څویان
 به خهرچ داو ، ده ستیان بۆ چله پووشیکى دیکهش برد ، به شومیدی
 څوگرته وهو پرگار بوون ، شهو چله پووشهش که نیمه ناومان
 نی ناوه (دوا یین ههولتی بی پروایان) بریتیه لهو قسه یه
 که ده لیت : (پهیدا بوونی بووند وهرو هموو دیسهارده
 سهرامکه رهکانی سروشت ، شتیکه شه نجامی شه میو سروشتی
 مادهو توخمهکانی بهتی) (بۆ وینه ده لیت :
 نیوکى هر میوه یهک و تۆوی هر پرووه کیک و گیاندار یک ،

له راستی دا له دوا یی په دا زانیاری فیزیو کیمیا و
 لغه کسان ، معلومات و که ره سه یهکی زوریان خسته ده ست
 عه قه وه که ده توانیچ به ته و ترین به لگه یان لی دروست بکسات
 له هر بهماندنې پهیدا بوونتی ماده ، وه په پیچده وانه یی
 جیروخووی ماده بهرستان ، زانیاری به هیچ رهنگیک بۆ
 به دم له (هربووی ماده) وه ریدات ، چونکه شه م
 به لای شتیکه به ته و تۆرو ته داوی پیچ ههستهکان بگیریو
 له تانیکه : بخر | دا به ره پیتړی ، بیگومان زانیاریش
 بهی توانای بهر دپارده به ره ههستهکان دا ده شکی ، بدلام
 به لای هربووی (اریه) مه سه له یهکی ژیریو قه له نه یه و
 نایه ته شه جوغزه وه

(۲) ده لیت له نه می (۲۰) سالی دا له مهلاى مهربوره یان پرسی
 چند سال ده بی ؟ شه ویش گوتی (۲۰) سال ، قنجا پاش (۲۰)
 سالی دیکه هه مان پرسیاریان لی کرده وه هر گوتی بیست ،
 کوتیان جا چۆن ! گوتی : پیاو شهو که سه یه قسهی هر یهک
 بی !!

خاسیهت و تایبہ تیہ کی تیداہ کہ وای لی دہکات — و
میوہ و پروہک و گیاندارانہی لی پمیدابن . وہ دہلین :

ہر ہم شیوہیہ ہموو گہردیلہ و گہردو خانہ — ان
ہرکامیکیان خاوہنی چہند تایبہ تیہ کہ کہ دواہی — و
تایبہ تیہ وای لی دہکات ٹہرکی دیاری کراوی خوی ٹہنجام
بدات ! کہواتہ پیویست ناکات بؤ وہ لامدانہ وہی پرسیار
(کئی باران دہبارینئی ؟) ، (کئی پروہک دہروپینئی ؟) ،
(کئی مندا لہ مندالڈانی دایکی دا دروست دہک — و
پئی دہگہیہنئی ؟) ، پمناہرینہ ہر ہرواہہ خوا — وون و
ہلین : خوا !!

بہلکو دہلین ماددہ چ لہ شیوہی گہردیلہ و گہرددا ہی ،
چ لہ شیوہی توخم ، چ لہ شیوہی خانہیہ کی گیاندار (خلیہ
حیوانیہ) ، خاوہنی چہند خسلٹ و تایبہ تیہ کہ — ،
بہوی ٹہ و خسلٹ و تایبہ تیہ پانہ وہ ٹہ و ٹہرکانہ ٹہنجام
دہدات و ، ٹہ و دیاردہ و روالٹانہی تیدا سہرہلڈہدن .
جا ٹیستا با ٹہ دواہین ہولٹش لہ مہہ کی عہق —
بدہین و بیخہینہ ہر تیشکی زانیاری و ، بہ — ہرازووی
واقع ہلئی سہنگینین و ، بزائین وک ہی ہروایان گومان
دہہن ! راست دہردہچی ، یان بہ پیچہ وانہ وہ بہ — ہرہدی
ہا و لانی پیشووی دہچی و چلہ پووشیکی ہی رگ و ریشہ دہردہچی !
لہ پیشہ وہ دہلین :

ٹیمش نکوولیمان لہ وہ نیہ کہ تیگرای شتہ ماددی یہکا
ہرکامیکیان خاوہنی چہند خسلٹ و تایبہ تیہ کی زاتیہ و
دہزاتین کہ ماددہ لہ ہر شیوہ و چونہ تیہ کہ دا —

شۆینه واریکی زاتی ههیه . (۱)

بهلام ئه مه به ته ئی - واته بر و ابوون به خهسله ته مندی و
شۆینه و ارداریه تی ماده ده - بهس نیه بۆ ته فسیر کردنی
چۆنیه تی پهیدا بوونی بوونه وه رو دیارده سروشتی یه کانی ،
وه بر و ابوون به وهی که هه رکام له گه ردیله و گه ردو توخم و
خانه کانی ماده ده خاوه نی کاریگه ری و شۆینه واری سه ربه خو و
زاتی یه ، بی ئیحتیا جمان ناکات له بر و ابه خوا هینان ،
چونکه :

۱- ئه گه ر گریمان بر و ابوون به خهسله تدار ی ماده ده ته فسیری
چۆنیه تی پهیدا بوونی دیارده و پوا له ته کانی ماده ده شان بۆ
بکات ، هه ر ناتوانی چۆنیه تی پهیدا بوونی خودی ماده ده مان
بۆ ته فسیر بکات .

۲- ئنجا دان هینانمان به وه دا که ماده ده خاوه نی چه نه
خهسله تیکه ده به نه هۆی گۆران و په ره ستاندنی پهیدا بوونی
دیارده سروشتی یه ریک و پیکه کانی ، له گه ل پر سیا ریک
گرچوو پر دا ، ده سه ویه خه مان ده کات و دوو چاری (عوزر له
قه باحه تی خراپتر) مان ده کات ! چونکه یه کیگ ده پرسئ :
باشه ئاخه وه خهسله ت و تایبه تی یه گرنگانه ی ماده ده که
سه رچاوه و دینه مۆی گۆران و په ره ستاندنی دیارده سروشتی یه
پر ورده کاری یه کانی ، چۆن و کئ له ماده ده دا په ییادی

(۱) خوداش به ئاشکرا ئهم راستی یه له قور ئانی دا خستۆ ته پروو ،
وهک له سور زمانی موسا علیه السلام به فیرعه ون ده فه رمۆئ :
(رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى) طه / ۵۰ . واته :
په روه ردگار مان ئه وه یه که بوونی به هه موو شتیگ به خشیوه و
دوایی رپروونی کردوه - بۆ ئه نجام دانی ئه رکی خۆی - .

کردن ؟! ههلبهته یان دهیی بلیین : خوی بهدیهتهر ، یان
بلیین : مادده بوخوی شهو خهسلهتانهی لهخوی دا هیناونهدی!
جا بیگومان لهم دوو وهلامهش بهس یهکیان گونجاوه که
یهکهمیانه ، وهک له مهسهلهی دووهمی شه پاشکۆیـــــــــــــــــدا
خرایهروو .

۳- کاتیک دهگونجا پهیدا بوونی دیاردهو پوآلهتهکانی مادده
به قسهی گۆرین تهفسیر بکړی ، که بوونهوهرو دیـــــــــــــــــدارده
سروشتهیهکان بهم شیوه ریک وپیک و یاسادارهی ئیستا نهبا ،
بهلکو وهک چیتتی مجتوری و شیوئ شتهی تیکهآ و پیکهآ و
بی سهرهوبهره و کهس نازانی چۆن یان !!

با بو پروتکردنهوهی مهبهست وینهیهک بیتینهوه :
کا برایهکی وردهوالهفروش بیتنهبرچاوان که ههگبهیهکی
پتیه ، پری کردوه له شمهکی ههمهجوړه منداآله ، وهک :
نوقل و چوکیات و بنیشت و نهعنا و لوقم و شقهقهـــــــــــــــــه
گهنمهشامی و .. هتد .

بیگومان شهگر له کا برای وردهوالهفروش بهرسین شهرو
خاله ! نوقل بو شیرینهو نهعنا بو مزروه شقهقهـــــــــــــــــه
شقهقهقی دی و گهنمهشامی بو سپییه ؟! دیاره پیتما دهلی :
نوقل چونکه نوقله بوپیه شیرینهو ، نهعنا بوپیه مزره چونکه
نهعناپه و .. وه ههروهها .

ههلبهته راستیش دهکات شیرینی نوقل و مزری نهعناو
شقهقهقی شقهقهقهو سپییهتی گهنمهشامی ، چهند خهسلهتیککی
زاتی شهو شتانهن و لییان جوئ نابنهوه .
بهلام با شهجار پرسیاریکی دیکه له بابای وردهوالهفروش

بکھین و بلتین :

ئەدی خالەگیان ! بۆچی نوقل و چو کلیات و بنیشست و
مژمژە و .. هتد هەموویان پیکەوێ لە هەگبە کەستەدا
خەبوونەو و شتیکیان پیک هیناوە کە پیتی دەگوتری :
(وردەوالە) ؟

ئاشکرایە خالی وردەوالەفرۆش دەلی : کاکەگیان ئەو
شمەکە هەر لەخۆرا لە هەگبەیی من دا خەنبوونەو و ، من
کەپومن و پیکەوێم کۆکردوونەو .
هەلبەتە ئەگەر لەو دەمەدا یەکیک قسە بە بابایی
وردەوالەفرۆش بیری و بلتی :

نەخیڕ خالە نەخیڕ بەهەلەدا چووی ! بەلکو ئەوێ بوته
هۆی خەبوونەو و لەسەریک کەلەکەبوونی ئەو شتانه و دروست
بوونی دیاردەیهک بەناوی (وردەوالە) هەر خودی ئەو
خەلەتانه کە شتیکی زاتی شمەکەکانن ، وەک شیرینی و
مزی و شەقەشەق و سپییەتی !! ، نەک هەر بابایی
وردەوالەفرۆش ، ئیمەش و هەموو خاوەن عەقڵیکی دیکەش
قەسەکی نەک هەر لی وەرناگری ، بەلکو دەیکاتە بەلگەیی
کەودەیی و قەیرحالی و بەستەزمانی یانی !!

ئەجا رێک و پێکی و هاوئاھەنگیەک کە لەنیو بوونەو و ریش دا
دەبیری ، بەھەمان شیوە ناگونجی بەو تەفسیربکری کە
ماددە خاوەنی چەند خەلەتیکی زاتی و کاریگەرە ، چونکە
هەبوونی چەند خەلەتیکی سەرەخۆو زاتی لە چەند شتیکی دا
دەبێتە هۆی ئەوێ هەرکام لەو شتانه شۆینەوارو پەریزینیکی
سەرەخۆو تاییبەتی هەبی ، بەلام هیچ کاتیکی نابێتە هۆی
دروست بوونی جۆرە رێک و پێکی و هاوئەنگی و هاوسەنگی یەک کە

ئامانچىكى ويستراوى پىي بېتەدى .

با وېتەيەكى دېكەش بېنېنەوہ :

زانايان دەلېن : ئەوہى تا ئېستا جىي متمانەوہ
دلىيايىيە ئەوہىيە كە بەس لەسەر خرۆكەى زەوى ژيان
هەيە ، چونكە بارودۆخىك كە پەخسانى ژيان دەيخسوازى
تەنيا لەسەر زەوى سازكراوہ ، ئەويش بەھۆى پىكەوہگونجان و
ھاودەنگىو ھاوسەنگى چەندان دياردەى سروشتى وەك پۆزو
مانگ و ھەواو ئاوو چياو پرووہك و گياندارو . . ھتە .
ھەلبەتە ھەركامىك لەو دياردانە بۆئەوہى لەگەل
دياردەكانى دېكەدا رېككەوئ و بسازى و بېتە مايەى
پەيداىوونى ژيان لەسەر زەوى ، چۆنەتى و ئەندازەيەكى
تايبەتى بۆ ديارى كراوہ كە ئەگەر بەو چۆنەتىو ئەندازە
تايبەتىيە نەبا ، نەدەگونجا بېتە مايە پەخسانى ژيان
لەسەر زەوى .

جا ئېستا با بزانيں ئەو رېككەوتن و ھاوسەنگىو
ھاوكارى يەى دياردە سروشتىيەكان چۆن و بەھۆى چى يەوہ
پەيداىوہ ۱۱؟

لەراستىدا بۆ دۆزىنەوہى ھۆى پەيداىوونى رېككەوئىكى و
ھاوسەنگى بوونەوہر بەگشتى و ، ئەو دياردە سروشتى يانەى
بوو ونە ھۆى پەيداىوونى ژيان بەتايبەتى ، ناچارىيەن
يەكېك لەم سى رىيە ھەلبىزىرىن :

- ۱- رېككەوئىكىو ھاوسەنگى دياردە سروشتىيەكان ، لە ھەركام
لە دياردە سروشتىيەكانەوہ پەيداىوہ .
- ۲- رېككەوئىكىو ھاوسەنگى دياردە سروشتىيەكان ، لە تېكپراى

دیاره سروشتی یه کان په یدابووه ، به لږم به هر شپږه یه که
رڼی که و تڼی و هاتښته پښ !

۳- رڼک و پڼکی و هاوسه نگی دیارده سروشتی یه کان ، له تیڅکړای
دیارده سروشتی یه کان په یدابووه ، به لږم به شپږه یه کی تایبه تی
و یستراو .

بیگومان ئی یه که میان نه گونجاوه ، چونکه یه که دیارده ی
سروشتی بهس شوښنه و اړو په ریڼی تایبه تی خوی هه یه و هیچی دی ،
بۆ و ښه پوڅ بهس په ریڼی تایبه تی خوی هه یه و ناتوانه
هر کام له زهوی و څاوو هه و او پوهه و . هته ، یه که یه
له خودی خویان دا و و څکړاش وایان له بکات گونجاو و
رڼک و پڼک بن .

ئی دووه میشیان دیسان له گه ل عقل و زانیاری دا دانوی
ناکولن ، چونکه یه که تاقه فیه که به نه زانی و ناشی یی
ده ته قنځرئ ، په ریڼی خراب نه بی لپی چاوه پوان ناکرئ ،
چ جای شهوی سر له بهری ماده و دیارده سروشتی یه کان ی ښه
فیه که شته و گورزی بابای (شلم کویرم که س نابویرم) !!
که واته شهوی که له گه ل عقل و زانیاری دا ده گونجی
بهس رڼی سیه میانه و ، ناچارین بۆ ته فسیر کردنی
چونیه تی په یدابوونی شه ، رڼک و پڼکی و پڼکه وه گونجاو و
هاوسه نگی یه که له نیوان دیارده سروشتی یه کان دا ده بینرئ و
بۆنه هوی په یدابوون و به رده و ام بوونی زیان له سسر زهوی
بلښ : شه دیارده سروشتی یانه له لایه زاتیکی زان او
تواناو کار به چی وه رڼک خراون و هاوسه نگی و ته بابی یان
له نیوان دا په یداکراوه .

که واته به لږ راسته ، هر کام له گه ردیله و گه ردو توخمو

خانە و ھەركام لە دیاردە سروشتی یەگان ، پەڕیـــــــــــــــــز و
 شوینە واریکی زاتی و تایبەتی یان ھەبە ، بەلام ئەو ھە
 ھەركام لەمانە - كە چەند حالەتیکی جوئ جوئ ی مادیەن -
 پەڕیزو شوینە واریکی زاتی و سەربەخۆی ھەبە ، ناتوانـــــــــی
 چۆنیەتی پەیدا بوونی ھاودەنگی و رێك و پێکی و ھاوکاری
 دیاردە سروشتی یەگانمان بۆ تەفسیر بكات .

ئەجا لەكوۆتاییدا بۆ ئەمانی هیچ گری و گۆل و دوودلـــــــــی
 یەك دوو وێتە دیكەش دێنێنەو ە :

وێنە یەكەم :

رێستە (ھێمن شاعیرە) لە (١٠) پێتان پێكھاتو ە :
 (ھ ، ئ ، م ، ن ، ش ، ا ، ع ، ی ، ر ، ە) .

دیاردە ھەركام لەم (١٠) پێتانە خواوەنی دەنگیـــــــــکی
 تایبەتی یە ، كە بە شوینە واریکی زاتی و سەربەخـــــــــۆی و
 دادەنرئ ، بەلام بێگومان ئەم پێتانە بەس لەكاتێك دا بەم
 شیوە تایبەتی یە سەرئ ریزدەبن و ئەو مانا و مەبەســـــــــتە
 دەگەینن كە ئێمە دەمانەوئ ، وە غەیری ئەم شیوە یە بە
 ھەر شیوە یەکی دی ریزبین ، ئەو ئامانج و مەبەست و رێك و
 پێکی یە ئێمە دەمانەوئ نایەتەدی .
 جا لێرەدا ئەگەر یەكێك بـــــــــلج : ھەركام لەم پێتانـــــــــە
 شوینە واریکی تایبەتی و دەنگیکی دیاری كراوی ھەبـــــــــو ،
 تا تێكرای ئەم پێتانە بە دەنگە تایبەتی یەكانی خۆیانەو ە
 نەبەنە مەیدانی و ریزدەبن ، قسە گۆڕین نایەتەدی ، ئەو ە

بیتگومان قسه یه کی به جی کرده .

به لām شه گهر له و که سه پرسیار بکری ، باشه بۆچی له نیئو
سه دان جۆره ریزبوونی دیکه ی مومکین و له باران دا هه بوودا
بهس شه جۆره ریزبوون و ته عبیره دروست بوو ؟
شه ویش بلی :

خهسلته و شوینه واری تایبهتی و زاتی هه رکام له (۱۰)
پیته کان بوو به هۆی شهوه ، شهوه بیتگومان قسه یه کی بێ جی ی
کردوه ، چونکه خهسلتهتی زاتی و تایبهتی هه ر پیتیک هه ر
شه وهنده پیتو یست ده کات که شوینه واری تایبهتی خۆی - واته
دهنگه کی - لیتی جیا نه بپته وه ، به لām شهوه که ده بی حه تمه ن
پیتی (ه ، ئ) له ته نیشت (م ، ن) ریزبن ، شهوه به هه یج
جۆریک یه کیک نیه له دا خوازی یه کانی هه یج کام له پیته کان .
مادام وایی بۆ ته فسیر کردنی هۆی ریک و پیتی و ریزبوونی
پیته کان بهم شیوه یه حه تمه ن ده بی له سه ر چا وه یه کی دیکه
بگه رپین ، شه ویش شه وه یه که بابایه کی ژیر و فامیه
مه به ست و ئامانه کی تایبهتی هه بووه و ویستوو یه تی به
خه لکی رابگه یه نی که (هیمن موکریان) شاعیره .

شتیکی پرو نه که شه بابایه له ده نگ و خهسلتهتی هه رکام
له پیته کان ئاگادار بووه و زانیویهتی چۆن وشه ریز ده کری و
رسته یان لێ پیک دیت ، وه به گویره ی سه لیه و بهرنامه یه کی
ژیرانه له پیته کان وشه تایبهتی دروست کردوون و ،
وشه کانی شی به شیوه یه کی تایبهتی ریز کردوون ، تا له ئاکام دا
شه مه به سته ی راگه یاند که له نیئو دوو توئی رسته ی
گۆرین دا بوو .

مه سه له ی گه ردیله و گه ردو توخم و خانه و دیه یار ده

سروشتی یه کانش به هه مان شتوه ، هه رکام له مانه خاوه نی
 چند خه سله تیکی تایبه تی و شوینه واریکی زاتی یه ، به لام
 له کاتیک دا هه موو شه مانه ده ستیان پی له ملی یه کـدی
 ده کرئ و ، هه رکام تکیان ده کرته ئالقه یه ک و له هه مووانیا
 زنجیریک دروست ده کرئ ، به هیچ عه قلنیک ره وانیه بگوتـرئ
 شه و ده ست پی له ملی یه کدی کران و ئالقه به ندی کرانه ش
 شوینه واری زاتی و تایبه تی شه و شتانه یه ، چونکه شه و شتانه
 (گهر دیله و گهر دو . . هتد) شوینه واری گچکه و تایبه تی یان
 هه یه ، به لام هینانه دی شوینه واریکی گشتی و ریک و پیکسی و
 هاوسه نگی و هاوکاری یه کی به رفراوانیان له وزه دا نیسه و ،
 پیو یسته بۆ ته فسیرکردنی چۆنییه تی پهیدا بوونی دیارده یه کی
 وا ، له سه رچاوه یه کی دیکه دا بگه رپین که شتی وای لی
 بوه شته وه و کاری وای له ده ست پی ، هه لبه ته شه و سه رچاوه یه ش
 خودای به روه ردگاره .

وینه ی دوهم :

هاوکات له گه ل له دایک بوونی مندا ل دا (شیر) یگ له
 مه مکی دایک دا په ییاده بی ، که شه ندازه ی خه ستی و پرونی یه که ی
 له گه ل شه ندازه ی ته مه ن و پیدا ویستی جه سته ی مندا له کـه
 ریک که و توویه و پی به پی هه تا ته مه نی مندا له که پتـسـر
 هه لده کشی ، شه ندازه ی خه ستی شیر که ش زیاتر ده بی .
 جا گومانی تی دا نیه که شیری دایک له کارگه یه ک دا
 دروست ده بی ، که له چه ند شه ندامیک پیکه اتوه و ، هه رکام
 له و شه ندامانه ش له چه ندان شانه و خانه دروست بووه و ، هه ر
 کام له و شانه و خانانه ش له ملی توان گه ردو گه ردیلـه
 پیکه اتوه .

به لټی هیچ کس نکوولی له وه نیه که شیری دایک لسه
 نه نجامی پیکه وه ریزبوون و هاوکاری ملیاران گهردیله و
 ملیونان گهردو هزاران خانه و شانه و چندان شتی وهک :
 خوین و پرگ و دمارو دوزووله و مه میله و هوږمون و .. هتدا
 پیددا ده بټ .

به لام جی کیسه و دم به دم لیرده دا شه وهیه ، که شاید
 پیکه وه ریزبوون و هاوکاری به کدی کردن و پال لیکدانی شه و
 ملیاره ها گهردیله و ملیونه ها گهردو هزاره ها خانسه و
 چندان شتی وهک خوین و ههوا و پرگ و دمارو دوزووله و
 هوږمون و .. هتده ، که ده بڼه هو دیروست بوونی شیریک که
 له گهل مه مکی دایک و زارو گهرووی مندا ل و شه دازیه
 پیداویستی جهسته ی و قوناغی ته مهنی دا له سدا سده (۱۰۰٪)
 گونجاوو پیکه لپیکه ، کارو پهریزو شوینه واری کی یه ؟
 شاید ده توانین بلین : پهریزو شوینه واری گهردیله و
 گهردو خانه و شانه کانی جهسته ی دایکه که یه ، چونکه هر کام
 له وانه خاوه نی کاریگه ری و شوینه واریکی زاتی و سر به خویه ؟
 بیگومان نه خیر ، چونکه پهریزو شوینه واریک که شه و
 شتانه پیدای ده که ن شتیکی گچکه و دیاری کراوه ، به لام
 پیکه وه ریزبوونیان و هاوکاری و پال ویکدانیان دیارده یه کی
 گشتی و فراوانه .

که واته راسته هر کام له گهردیله و گهردو توخمه کانی
 مادده و شه و دیارده سروشتی یانه ش که لینان پیک دیسن ،
 خاوه نی کاریگه ری و پهریزکی زاتی و سر به خون ، به لام نابټ
 له وه بټ شاگابین که شه و شوینه وارو پهریزانه جوزشی و
 کچکن ، که واته شه که ر هات و پهریزو شوینه واریکی گشتی و

فراوانمان دی ، وهک پیکه وهگونجان و هاوکاری کردنی شه و
 هموو گهر دیله و گهر دو توخم و دیارده سروشتی یانه به شیوه یهک
 که ده بوو به هوی هینانه دی ئا مانج و مه به سستی گرنک و مه زن
 - وهک په یدابوون و به ریته چوونی ژیان - که شه گهر به و
 شیوه یه نه با به ههر شیوه یه کی دیکه بایه ، نه ده هاته دی ،
 شه وه له حالیکی وادا عقل و ویژدانی ساغو زانیاری
 راسته قینه ناچارمان ده کمن ، که شه شوینه واره گشتی و
 بهر فراوانه بگیری نه وه بو سهرچا وه یه کی وا که لیستی
 به شیته وه و ده بارانی دا هه بی ، تاقه سهرچا وه یه کیش که
 ده بارانی دا هه بی بتوانی سهر له بهری بوونه وهر ریک بخت و
 هموو وردو درشتی شه و بوونه وهر به شیوه یهک ریزبکات و
 جوړه هاوسنگی و هاودهنگی و هاوکاری یه کی تیډا بینیتته دی ،
 که ده بیته هوی هینانه دی چندان ئا مانج و مه به سستی گرنک و
 به جی و ویستراو ، که زاناو شاره زاو پسپوران له قاری دا
 سهرسام ماتن ، ته نیاو ته نیا خودای بهرزو مه زن و زاناو
 تواناو کار به جی یه ، که خاوه نی شه و په ری بهزه بی و زانیاری
 ده ستلآت و لیزانی و هموو خه سله تیکی دیکه ی بهرزو په سنده و
 له هموو هه له و په له و کهم و کووری یهک دووره .

موارەم زانپاری له خزمەت بیری خواناسی دایە

بەلێ لە راستی دا بەرە و پیش چوون و گەشەکردنی زانیاری بەتایبەتی زانیاری یە سروشتی یەکان - دەبێتە هۆی پتەر درەوشانەووە و زیاتر بەهێزبوونی بیری خواناسی ، چونکە وەک لە لایە پەکانی پیشوودا گوتمان لەرێی زانیاری یەووە مەرۆف پە ی بە رازو نەپتییەکانی بوونەووەرو سروشت دەبەسات و بە یاسا و دەستوورە رێک و پێک و پەر و درەکاری یەکانی ئاشنا دەبێ ، هەلبەتە هەتا زیاتریش توانای مۆتالۆ تیگەیشتنی دیرەکانی کتیی بوونەووەرمان هەبێ ، پتەر بە دانەری ئەو کتیبە ئاشنا دەبین کە خۆی میهرەبان و کاربەجی یە .

جا وا ئێمە لەم باسەدا وەک (لۆجیک لە تەغاریک) ، چەند نموونە یەک لەو و درەکاری و رێک و پێکی و هاوسەنگی (توازن) یە سەر سەمکەرە دەخەینە بەرچا و ، کە زانیاری نوێ لە بوونەووەر دا پە ی پێ بردووە و پەردە ی لەسەر لا بردووە ، بەلام بەر لەو ی بێینە سەر خستەرووی ئەو نموونانە دەلێین : زانایان دەلێن هاوسەنگی (توازن) و هاو دەنگی و پێکەو گونجانی هەموو دیار دە سروشتی یەکانی بوونەووەر ، یەکەمین یاسای بەرچا و زەق ترین درووشمی بوونەووەرە ، هەمان رێک و پێکی و هاوسەنگی کە لەنیوان زەوی و مانگ و رۆژ و ئەندامانی دیکە ی کۆمەلە ی رۆژ (المجموعة الشمسية) دا دەبینرێ ، هەم لەنیوان کە هەکشانە زەبەلاحەکانیش دا و ،

هم له نیتوان تهنۆلکه - جُسِم - گچکه کانی نیو گهر دیلهش دا
دیتنه بهر چاوی عقل و زانیاری .

بهواتایهکی دی بوونه وهر ههر له گچکهترین شتی یهوه
بیگره ههتا گه ورهترین شتی ، تیکرا گهردن کهچی یاسا و
حوکمی هاوسهنگی و تهباپی و پیکه وه گونجانه ، بهدهردی
قورئانی مهزن فرموویهتی : (وَلَئِنْ أَسْلَمَ مِنْ فِي السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِ) ٢٠٠ آل عمران / ٨٣ .
وه ههرچی له ئاسمانهکان و زهوی - بوونه وهر - دایه ،
گهردن کهچی وی یه . . !!

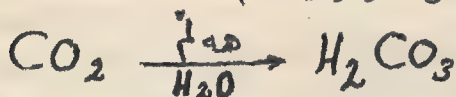
گوڤاری (کوریری جیهانی) که ریکخراوهی یونسکو
(منظمة اليونسكو) دهری دهکات ، لهوباره وه گوتووویهتی :
(بهراستی سروشت شتیکی تیروته واره وه چهند دیاردهیه که
هندیکی له گهل هندیکی دا تهبا و گونجابه ، کار لهیه کدی
دهکهن و پیکه وه په یوهستن ، لهوباره وه راسست وهک
پارچه کانی کاترمیتریکی هالۆز وان ، وه له نیتوان تیکرای
ئهو دیارده و ئهندامانه دا هاوسهنگییهکی دامهزرا و ههیه ،
که بههوی فلان و فیسار ئهندازهی تایبهتییه وه پهیدا بووه
- که لهو دیاردانه دا رهچا وکراوه -) .
ئیتشاش نۆرهی خستنه پرووی چهند نمونهیه که
هاوسهنگی و هاودهنگی بوونه وهر :

وینهی یه کهم : په یوهندی نیتوان گیانه وهر و پروهک :

زانایان ده نین خه لکی سه رزهوی له ماوهی سالتیک دا

(۶۶۴) ترلیۆن و (۷۳۶) ملیار لیتر ئۆكسجین ھەلدەمژن كە
 بە ژمارە ئاوا دەنووسرئ (... .. ۶۶۴,۷۳۶) !!
 ۋە وپرای ھەلمزینی ئەم ئەندازە ئۆكسجینە (۵۵۹) ترلیۆن
 (۶۴۰) ملیار لیتر ترشی کاربۆنیک لەگەل ھەناسەدانە ۋەدا
 دەدەنە ۋە بە سروشٹ !!
 تیبینی :

(بەشیک لەو دووھم ئۆكسیدی کاربۆنەي كە لەگەل
 ھەناسەدانە ۋەدا دیتەدەرە ۋە بەھۆی ھەلمی ئاوی نیو
 ھەوا ۋە دەگۆرئ بۆ ترشی کاربۆنیک) .

ھەلبەتە ئەو ھەموو (ئۆكسجین) ە كە خەلكی سەر زەوی
 لە ماوەی سالیك دا ھەلئ دەمژن و ، ئەو ھەموو ترشە
 کاربۆنییەي كە ۋەك پاشەرۆك و رەژوو واییە زۆر زۆرە و
 دەبوايە بە ماوەیەكی كەم (ئۆكسجین) بیش دنیاش پەرس
 لە دووھم ئۆكسیدی کاربۆن ، بەلام ئایا بۆچی ئەم
 پروونادات ، كە مردن و لەنیوچوونی مسۆگەر و ھەتمی مرۆف و
 تیکرای گیاندارانی لەگرەودایە ؟
 زانیاری لەو ئەلام دا دەلیت :

ھاوسەنگی و ھاوکاری و تەبایییەكی سەرسوورھیتەر لەنیو
 گیانە ۋەر و پروەك دا ھەيە ، لەسۆنگەي ئەو ھاوسەنگی و
 ھاوکاری و تەبایییە ۋەيە كە نە (ئۆكسجین) لە ھەواي
 دەوری زەوی دا دەبرئ و نە دووھم ئۆكسیدی کاربۆن دنیا
 پەردەكات ، چونكە ئەو (ئۆكسجین) ەي كە گیانە ۋەران ھەلئ
 دەمژن ، ھەرچەندە ئەندازەيەكی زۆریشە بەلام لەچار ئەو

هموو (ئۆكسجين) ەى كە پرووھك و شيناورد لەكاتى
تیشكە پیتكەتن (التمثيل الضوئي) دا دەرى دەدات یەكجار
كەم و نابووته !!

دیسان ئەو پاشەرۆك و زیل (دووهم ئۆكسییدی کاربۆن) ەى
كە بەهۆی ھەناسەدانى گیانەوەرانەو پەیدا دەبێ زۆر
كەمترە لەو ئەندازەى كە پرووھك پێى دەزى و ھەتـى
دەمژى !!

جا گومانى تیدا نیه كە ئەم ھاوسەنگى ھاوكـارى و
تەبایىیەى نیتوان گیانەوەر و پرووھك كە ھەردووکیان
پیتویستى یەكدى دابین دەكەن و ھەردووکیان بۆ یەكدى ھەم
كاریار و ھەم فرۆشیارن و ، وەك دوو پێى تەرازوو وان بۆ
یەكدى ، ھەتا بێى جێى سەر سوورمان و تیغگریـان و
وردبوونەو ەو ەو ، درەوشاوەترین بەلگەى مشوورخۆریەتـى و
بەسەر راگەشتوویدتى خۆى كاریبەجئ و بەبەزەیی یە .

وینەى دووهم : لەسروشت دا ، ھەموو شتیىک دەخوات و دەخوێ :

نموونه یەکی دیکەى ھاوسەنگى بوونەو ھەرو پێکەوتەبـا
بوون و بەدەنگى یەکدى یەو ھاىنى دياردەکانى ، ئەو یە
کە ھەموو شتیىک لەسروشت دا ھەم لە دەورووبەرەکەى دەخوات و
ھەم دەشییتەو ھەخۆراک بۆ دەورووبەرەکەى ١١
پرووھک و شیناورد بژیوى خۆى لە تیشکى پۆژو ئاوو گـل
دابىن دەکات ، گیانەو ھەرانیش بەشتیکیان لەسەر ورگى پرووھک و
شیناورد دەژین ، ئنجا ئەو ئەندازە پرووھکەى کە لەبەر
گیانەو ھەران دەمیئیتەو ھەپاشەرۆکى گیانەو ھەرانیش دەبنە
خۆراک و بژیو بۆ بپێک لە زیندەو ھەران .
ئنجا لاشەى مردووى گیانەو ھەرو توێلک و گەلاو مـیـوـە
پزىوى بپێک لە شیناوردو درەختیش دەبێتە خۆراک و پۆزى
کرمى زەوى و ئەو زیندەو ھەرانەى ھەک وین .
ئنجا کە تیشکى پۆژ لە زەوى دەدات و وزەى پۆژ دەچیتە
بن توێخى زەوى یەو ، دەبێتە ھۆى یاریدەدانى زیندەو ھەرانەى
بن گـل و ، ئەوانیش ماددەى ئەندامى (المادة العضوية) ،
وردوخاش دەکەن و بەشتیکى لى دەخۆن و بەشەکەى دیکـەـش
لە شێوێ پاشەرۆک دا فری دەدەنەو .
ئنجا گیاندارە پرووھکەى وردیلەکانى بن زەویش لـە
کەپوو و بەکتریا کە توانای جى بەجى کردنى تیشکەپیکەتانیان
نە ، لە تاریکى بن زەوى دا بژیوى خۆیان لە پاشەرۆک و
لاشەى زیندەو ھەرە وردەکان دابىن دەکەن .
و ھەندیک لەو بەکتریا و جۆرە کەپووانەى کە دەمێنەو ،
ئەو پاشماو ھەرو ھەکى و گیانەو ھەرى یە پێک دێن کە خۆراک

بۆ رووھک دابین دەکەن ، وە ھەندیک لە جۆرەکانی گیاندارە
رووھکی یە وردیلەکانیش کارەکە دەگەییەنە قوناغــــی
کۆتایی و ، ئەو پاشماوە گەنیووی ژێر گۆل دەگۆرێ بۆ ترشی
کاربۆنیک (حامض الکربونیک) وە خۆی لە ئارێتـــــــە
ئۆرگانییەکان پزگار دەکات و دەیانگۆڕێ بۆ خۆی یـــــــە
کانزاییەکان ، کە رووھک و ھەندیک شتی دیکە دەیان مژن .

وێک دەبینین ھەر جۆریک لە رووھک و گیانـــــــوەر ،
بژیوو خۆراکی خۆی لە شتیک دا دابین دەکات و ، دوايــــی
بۆخۆشی دیسان سەرلەنوێ دەبێتەوہ خۆراک و بژیو بۆ شتیک
دیکە و ، ئەو شتەش بۆ شتیک دیکە و ، وە ھەروەھا وێک
بازنەییەکی داخراو !!

وێنەی سییەم : ھاوسەنگی لە ژیانی بەکتریادا :

زانایان پتیا ن وایە کە بەکتریایە کەمین زیندەوہری
گیاندارە کە پێش ملیۆنان سال لەسەر زەوی دا پەیدا بوو ،
وہ ئەو بەکتریایانە گەورەترین دەوریان ھەبووہ لـــــــە
چاککردن و بەپیتکردن و نوێ کردنـــــــوہی زەوی دا ، وە
ئەنزیمەکانی (۱) بەکتریای سەرەکی ترین پشکیان ھەبووہ لە
گۆڕینی ماددەوہ لە شتوہییەکی نائەندامی (غیر عضویە) وە
بۆ شتوہییەکی ئەندامی (ئۆرگانی) کە ژیانی پت بەرپـــــــوہ
دەچێت .

(۱) ئەنزیم ماددەییەکی ئەندامییە ، توانای توانەوہی ھەیە ،
یارمەتی کارلێکە کیمیاییەکان دەدات .

به کترياش گيانداريتکي به کجار ورد(۱) سه ربه خويوه و خاوه ني
 توانا يه کي گه وره يه ، ده تواني له بارود و خيک دا بزي که
 پله کاني گهرمي به کجار به رزين ، يان به پيچه وانه وه به کجار
 زم بن ، وه به کتريا له هموو زينده وه رتيک بلاوتره له
 شروشت دا ، له هوادا به به رزي چوار (۴) ميل له ثاستسي
 ده رباوه هه يه ، وه له قورپي بن زه وي دا له قوولسي (۳)
 ميل دا هه يه ۱۱

وه به کتريا به رپرسياره له شاقار زوربه ي گورانسه
 ميريايي و کيميايي به کاني ژياني پرووهک و گياندارو مرؤف .
 وه به کتريا له رتي دي دوولت بوونه وه زياد ده کات ،
 له هر نيو سهعاتيک دا جاريک ۱۱

واسه بۆ ويته ميکرونيکي کوليرا شه گهر به رده وام بي له سهر
 پيشه ي خوي (که دوولت بوونه) ، ده تواني له ماوه ي (۳۰)
 سهعات دا وه چه يه کي واي لي بکه ويته وه که سهر له به ر
 پرووکاري زه وي به شاخ و دهشت و ده رباوه دابيوشي به
 چينيکي ته ستووري ليک نه چرا و ۱

مادام وابي به کتريا ده تواني له ماوه ي که متر له
 رتريک دا کوتايي به ژياني پرووهک و گياندارو مرؤفسي
 سه ر زه وي بيئي ۱

به لام جا به ده ردي پيشنيان گوتوو يانه (دنيا شاري
 بي حاجب نه) و ليته دا مه سه له ي ها سه نگي (توازن)
 ديته پيش ، ده بينين به کتريا کان له نيئو خويان دا جهنگ و

(۱) قه باره ي به کتريا = $\frac{1}{\text{اي ميکرونيک}}$ ، مايکرونيک = $\frac{1}{\text{ملم}}$.
 پروانه (آفريدگار جهان) ناصر مکارم شیرازی. لایف زه / ۱۱۱ .

1
كىشەيان ھەبە ۋە ھەندىكىيان ھەندىكىيان بەفەتارەت دەدەن ،
بۇ ۋېتە سوپايەكى گەورەى بەكتريايى لە رېخولەكانمان دا
دەزى ، ۋە لە ھەر چركەيەكى شەۋو رۇژان دا ھەراۋ جەنگ و
كوشتارىكى بېرەزا لەنىۋان جۆرەكانى شەۋ سوپاىيەدا
لەگۇرپى دايە ۋە يەككى قەتلى عام دەكەن ، خۇ شەگە
خوانەخواستە بەكترياكاني نىۋ لەشمان بەس يەك جۆر بان ،
شەۋ دەبوۋ لە ماۋەيەكى زۆر كورت دا تازىە ۋ سەرەخۇشى
ھەركامىكمان سازكرا با .

ئىنجا گەورەترىن ئەرک ۋ خزمەتى بەكتريا كە بۇ ئىمەى
شەنجام دەدات ، ھەرۋەھا لەپال ئىمەدا بۇ رۈۋەك و
گياندارانىش ، چۈنكە (لە پەنا گولە گەنمىكى دا ھەزار
گولە جۇش ئاۋى دەخۇنەۋە) ، برىتيە لەۋەى كە ھەلدەستى
بە شىكردنەۋە ۋ بىلاۋكردن ۋ گۇرپىنى پاشماۋەكانى گيانداران
(لاشەى مردوويان ۋ پاشەرۇكيان) ۋ ناھىلى بەھۇى مانەۋە
لەسەرىك كەلەكەبوونيان سەر زەۋى بۆگەنىۋ بىكەن ۋ
بى ئامى بىكەن !!

بەللى بەكتريا بۆيە دروست كراۋە كە نىزىكەى دوو ھەزار
مىليار تەن پاشماۋەى گياندارانى كەلەكەبوۋ بە قوللىنگ و
پاچو بىللى نەبىنراۋى خۇى لەبەرىك ھەلبەۋەشەننى ۋ ،
پەيۋەندى يە كىمىيەكانى نىۋان ئاۋىتە ھالۋزەكان
(المَرْكَبَاتُ الْمُعَقَّدَةُ) بېچرىنى ، بەم كارەش بەكتريا
ۋا لەۋ پاشماۋە ۋ زىلە كەلەكەبوۋە دەكات كە لەجياتسى
شەۋەى بېتتە ھۇى بۆگەنىۋكردنى دىيا ۋ لەنىۋچوۋنى ژيان ،
بېتتە خۇراكىكى تەپو تازە ۋ پوخت بۇ رۈۋەك ۋ گيانەۋەرا !!
بەللى جا پاش شەۋەى بەكترياكاني شەۋ لاشەۋ پاشماۋە

که که بووانه له بهر یکه هه لده وه شینن و سه رله نوئ به جوړ یکی
دیکه دروستیان ده که نه وه ، که له و جوړه تازه یسه پرووهک و
شینا ورد خوړا کیکی سازو شاماده ی چنگ ده که وئ و پتیی
ده پوئ و گه شه ده کات و دوا ییش گیاندارو مرؤف لسه و
پرووهک و شینا ورده خوړاک و بزیو یکی پاک و پوخت ده سته گیر
ده کن ، وه جاریکی دی دیسان به کتربا و میک پوؤب و
قاپرو سه کان له سه ر لاشه و پاشما وه ی مرؤف و گیانداران
ده له وه پتین و پت ده گن و ... وه هه روه ها .

جا بیتگومان ته گه ر به کتربا کان نه بووانا یه و شه و شه رکه
پیرؤزو خر مه ته مه زنه یان پتیکه شی ژبان ته کردبا ، سووری
ژبان راده وه ستا و دنیا ده بوو به شاشی شو لی بپراوو
پرو به خیر هاتی ۱۱

جا بیتگومان شه دیمه نی ها وسه نگی و ها وکار یو ته بایی یه ی
که له سروشت دا ده پینرئ ، گه وره ترین کاری کردو ته سه ر
شه و زانایانه ی که به دوا ی راستی دا ده گه پتین و دنیای
لی ده پشکنن ، وه به و په ری دلنیا یی یه وه رایان گه یان دوه که
مه حالی کوری مه حاله شه و ها وسه نگی و ریک و پیکسی و
ورده کاری به په ریتزو به ره می ماده ی که پرو لال ، یسان
ریتکه وت و سروشتی ته فسانه یی بی ، بؤ وینه زانای سروشتی
(خوړ غیرل دافیز) گوته و یه تی : (به راستی هه تـــــــا
که شه کردن و به ره ستاندنی زبنده وه ران پتر به ره و پتیش ده چی ،
زیاتر ده پتیه به لکه و شایه دی هه بوونی به دیه پتیه ریکسی
مشوور خوړ بؤ به ریتوه بردنی کاروباری بوونه وه ، وه هه ر
شه و گه شه کردنی که زانباری له بوونه وه ردا به رده ی له سه ر
لادا وه بؤخوی گه وره ترین شایه دی هه بوونی خودایه ، چونکه

له چهند ته نولکه يه کي ساده که هيچ شتوه و ديمه نيکـــــــــــــــــي
 ديارى کړاوى نيه و ، هيچ بښايي يان له نيوان دا نيه ،
 مليونان خرڅکه و ته ستيره و جيهاناني جوئ جوئ دروست بوون ،
 که هر کاميکيان شتوه يه کي تاييسته و ته ندازه و ته مه نيکـــــــــــــــــي
 ديارى کړاوى هميه و تپکړايان که ردن که چي چهند ياسا يه کي
 نه گډون که عقلى مړوځ له ثاقار په ي پي بردن و ناسيني
 ورده کارى يان دا کلؤل و دهسته و ستانه ، وه هر کام له
 که رد يله کاني هم بوونه و هره و بگره له گهر ديلانيش گچکه تر
 که نايه نه بهر هسته کانه وه و گچکه يي و وردى يان نايه ته
 ژير رکيفى بيرو خيال وه ، ياسا و دهستوورى خوى هميه و
 بوى ديارى کړاوه چ بکات يان بڅچي گهر دن که چ بکات (۱) (۱)

خواي پروه ردگار يش فمرويه تى :

(رَبَّنَا الَّذِي اَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَلْفَهُ ثُمَّ هَدَى) طه / ۵۰ .

پروه ردگار مان شو زاته يه که بوونى به هم مو شتيـــــــــــــــــک
 به خشيوه و ، ثنا ريترووني شى کردوه - واته بهر نامه و نه خشي
 بهر شتوه چوونى بو داناوه .

خويندوى بهر ريز !

له م سئ نمونه يدا - که لويچيک بوون له ته غاريک -

(۱) يو نووينى هم باسه ، (هاسهنگي له ژباني به گتريادا)
 سووديکي زورم له باسيکي گوفاري (علوم) ي عيتراقـــــــــــــــــي
 ژماره (۳۵) ي سالي (۱۹۸۸) وهرگرت ، باسه که ش به ناوى :
 (لولام .. والتوازن الكوني) نووينى :
 سامي احمد الموملي .

دەرکهوب که هاوسهنگی و هاوکاری و ته‌بایی وه‌ک پوژی پروون
له بوونه‌وه‌ردا ده‌بیرئ ، هه‌لیه‌ته له پئی زانیاری یه
سروشتی‌یه‌کانیشه‌وه مرؤف توانیویه‌تی په‌ی به‌و هاوسهنگی و
هاوکاری و پیک‌وپیک‌کی په‌ی بوونه‌وه‌رو سروشت بـــــــهرئ ،
مادام وابی راسته‌و سه‌لمینرا که .:

" زانیاری له خزمه‌تی بیرى خواناسی دایه " . !!

ئه‌لیتره‌ش‌دا کۆتایی به‌م پاشکویه دیتین و به‌ته‌وا‌وبوونی
ئه‌میش کۆتایی به‌م نامیلکه‌یه دیتین ، به‌لام دواى ئه‌وه‌ی
که (دواقسه‌م) عه‌رزى خۆینه‌رانی به‌پێزو خۆشه‌ویست
ده‌که‌م .

رواقسه م

خویننه‌ری به‌ریز !

بروابه‌خوا بوون و خواناسین شتیکی خوارسک (۱) (فطري) و
سروششی به له ده‌رووسی ئینسان دا ، وهک خوا فهرموویه تی ؛
(فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ
عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ) الروم / ۳۰ .

وه وهک پیغه‌مه‌ری مەزنان علیه الصلاة والسلام
فهرموویه تی ؛ (كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ ، فَأَبْـ____وَاةٌ
يَهُودِيَّةٍ وَيُنَصْرَانِيَّةٍ وَيُمَجْسَانِيَّةٍ) متفق علیه .

که‌واته ؛

با هیچ کهس وا گومان نه‌بات که بو دوزینه‌وه و ناسینی
خوا پی‌ویستی به ئه‌رک و ماندوو‌بوونیکی زۆر ده‌کات ، به‌لکو
وهک خواناسانی دل‌بێدار فهرموویانه و منیش به ته‌جره‌به‌ی
زاتی خۆم بۆم ئیسیات بووه ؛

خوای میهره‌بان له هه‌موو شتیکی له ئینسانه‌وه نیزیک‌تره ،
به‌لام گرنگ شه‌وه‌یه ئینسان بو‌خۆی خۆی له خودا دوور نه‌گرێو
به‌هۆی شوین که‌وتنی نه‌فس و شه‌یتان و ئاره‌زووه‌کانی یه‌وه
سروشته و ده‌روونی خۆی چلکن و پیس نه‌کات و ، په‌رده‌و دیوار

(۱) خوارسک مه‌عنای پریه‌پیستی وشه‌ی (فطري) به ، نه‌هک
خۆرسک ، چونکه جگه له خوا هیچ شتیکی خاوه‌نی بوون
(وجود) یکی زاتی و سه‌ربه‌خۆ نه‌وه ، هه‌ر خوا بوون به
دروست‌کراوه‌کانی ده‌به‌خشێ .

الزكاة والذين هم بآياتنا يؤمنون (الأعراف / ١٥٦ .
 وه فمرموويه تي : (إِنْ رَحْمَةُ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ)
 الأعراف / ٥٦ . واته :

بیگومان بهر هی خوا له چاکه کارانه وه نیزیکه
 که واته :

با ههول بدهین که ئیمه دووزه بهر ئیش بهر ولای خوا
 بهر ئینه وه ، خۆمانی لی نیزیک بههینه وه ، شهویش بههوی
 که رانه وه سهر ئهسلای سروشتی خوا رسکی ساغو بی خستمان ،
 له ری ئی خۆچا ککردن و خۆپا ککردنه وه و خۆله بیژینگ دانسه وه
 که تاقه ریگای بهخته وه ری و سهر فرازی به ، وهک خودا
 فمرموویه تی : (قَدْ أَفْلَحَ مَنْ رَزَّاهَا) الشمس / ٩ .

دیاره شه میش بههوی پا بهندی به قورئان و سوننه ته وه
 گرتنی ری و شوینی پیغه مبه ره وه عَلِيمِ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ
 دیتته دی ، وهک خوی زانا فمرموویه تی : (قُلْ إِنْ كُنْتُمْ
 تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ ..) آل عمران / ٣١ .
 ئنجا با کۆتایی ئهم (دواقسه) به شم بهم فمرمووده (١)

- (١) ئهم فمرمووده به له نامیلکهی (ریگای صالح بـوون و
 بهر وه خوا چوون) دا تویتزرا وه ته و شهرج کراوه ، بهلام شه وهی
 لیژه دا به شایانی باسی ده زانم . دوو شتن :
- ١- خوی بهرزو مهزن له سهر ته تا وه پیتمان راده گه به نی کسه
 یشتی دۆستانی خۆی ده گری و بهرگری یان لی دهکات ، دواپی
 تیتمان ده گه به نی که تاقه ریگای له خوا نیزیک بوونه وه و بوونه
 دۆست (وَلِيٍّ) ی خوا چی به چی گردنی بهر نا مه که به تی .
- ٢- وه لهم فمرمووده به پیتزه دا خراوه ته روو که چی به چی کردنی
 بهرزه کان بناغه و بنچینه ی خوا بهرستی و بهر وه خوا چوونه و ،
 پیتش دامه زرا ندنی بناغه ی ناوبراو نابج دهست به دانانی
 دیواری چی به چی گردنی سوننه تان بگری ١١
 که واته : شهوانه ی که پایه و بهر ته بنچینه یی بهکانی ئیسلام و

قودسی به بهرزو به پیتره بینین که ده فهرموی :
 (مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي
 بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ
 إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي
 يَسْمَعُ بِهِ ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا ،
 وَرَجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا ، وَإِنْ سَأَلَنِي أُعْطِيْتُهُ ، وَلَئِنْ
 اسْتَعَاذَنِي لَأُعِذَّهُ) رواه البخاري .

که واته :

با ناوی خوی لی بینین و ههول بدهین به هوی حی به حی کردنی
 فهرزه کانه وه - که خۆشه ویست ترین وه سیلای به ره وخوا چوون
 له لای خوا - له خوا نیزیک ببینه وه ، وه به هوی پابه ندیوونما
 به ئاداب و سوننه ته کانی پیغه مبه ره وه عَلَیْهِ السَّلَامُ وَالسَّلَامُ
 که مایه ی خۆشه ویست بوونما نه له لای خوا ، خۆمان له لای خوا
 شیرین و به ریز بکهین : (إِنْ أَكْرَمَكُمُ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ ..)
 الْحُجَرَاتُ / ۱۳ ، به شکم سه ره نجام به لوتف و یارمه تی خوا
 ببینه بهنده یه کی وا که بیستن و دیتن و گرتن و رویشتمان
 بهس بوخوا و به پیی بهرنامه ی خوا بیت و : (إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي
 وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) الأنعام / ۱۶۲ ، بیته
 دروشم و ناو و نیلانیکی راسته قینه و واقعی مان .

هیله گشتی یه کانی فهرامۆش ده کهن و زۆر به ئیشکی و
 بیرته سکی یه وه گرنه له هه ندیک شتی لاوه کی (شای) و
 جوژی ده ئالین ، به هه لده چوون اچ جای کهسانیک که
 فهرزو سوننه ته کانیان پشت گوی خستوون و به هه ندیک
 مه سه له ی بیده مه ت و داهینراوه وه سه رگهرم بوون !!

هه‌لبه‌ته ته‌نیا له‌و حاله‌ته‌ش‌دا تام‌و چیژ له‌ خوا‌په‌رستی
 وه‌رده‌گیرین و، ورده‌ ورده‌و پی‌ به‌پی به‌ عقل و دل و له‌
 ناخی ده‌روون و بوون (وجود) مانه‌وه‌ هه‌ست به‌ مه‌عنا‌و
 مه‌به‌سته به‌رزو جوان و شیرین و دلگیره‌کانی ناوه‌ چاک‌و
 ته‌واوه‌کان و سیفه‌ته به‌رزو په‌سنده‌کانی خوا ده‌که‌یین و ،
 به‌قه‌ده‌ر ئاماده‌یی (استعداد) و شایسته‌یی خو‌مان له‌
 هه‌ردوو‌ک جیهانی خو‌ینراوه‌ (مَقْرُوءٌ) و بینراو (مَنظُورٌ) ی
 پان و به‌رینی خوا‌دا که‌ قورئان و بوونه‌وه‌رن ، هه‌ست به‌
 حکمه‌ت و نه‌ینی‌یه‌کانی په‌روه‌ردگارمان ده‌که‌یین و ، له‌شاکامی
 ته‌مه‌ش‌دا خوا پش‌تیوان پی به‌ کام‌ومرادی هه‌ردوو‌ک دنیا‌ما
 ده‌که‌یین .

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً
 وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ .

٧ شعبان ١٤١٠ هـ

خدراوا

کتابخانه
موزه
و اسناد
ملی

کتابخانه ملی ایران

تألیف: ...

خرد

شماره ...

مؤلف: ...

۱۳۱۰ - ۱۳۱۱

مجله ...